TET-1 પરીક્ષાની તૈયારી કરવા માટે Very Unique to Learn ...
પરીક્ષામાં સફળતા અપાવતી 100% જડીબુટ્ટી સમાન અમૂલ્ય પુસ્તક

Latest Edition

અલંકાર TET-1 (ધોરણ 1 થી 5)

Teacher Eligibility Test

- રાજ્ય પરીક્ષા બોર્ડ દ્વારા સૂચિત TET 1 ના નવા અભ્યાસક્રમ આધારિત ગુજરાતી-અંગ્રેજીના અર્થગ્રહણના મુદ્દાને આવરી લેતું ગુજરાતનું પ્રથમ અને એક માત્ર પુસ્તક.
- બાળવિકાસ , સમાવેશી શિક્ષણ તેમજ અધ્યયન અને શૈક્ષણિક શાસ્ત્રનો સમાવેશ.
- ગુજરાતી અર્થગ્રહણ, ગુજરાતી સાહિત્ય અને ગુજરાતી પદ્ધતિશાસ્ત્ર તેમજ ગુજરાતી વિષયવસ્તુનો સંપૂર્ણ મહાવરો.
- અંગ્રેજી અર્થગ્રહણ, અંગ્રેજી વિષયવસ્તુ અને અંગ્રેજી પદ્ધતિશાસ્ત્રનો સંપૂર્ણ મહાવરો.
- ગણિત રીજનીંગ, ગણિત વિષયવસ્તુ અને ગણિત પદ્ધતિશાસ્ત્રનો સમાવેશ.
- પર્યાવરણ પદ્ધતિશાસ્ત્ર તેમજ સામાજિક વિજ્ઞાન, સામાન્ય જ્ઞાન તેમજ વર્તમાન પ્રવાહો.
- દરેક વિભાગની 20 ટેસ્ટ સીરીઝ અને મોડલ ટેસ્ટપેપર તથા અગાઉના વર્ષનું પ્રશ્નપત્ર સંપૂર્ણ જવાબો તેમજ સમજૂતી સાથે.
- દરેક વિભાગની પરીક્ષાલક્ષી નોટ્સ.

તેમજ...
- વિકાસની સંકલ્પના
- વિકાસના લક્ષણો
- સામાજિકીકરણ
- બુદ્ધિ
- વ્યકતિગત ભિન્નતા
- દૃષ્ટિકોણ અને પ્રયાસો
- સમાવેશી શિક્ષણ
- અધ્યયન અધ્યાપન પ્રક્રિયાઓ
- જ્ઞાન / બોધ
- પ્રેરણા અને અધ્યયન

Alankar® Publication

સંપાદક / પરામર્શક :
શિક્ષણ સાગર ટીમ

- ગુજરાતી
- ગણિત
- પર્યાવરણ
- અંગ્રેજી
- સામાન્ય જ્ઞાન
- વર્તમાન પ્રવાહો

TET 1 બુક

ખરીદવા

અહી ક્લિક

કરો

પ્રસ્તાવના

શિક્ષક બનવું એ માત્ર એક વ્યવસાય નથી, પરંતુ સમાજ અને રાષ્ટ્રના ભવિષ્યને ઘડવાની એક ઉમદા તક છે. આ પવિત્ર કાર્ય સાથે જોડાવા માટેનું પ્રથમ અને મહત્વનું સોપાન એટલે '**શિક્ષક યોગ્યતા કસોટી**' (TET-**1**). હજારો ઉમેદવારો આ પરીક્ષાની તૈયારી કરીને પોતાના સપનાને સાકાર કરવા માટે પ્રયત્નશીલ હોય છે. આ સ્પર્ધાત્મક યુગમાં, યોગ્ય માર્ગદર્શન અને સચોટ અભ્યાસ સામગ્રી સફળતા માટે અનિવાર્ય છે.

વિદ્યાર્થીઓને TET-1 પરીક્ષાની તૈયારીમાં આવતી મુશ્કેલીઓને ધ્યાનમાં રાખીને એક જ સ્થળેથી સંપૂર્ણ અને પરીક્ષાલક્ષી માહિતી મળી રહે તેવા શુભ આશયથી "**શિક્ષણ સાગર એપ્લીકેશન ટીમ**" દ્વારા આ પુસ્તકની રચના કરવામાં આવી છે. **અલંકાર પબ્લિકેશન દ્વારા પ્રકાશિત** આ પુસ્તકમાં TET-1 ના અભ્યાસક્રમના દરેક વિષયને ઊંડાણપૂર્વક અને સરળ ભાષામાં આવરી લેવામાં આવ્યો છે.

આ પુસ્તકની મુખ્ય વિશેષતા તેની સરળ, સ્પષ્ટ અને પરીક્ષાલક્ષી રજૂઆત છે. તેમાં બાળવિકાસ અને તેના સિદ્ધાંતો સહિત ગુજરાતી, અંગ્રેજી, ગણિત અને પર્યાવરણ જેવા તમામ વિષયોના **પદ્ધતિશાસ્ત્ર** (Pedagogy) **નો ઊંડાણપૂર્વક સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે.** ઉમેદવારોને ભરપૂર મહાવરો મળી રહે તે હેતુથી ગુજરાતી અને અંગ્રેજી વિષયમાં અર્થગ્રહણના ફકરાઓનો પણ સમાવેશ કરેલ છે. આ ઉપરાંત, દરેક વિભાગના અંતે સ્વ-મૂલ્યાંકન માટે 20 જેટલા ટેસ્ટ પેપર્સ અને પરીક્ષાલક્ષી ખાસ નોટ્સ પણ આપવામાં આવી છે, જે આપની તૈયારીને વધુ સચોટ અને ધારદાર બનાવશે.

આ પુસ્તકને વાચકો સુધી સુંદર સ્વરૂપમાં પહોંચાડવામાં જેમનો અમૂલ્ય સહયોગ મળ્યો છે, તે 'અલંકાર પબ્લિકેશન' નો હું હૃદયપૂર્વક આભાર વ્યક્ત કરું છું. તેમના પ્રોત્સાહન અને સહકાર વિના આ કાર્ય પૂર્ણ કરવું શક્ય ન હતું.

અંતમાં, મને પૂર્ણ વિશ્વાસ છે કે આ પુસ્તક TET-1 ની તૈયારી કરતા તમામ ઉમેદવારો માટે એક સાચા માર્ગદર્શક અને મિત્ર તરીકે સાબિત થશે. આપ સૌ આપના ધ્યેયમાં સફળતા મેળવી, એક ઉત્તમ શિક્ષક તરીકે સમાજની સેવામાં પોતાનું યોગદાન આપો એ જ અભ્યર્થના.

શુભેચ્છાઓ સહ,

પ્રકાશક

No part of this publication can be reproduced, stored in a retrieval system or transmitted in any form or by any means-electronic, mechanical, phototyping. recording or otherwise without the prior written permission of the publishers. All right of export of this book is reserved with the publisher. Any person who does any unauthorised act in relation to this publication will be liabel to legal prosecution and civil claimes for damages.

માર્ગદર્શન

- રાજ્ય પરીક્ષા બોર્ડ દ્વારા સૂચિત TET-1 ના નવા અભ્યાસક્રમ આધારિત ગુજરાતી અંગ્રેજીના અર્થગ્રહણના મુદ્દાને આવરી લેતું ગુજરાતનું પ્રથમ અને એક માત્ર પુસ્તક
- બાળવિકાસ, સમાવેશી શિક્ષણ તેમજ અધ્યયન અને શૈક્ષણિક શાસ્ત્રનો સમાવેશ
- ગુજરાતી અર્થગ્રહણ ગુજરાતી સાહિત્ય અને ગુજરાતી પદ્ધતિ શાસ્ત્ર તેમજ ગુજરાતી વિષયવસ્તુનો સંપૂર્ણ મહાવરો
- અંગ્રેજી અર્થગ્રહણ અંગ્રેજી વિષયવસ્તુ અને અંગ્રેજી પદ્ધતિ શાસ્ત્રનો સંપૂર્ણ મહાવરો
- ગણિત રીજનીંગ ગણિત વિષયવસ્તુ અને ગણિત પદ્ધતિશાસ્ત્ર નો સમાવેશ
- પર્યાવરણ પદ્ધતિશાસ્ત્ર તેમજ સામાજિક વિજ્ઞાન સામાન્ય જ્ઞાન તેમજ વર્તમાન પ્રવાહો
- દરેક વિભાગની 20 ટેસ્ટ સીરીઝ અને દરેક વિભાગની પરીક્ષાલક્ષી નોટ્સ
- આ સિવાય
  - વિકાસની સંકલ્પના
  - વિકાસના લક્ષણો
  - સામાજિકીકરણ
  - બુદ્ધિ
  - વ્યકતિગત ભિન્નતા
  - દૃષ્ટિકોણ અને પ્રયાસો
  - સમાવેશી શિક્ષણ
  - અધ્યયન અધ્યાપન પ્રક્રિયાઓ
  - જ્ઞાન / બોધ
  - પ્રેરણા અને અધ્યયન
  - ગુજરાતી
  - ગણિત
  - પર્યાવરણ
  - અંગ્રેજી
  - સામાન્ય જ્ઞાન
  - વર્તમાન પ્રવાહો

પરીક્ષાર્થીઓ,

આ બુકમાં ચાર વિભાગને યોગ્ય આયોજન કરી અભ્યાસ કરશો. ફળના સરળ બનશે. તો તમારી સફળતા સરળ બનશે.

- કોઈ એક વિભાગ-વિષયને ખૂબ જ સમજદારી પૂર્વક વાંચી-સમજી લો.
- જે તે વિભાગની 20 ગુણની ટેસ્ટ આપો. સમયમર્યાદામાં ટેસ્ટ આપી આન્સર-માધ્યમથી સ્કોર ચેક કરો. ખોટા પડેલા જવાબોનું સોલ્યુશન મેળવી લો. બુકના છેલ્લા પેજ પર સ્કોર ચાર્ટ તૈયાર કરતાં જાવ.
- હવે નવો વિભાગ પસંદ કરી ફરીથી ક્રમ 1 & 2 ને અનુસરો.
- બધા જ વિભાગની તૈયારી થઈ ગયા પછી, બધી જ ટેસ્ટ અપાઈ ગયા. પછી તૈયાર થયેલા સ્કોર ચાર્ટને આધારે કયા વિભાગમાં કયા પ્રશ્નો ફરીથી જે અભ્યાસ કરવાની જરૂર છે તે નક્કી કરી કન્ટેન્ટ વિભાગને એકવાર ફરીળ વાંચી-સમજી લો. કયા વિભાગમાં વધારે અભ્યાસની જરૂર છે તે નક્કી કરો.
- ટેસ્ટ વિભાગમાં ખોટાં પડેલા પ્રશ્નો- જવાબો નોંધી લો. એ-જ તમાય વિક પોઇન્ટ છે ને તરફ વધારે પ્રયત્ન કરો.
- હવે તમે પરીક્ષા આપવાના અંતિમ તબક્કામાં પહોંચી ગયા છો. ચોક્કસ સમયમર્યાદામાં મોડેલ પ્રશ્નપત્રના જવાબો તૈયાર કરી તમારા જવાબો ચકાસો.

આદર્શ પ્રશ્નપત્રો અને અગાઉના વર્ષના પ્રશ્નપત્રોની આદર્શ તૈયારી કરી ડાઉટ સોલ્વ કરી, આત્મવિશ્વસથી પૂરા ઉત્સાહ નિર્ભય બની પરીક્ષા આપો. સફળતા મળવી નિશ્ચીત છે.

અનુક્રમણિકા

વિભાગ - 1 : કન્ટેન્ટ

1 બાળવિકાસ અને શિક્ષણના સિદ્ધાંતો

1 શિક્ષણનો પાયો અને તત્ત્વજ્ઞાન
- કેળવણી અને શિક્ષણ 000
- શિક્ષણ 000
- શિક્ષણ અને તત્ત્વજ્ઞાન 000
- ભારતીય અને પાશ્ચાત્ય શૈક્ષણિક ચિંતન 000

2 બાળ વિકાસ અને મનોવિજ્ઞાન
- શૈક્ષણિક મનોવિજ્ઞાન 000
- વૃદ્ધિ અને વિકાસ 000
- વારસો અને વાતાવરણ 000
- બાળ વિકાસ 000
- મનોવિકાસના મુખ્ય સિદ્ધાંતો અને શૈક્ષણિક ફલિતાર્થ 000
- બાળકોમાં વિકાસ - ભાષા અને વિચાર 000
- સામાજીકરણ 000

3 અધ્યયન અને અધ્યાપનની પ્રક્રિયા
- અધ્યયન 000
- બાળક - એક સમસ્યા ઉકેલનાર અને વૈજ્ઞાનિક શોધક તરીકે 000
- બાળકોની શીખવાની પદ્ધતિઓ 000
- જ્ઞાન, બોધ અને સંવેગો 000
- અધ્યયનને અસર કરતા પરિબળો 000
- અભિપ્રેરણા 000
- બુદ્ધિ 000
- વ્યક્તિગત ભિન્નતા 000
- અધ્યયન અધ્યાપન પ્રયુક્તિઓ 000
- વર્ગવ્યવહાર અને શિક્ષણ 000

4 વિશિષ્ટ મુદ્દાઓ અને મૂલ્યાંકન
- સમાવેશી શિક્ષણ અને વિશિષ્ટ બાળકો 000
- મનોવલણ 000
- શિક્ષકનો દ્રષ્ટિકોણ અને પ્રયાસો 000
- મનોભાર 000
- બચાવ પ્રયુક્તિઓ 000
- મૂલ્યાંકન 000
- ક્રિયાત્મક સંશોધન 000

2 ગુજરાતી

1 ગુજરાતી ભાષા
- ગુજરાતી વર્ણવ્યવસ્થા (ધ્વનિઘટકો) 000
- ધ્વનિશ્રેણી 000
- ગુજરાતી શબ્દકોશનો ક્રમ અને નિયમો 000
- જોડણીના નિયમો 000
- સંજ્ઞા અને તેના પ્રકારો 000
- સર્વનામ અને પ્રકારો 000
- વિશેષણ અને ક્રિયાવિશેષણ 000
- નિપાત પરિચય 000
- કેવળપ્રયોગી અવ્યય 000
- સંયોજક 000
- નામયોગીના પ્રકારો 000
- કૃદંત સમજૂતી 000
- વિભક્તિ પરિચય 000
- વાક્ય પ્રકારો અને વાક્યપ્રયોગ 000
- ગુજરાતી શબ્દકોશનો ક્રમ અને નિયમો 000
- વિરામચિહ્નો 000
- સમાસ અને પ્રકારો 000
- અલંકાર 000
- છંદ 000
- સમાનાર્થી શબ્દો 000
- વિરુદ્ધાર્થી શબ્દો 000
- શબ્દભેદ-અર્થભેદ 000
- શબ્દભેદ-અર્થભેદ 000
- દ્વિરુક્ત - રવાનુકારી શબ્દો 000
- શબ્દ સમૂહ માટે એક શબ્દ 000
- રૂઢિપ્રયોગો અને અર્થ 000
- કહેવતો અને અર્થ 000
- તળપદા શબ્દો અને અર્થ 000

2. ગુજરાતી સાહિત્ય
- ગુજરાતી સાહિત્યનાં ત્રણ યુગ 000
- ગુજરાતી સાહિત્યની સૌથી પ્રથમ કૃતિઓ 000
- ગુજરાતી સાહિત્યકારો નામ -ઉપનામ 000
- કાવ્યપંક્તિઓ અને સર્જક 000
- ગુજરાતી સાહિત્યની મુખ્ય સંસ્થાઓ 000
- ગુજરાતી સામયિકો 000
- સાહિત્યિક પુરસ્કારો અને ચંદ્રકો 000

3 ગુજરાતી પદ્ધતિ શાસ્ત્ર
- ભાષા અધ્યયન અને ભાષા સંપ્રાપ્તિ 000
- ભાષાશિક્ષણના વિસ્તૃત સિદ્ધાંતો 000
- ભાષાશિક્ષણમાં વ્યાકરણની ભૂમિકા 000

TET 1 બુક

ખરીદવા

અહી ક્લિક

કરો

- વર્ગખંડમાં ભાષા શિક્ષણના પડકારો 000
- ભાષાકીય ભૂલો અને ક્ષતિઓ 000
- ભાષા કૌશલ્યો સંકલિત વિકાસ અને શિક્ષણ 000
- ભાષા અર્થગ્રહણ અને પ્રાવીણ્યનું મૂલ્યાંકન 000
- અધ્યયન-અધ્યાપન સામગ્રી (TLMs) 000
- ઉપચારાત્મક શિક્ષણ (Remedial Teaching) 000

3 અંગ્રેજી

Section 1 : Grammar Foundation

Chapter 1 : Parts of Speech

- Noun (Including Singular-Plural) 000
- Pronoun 000
- Adjective 000
- Verb 000
- Adverb 000
- Preposition 000
- Conjunction 000

Chapter 2 : Articles

- 2.1 Definite and Indefinite Articles (A, An, The) 000

Section 2 : Advanced Grammar & Sentence Structure

Chapter 3 : Tenses

- 3.1 Introduction to Tenses (Present, Past, Future) 000

Chapter 4 : Auxiliaries and Voice

- 4.1 Model Auxiliaries (Can, Could, May, Might, etc.) 000
- 4.2 Active & Passive Voice 000

Chapter 5 : Sentence Formation

- 5.1 Question Tags 000
- 5.2 Degrees of Comparison 000
- 5.4 Sentence Correction 000

Section 3 : Vocabulary and Reading Skills

Chapter 6 : Word Power

- 6.1 Singular and Plural 000
- 6.2 Synonyms 000
- 6.3 Antonyms 000

Chapter 7 : Reading Comprehension

- 7.1 Comprehension
- Reading passages and answering questions 000

4 ગણિત વિષયવસ્તુ અને પદ્ધતિશાસ્ત્ર

MAT વિભાગ -1

- શ્રેણી 000
- સમાંતર શ્રેણી 000
- કોડિંગ-ડીકોડિંગ 000
- સંકેતો અને ચિહ્નો 000
- દિશા અને અંતર 000
- સગપણ -લોહીની સગાઇ 000
- ઉંમર આધારિત 000
- પદાનુક્રમ નિર્ધારણ યોગ્ય ગોઠવણ 000
- શબ્દોનો અર્થપૂર્ણ ક્રમ 000
- ખૂટતા અંકો 000
- વર્ગીકરણ 000
- સાદશ્યતા સમજૂતી 000
- શબ્દનિર્માણ 000
- કેલેન્ડર 000
- ઘડિયાળ 000

SAT વિભાગ -2

- સંખ્યા પરિચય 000
- ઘાત અને ઘાતાંક 000
- નફો અને ખોટ 000
- ભૂમિતિ 000
- આંકડાશાસ્ત્ર 000
- ભૌમિતિક આકારો 000
- પરિમિતિ ઘનફળ અને ક્ષેત્રફળ 000
- ચતુષ્કોણ 000
- વર્તુળ 000
- ત્રિકોણ પ્રકારો સમરૂપતા 000
- ખૂણો કોણ 000
- વિભાજયતાની ચાવીઓ 000
- લ.સા.અ અને ગુ.સા.અ 000
- વર્ગ અને વર્ગમૂળ 000
- બહુપદી 000
- સમીકરણ 000
- સાદું અને ચક્રવૃદ્ધિ વ્યાજ 000
- ગુણોત્તર અને પ્રમાણ 000
- કામ અને મહેનતાણું 000
- માહિતીનું વર્ગીકરણ 000
- બિંદુ રેખાખંડ કિરણ અને રેખા 000

પદ્ધતિશાસ્ત્ર (METHOD) વિભાગ -3

- ગણિતનું સ્વરૂપ 000
- અભ્યાસક્રમમાં ગણિતનું સ્થાન 000

- ગણિત શિક્ષણની પદ્ધતિઓ અને પ્રયુક્તિઓ 000
- ઔપચારિક અને અનૌપચારિક મૂલ્યાંકન 000
- ગણિત અધ્યાપન સમસ્યાઓ 000
- ગણિતમાં ભૂલો અને નિવારણના ઉપાયો 000

5 પર્યાવરણ અધ્યયન અને શિક્ષણશાસ્ત્ર

- સામાન્ય જ્ઞાન 000
- ગુજરાતનો ઈતિહાસ 000
- ગુજરાત વિધાનસભા 000
- ગુજરાતનું મંત્રીમંડળ પદ અને પદાધિકારીઓ 000
- પંચાયતી રાજ 000
- બંધારણ સભા 000
- ભારતીય બંધારણના મૂળભૂત અધિકારો 000
- ભારતીય બંધારણમાં શિક્ષણ સંબંધિત જોગવાઈઓ 000
- ભારતીય મંત્રીમંડળ 000
- રાજ્યસભા 000
- લોકસભા 000
- અગત્યના દિવસો (જાન્યુઆરી થી ડિસેમ્બર) 000
- સામાજિક વિજ્ઞાન અભ્યાસક્રમ આધારિત નોટસ 000
- ભૂગોળ અભ્યાસક્રમ આધારિત પરીક્ષાલક્ષી મુદ્દા 000
- રમત જગત જાણવા જેવું 000
- કન્ટેન્ટ આધારિત પરીક્ષાલક્ષી મહત્વપૂર્ણ તથ્યો 000
- વર્ષ 2025નું કરંટ અફેર (જાન્યુઆરી થી ઓક્ટોબર 2025) 000

6 પ્રજ્ઞા 2.0 (FLN આધારિત) - ટોપ 100 પરીક્ષાલક્ષી ફેક્ટ્સ

- 1 થી 50 ફેક્ટસ્ 000
- 51 થી 100 ફેક્ટસ્ 000
- RTE Act-2009 000
- રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ નીતિ (NEP) 2020 000
- ભારતની મુખ્ય શૈક્ષણિક સંસ્થાઓ 000
- શાળા વ્યવસ્થાપન સમિતિ (SMC) 000

વિભાગ - 2 : ટેસ્ટ& (Answer key)

- ટેસ્ટ-20 બાળવિકાસ અને શિક્ષણના સિદ્ધાંતો 000
- ટેસ્ટ-20 ગુજરાતી 000
- ટેસ્ટ-20 અંગ્રેજી 000
- ટેસ્ટ-20 ગણિત વિષયવસ્તુ અને પદ્ધતિશાસ્ત્ર 000
- ટેસ્ટ-20 પર્યાવરણ અધ્યયન અને શિક્ષણશાસ્ત્ર 000
- બાળવિકાસ અને શિક્ષણના સિદ્ધાંતો (Answer key) 000
- ગુજરાતી (Answer key) 000
- અંગ્રેજી (Answer key) 000
- ગણિત વિષયવસ્તુ અને પદ્ધતિશાસ્ત્ર (Answer key) 000
- પર્યાવરણ અધ્યયન અને શિક્ષણશાસ્ત્ર (Answer key) 000

વિભાગ - 3 : આદર્શ પ્રશ્નપત્રો & (Answer key)

- આદર્શ પ્રશ્નપત્ર-1 000
- આદર્શ પ્રશ્નપત્ર-2 000
- આદર્શ પ્રશ્નપત્ર-3 000
- અગાઉના વર્ષનું પ્રશ્નપત્ર 000
- Answer key 000

વિભાગ - 4 : Score Chart

- ટેસ્ટ-20 બાળવિકાસ અને શિક્ષણના સિદ્ધાંતો 000
- ટેસ્ટ-20 ગુજરાતી 000
- ટેસ્ટ-20 અંગ્રેજી 000
- ટેસ્ટ-20 ગણિત વિષયવસ્તુ અને પદ્ધતિશાસ્ત્ર 000
- ટેસ્ટ-20 પર્યાવરણ અધ્યયન અને શિક્ષણશાસ્ત્ર 000
- આદર્શ પ્રશ્નપત્ર-1 000
- આદર્શ પ્રશ્નપત્ર-2 000
- આદર્શ પ્રશ્નપત્ર-3 000
- અગાઉના વર્ષનું પ્રશ્નપત્ર 000

(SCORE CHART)

બાળવિકાસ અને શિક્ષણના સિદ્ધાંતો

20																				
15																				
10																				
5																				
●	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20

કુલ સાચા પડેલા જવાબો .... x 100 = ... ÷ કુલ પ્રશ્નો Your Score ....

• **ઉદાહરણ : 90 x 100 = 9000 ÷ કુલ પ્રશ્નો = 100 Your Score 90**

• Execllente - 90 to 100 • Goud - 80 to 90 • Average - 60 to 20 • Require more practice under - 60

ગુજરાતી

20																				
15																				
10																				
5																				
●	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20

કુલ સાચા પડેલા જવાબો .... x 100 = ... ÷ કુલ પ્રશ્નો Your Score ....

• **ઉદાહરણ : 90 x 100 = 9000 ÷ કુલ પ્રશ્નો = 100 Your Score 90**

• Execllente - 90 to 100 • Goud - 80 to 90 • Average - 60 to 20 • Require more practice under - 60

અંગ્રેજી

20																				
15																				
10																				
5																				
●	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20

કુલ સાચા પડેલા જવાબો .... x 100 = ... ÷ કુલ પ્રશ્નો Your Score ....

• **ઉદાહરણ : 90 x 100 = 9000 ÷ કુલ પ્રશ્નો = 100 Your Score 90**

• Execllente - 90 to 100 • Goud - 80 to 90 • Av[illegible]e - 60 to 20 • Require more practice under - 60

ગણિત વિષયવસ્તુ અને પદ્ધતિશાસ્ત્ર																				
20																				
15																				
10																				
5																				
●	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**	**9**	**10**	**11**	**12**	**13**	**14**	**15**	**16**	**17**	**18**	**19**	**20**

કુલ સાચા પડેલા જવાબો .... x 100 = ... ÷ કુલ પ્રશ્નો Your Score ....

• ઉદાહરણ : 90 x 100 = 9000 ÷ કુલ પ્રશ્નો = 100 Your Score 90

• Execllente - 90 to 100 • Goud - 80 to 90 • Average - 60 to 20 • Require more practice under - 60

પર્યાવરણ અધ્યયન અને શિક્ષણશાસ્ત્ર																				
20																				
15																				
10																				
5																				
●	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**	**9**	**10**	**11**	**12**	**13**	**14**	**15**	**16**	**17**	**18**	**19**	**20**

કુલ સાચા પડેલા જવાબો .... x 100 = ... ÷ કુલ પ્રશ્નો Your Score ....

• ઉદાહરણ : 90 x 100 = 9000 ÷ કુલ પ્રશ્નો = 100 Your Score 90

• Execllente - 90 to 100 • Goud - 80 to 90 • Average - 60 to 20 • Require more practice under - 60

શિક્ષક યોગ્યતા કસોટી (TET-I) મોડેલ પેપર

150																				
140																				
130																				
120																				
110																				
100																				
90																				
80																				
70																				
60																				
50																				
40																				
30																				
20																				
10																				
●	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20

કુલ સાચા પડેલા જવાબો .... x 100 = ... ÷ કુલ પ્રશ્નો

Your Score ....

● **ઉદાહરણ : 90 x 100 = 9000 ÷ કુલ પ્રશ્નો = 100**

Your Score 90

Execllente - 90 to 100
Goud - 80 to 90
Average - 60 to 20
Require more practice under - 60

TET 1 બુક ખરીદવા

અહી ક્લિક કરો

વિભાગ ૧ શિક્ષણનો પાયો અને તત્વજ્ઞાન
(Foundation and Philosophy of Education)

1. કેળવણી અને શિક્ષણ

કેળવણીનીપ્રક્રિયાનુંસ્વરૂપ(Nature of Educational Process)

કેળવણીની પ્રક્રિયા કોઈ એક પરિમાણમાં સીમિત નથી, પરંતુ તે બહુ આયામી અને જટિલ છે. તેના સ્વરૂપને નીચેના મુદ્દાઓ દ્વારા સમજી શકાય છે.

1. શિક્ષણ એક હેતુલક્ષી પ્રક્રિયા છે

શિક્ષણ ક્યારેય હેતુ વગરનું હોતું નથી. તેના નિશ્ચિત ઉદ્દેશ્યો હોય છે, જેમ કે બાળકનો શારીરિક, માનસિક, સામાજિક અને નૈતિક વિકાસ કરવો, તેને સારો નાગરિક બનાવવો, અને તેને આજીવિકા માટે સક્ષમ બનાવવો.

2. શિક્ષણ એક આજીવન ચાલતી પ્રક્રિયા છે

વ્યક્તિ માત્ર શાળામાં જ નથી શીખતી. તે જન્મથી મૃત્યુ સુધી સતત શીખતી રહે છે. અનુભવો જ તેના સૌથી મોટા શિક્ષક છે. આથી, શિક્ષણ એ સતત અને અવિરત ચાલતી પ્રક્રિયા છે.

3. શિક્ષણ એક સામાજિક પ્રક્રિયા છે

મનુષ્ય એક સામાજિક પ્રાણી છે. શિક્ષણ દ્વારા તે સમાજના નિયમો, પરંપરાઓ, મૂલ્યો અને સાંસ્કૃતિક વારસાને શીખે છે અને તેને આગલી પેઢી સુધી પહોંચાડે છે. શિક્ષણ સમાજની જરૂરિયાતો પૂરી કરે છે અને સામાજિક પરિવર્તનનું એક સશક્ત માધ્યમ છે.

4. શિક્ષણ એક ગતિશીલ પ્રક્રિયા છે

શિક્ષણ સ્થિર નથી, પરંતુ સમય અને સમાજની જરૂરિયાતો મુજબ સતત બદલાતું રહે છે. શિક્ષણના ઉદ્દેશ્યો, અભ્યાસક્રમ અને શિક્ષણ પદ્ધતિઓમાં સમય સાથે પરિવર્તન આવતું રહે છે.

5. શિક્ષણ દ્વિધ્રુવી અને ત્રિધ્રુવી પ્રક્રિયા છે

- **દ્વિધ્રુવી પ્રક્રિયા** (Bipolar Process) કેળવણીકાર **જ્હોન એડમ્સ**ના મતે, શિક્ષણના બે મુખ્ય ધ્રુવો છે – **શિક્ષક** અને **વિદ્યાર્થી**. આ બંને વચ્ચે આંતરક્રિયા થાય છે.
- **ત્રિધ્રુવી પ્રક્રિયા** (Tripolar Process) પ્રગતિશીલ કેળવણીકાર **જ્હોન ડ્યુઈ**ના મતે, શિક્ષણના ત્રણ ધ્રુવો છે – **શિક્ષક**, **વિદ્યાર્થી** અને **સામાજિક વાતાવરણ (અભ્યાસક્રમ)**. તેમના મતે, અભ્યાસક્રમ કે સામાજિક પરિવેશ વિના શિક્ષણ પ્રક્રિયા અધૂરી છે.

6. શિક્ષણ વિકાસની પ્રક્રિયા છે

શિક્ષણ એ બાળકની જન્મજાત શક્તિઓ અને ક્ષમતાઓને ઓળખીને તેને યોગ્ય દિશામાં વિકસાવવાની પ્રક્રિયા છે. તે વ્યક્તિનો શારીરિક, બૌદ્ધિક, ભાવનાત્મક, સામાજિક અને આધ્યાત્મિક એમ સર્વાંગી વિકાસ સાધે છે.

7. શિક્ષણ સમાયોજનની પ્રક્રિયા છે

શિક્ષણ વ્યક્તિને પોતાના પર્યાવરણ અને સમાજ સાથે અનુકૂલન સાધતા શીખવે છે. તે વ્યક્તિને બદલાતી પરિસ્થિતિઓનો સામનો કરવા અને તેમાં સફળતાપૂર્વક જીવવા માટે સક્ષમ બનાવે છે.

કેળવણીના હેતુઓ (Aims of Education)

શિક્ષણ એક હેતુલક્ષી પ્રક્રિયા છે. તેના ઉદ્દેશ્યો વ્યક્તિ, સમાજ અને રાષ્ટ્રની જરૂરિયાતોને ધ્યાનમાં રાખીને નક્કી કરવામાં આવે છે. કેળવણીના મૂળભૂત હેતુઓને નીચે મુજબ વર્ગીકૃત કરી શકાય છે

1. વૈયક્તિક હેતુઓ (Individual Aims)

આ હેતુઓ વ્યક્તિના પોતાના વિકાસ પર કેન્દ્રિત હોય છે. તેનો મુખ્ય ઉદ્દેશ્ય વ્યક્તિને તેની ક્ષમતાઓનો સંપૂર્ણ વિકાસ કરવા માટે સક્ષમ બનાવવાનો છે.

- **શારીરિક વિકાસ** "સ્વસ્થ શરીરમાં સ્વસ્થ મનનો વાસ" એ ઉક્તિ અનુસાર, શિક્ષણનો પ્રથમ હેતુ બાળકનો શારીરિક વિકાસ કરવાનો છે. રમતગમત, કસરત અને આરોગ્ય વિષયક જ્ઞાન દ્વારા આ હેતુ સિદ્ધ કરી શકાય છે.
- **માનસિક કે બૌદ્ધિક વિકાસ** બાળકને વિચારવા, તર્ક કરવા, નિર્ણય લેવા અને સમસ્યાનું સમાધાન કરવા માટે સક્ષમ બનાવવો. તેની જિજ્ઞાસા, કલ્પનાશક્તિ અને સર્જનાત્મકતાનો વિકાસ કરવો.
- **ભાવનાત્મક વિકાસ** બાળકમાં પ્રેમ, દયા, કરુણા, સહાનુભૂતિ જેવા હકારાત્મક ભાવોનો વિકાસ કરવો અને ગુસ્સો, ઈર્ષ્યા, ભય જેવા નકારાત્મક ભાવો પર નિયંત્રણ મેળવતા શીખવવું.
- **ચારિત્ર્ય નિર્માણ** બાળકમાં પ્રામાણિકતા, સત્યનિષ્ઠા, જવાબદારી, ન્યાયપ્રિયતા અને શિસ્ત જેવા નૈતિક ગુણોનું સિંચન કરવું, જેથી તે એક સારો ચારિત્ર્યવાન નાગરિક બને.
- **આત્મ-અનુભૂતિ** (Self-Realization) વ્યક્તિને

છે કે દરેક બાળક અસીમ સંભાવનાઓનો ભંડાર લઈને આવે છે, ભલે તેની આનુવંશિક સીમાઓ અલગ-અલગ હોય. શિક્ષકની ભૂમિકા એ માળીની છે, જે બીજની જાત બદલી શકતો નથી, પરંતુ તે જમીનને ખેડીને, ખાતર-પાણી આપીને અને નિંદામણ દૂર કરીને, દરેક બીજને તેના શ્રેષ્ઠ સ્વરૂપમાં ખીલવા માટેનું સર્વોત્તમ વાતાવરણ પૂરું પાડી શકે છે.

વર્ગખંડ માટે વ્યવહારુ સૂચનો

1. **વ્યક્તિગત ભિન્નતાનો સ્વીકાર** શિક્ષકે એ સમજવું જોઈએ કે વર્ગમાં દરેક બાળકની શીખવાની ગતિ, શૈલી અને ક્ષમતા તેના વારસા અને પૂર્વ-વાતાવરણને કારણે અલગ-અલગ હશે. તેથી, 'એક જ લાકડીએ સૌને હાંકવા' ની પદ્ધતિ છોડીને વૈવિધ્યપૂર્ણ અધ્યાપન (Differentiated Instruction) અપનાવવું જોઈએ.
2. **સમૃદ્ધ અને ઉત્તેજક વાતાવરણનું નિર્માણ** વર્ગખંડ અને શાળાનું વાતાવરણ એવું હોવું જોઈએ જે દરેક બાળકની જિજ્ઞાસાને ઉત્તેજિત કરે અને તેને શીખવા માટેના ભરપૂર અવસરો પૂરા પાડે. આમાં ભૌતિક સુવિધાઓ (પુસ્તકાલય, પ્રયોગશાળા, રમત-ગમતના સાધનો) અને મનોવૈજ્ઞાનિક વાતાવરણ (ભયમુક્ત, સહકારયુક્ત, પ્રોત્સાહક) બંનેનો સમાવેશ થાય છે.
3. **વંચિત** વાતાવરણમાંથી આવતા બાળકો પર **વિશેષ ધ્યાન** જે બાળકો સામાજિક-આર્થિક રીતે પછાત કે વંચિત પરિવારોમાંથી આવે છે, તેમને શાળામાં એક એવું 'પૂરક વાતાવરણ' (Compensatory Environment) પૂરું પાડવાની જવાબદારી શિક્ષક અને શાળાની છે, જે તેમના ઘરમાં રહેલી ઉણપોની ભરપાઈ કરી શકે.
4. **વિશિષ્ટ પ્રતિભાઓની ઓળખ અને પ્રોત્સાહન** શિક્ષકે દરેક બાળકમાં રહેલી વિશિષ્ટ શક્તિઓ (ગાર્ડનરની બહુવિધ બુદ્ધિ મુજબ) ને ઓળખીને તેને વિકસાવવા માટેની તકો પૂરી પાડવી જોઈએ.
5. **માતા-પિતા સાથે સહયોગ** બાળકના વિકાસમાં ઘર અને શાળા બંનેના વાતાવરણ વચ્ચે સુસંગતતા હોવી અત્યંત જરૂરી છે. શિક્ષકે નિયમિતપણે માતા-પિતા સાથે સંપર્ક સાધીને તેમને બાળકના ઉછેર અને શિક્ષણમાં હકારાત્મક ભૂમિકા ભજવવા માટે માર્ગદર્શન અને પ્રોત્સાહન આપવું જોઈએ.

7. બાળ વિકાસ

વિકાસના સિદ્ધાંતો

બાળકનો વિકાસ કોઈ આકસ્મિક ઘટના નથી, પરંતુ તે ચોક્કસ અને સાર્વત્રિક નિયમોને અનુસરે છે. મનોવૈજ્ઞાનિકોએ કરેલા અભ્યાસોના આધારે વિકાસની પ્રક્રિયાને સમજાવતા કેટલાક મૂળભૂત સિદ્ધાંતો તારવવામાં આવ્યા છે. આ સિદ્ધાંતોને સમજવાથી શિક્ષકો અને માતા-પિતા બાળકના વિકાસને વધુ સારી રીતે સમજી શકે છે અને તેને યોગ્ય દિશામાં માર્ગદર્શન આપી શકે છે.

1. સતતતાનો સિદ્ધાંત (Principle of Continuity)

આ સિદ્ધાંત મુજબ વિકાસ એ એક **અવિરત અને સતત** ચાલતી પ્રક્રિયા છે. તે ગર્ભધારણથી શરૂ થઈને મૃત્યુ સુધી ચાલે છે. વિકાસની ગતિ ક્યારેક ધીમી તો ક્યારેક ઝડપી હોઈ શકે છે, પરંતુ તે ક્યારેય અટકતી નથી. શારીરિક વૃદ્ધિ અમુક સમયે અટકી જાય છે, પરંતુ શીખવાની, વિચારવાની અને અનુકૂલન સાધવાની પ્રક્રિયા જીવનભર ચાલુ રહે છે.

- **પરીક્ષાલક્ષી મુદ્દો** વિકાસ **ધીમે ધીમે** થાય છે, અચાનક થતો નથી.
- **ઉદાહરણ** બાળકની બોલવાની ક્ષમતા અચાનક વિકસતી નથી. તે પહેલાં ધ્વનિઓ કાઢે છે, પછી બડબડાટ કરે છે, એક શબ્દ બોલે છે, અને પછી ધીમે ધીમે વાક્યો બોલતા શીખે છે. આ એક સતત ચાલતી પ્રક્રિયા છે.

2. વિકાસના ક્રમનો સિદ્ધાંત (Principle of Uniform Pattern)

આ સિદ્ધાંત મુજબ, દરેક જાતિ (માનવ, પશુ, પક્ષી) માં વિકાસનો એક **નિશ્ચિત અને સમાન ક્રમ** હોય છે. ભલે વ્યક્તિગત ગતિ અલગ હોય, પણ વિકાસના તબક્કાઓનો ક્રમ તમામ બાળકો માટે સમાન રહે છે.

- **પરીક્ષાલક્ષી મુદ્દો** વિકાસનો **ક્રમ** સાર્વત્રિક હોય છે, **દર** નહીં.
- **ઉદાહરણ** દુનિયાના દરેક ખૂણામાં, બાળક પહેલા બેસતા, પછી ઘૂંટણિયે ચાલતા અને ત્યારબાદ ઊભા રહીને ચાલતા શીખે છે. ભાષાના વિકાસમાં પણ, બાળક પહેલા સાંભળે છે, પછી બોલે છે, પછી વાંચે છે અને છેલ્લે લખે છે (LSRW).

3. વિકાસની દિશાનો સિદ્ધાંત (Principle of Developmental Direction)

વિકાસ એક ચોક્કસ દિશામાં અને ક્રમમાં આગળ વધે છે. તેના મુખ્ય બે પ્રકાર છે, જે પરીક્ષા માટે અત્યંત મહત્વપૂર્ણ છે.

- **સાંસ્કૃતિક પક્ષપાત** આ સિદ્ધાંત પાશ્ચાત્ય, વ્યક્તિવાદી સંસ્કૃતિ પર આધારિત છે અને સામૂહિકવાદી સંસ્કૃતિઓને બરાબર લાગુ પડતો નથી.

4.3 કોહલબર્ગના સિદ્ધાંતના શૈક્ષણિક ફલિતાર્થો

- **નૈતિક દ્વિધાઓની ચર્ચા** શિક્ષકે વર્ગખંડમાં વિદ્યાર્થીઓ સમક્ષ વાસ્તવિક જીવનની નૈતિક દ્વિધાઓ રજૂ કરવી જોઈએ અને તેમને તેના પર ચર્ચા કરવા અને પોતાના તર્ક રજૂ કરવા પ્રોત્સાહિત કરવા જોઈએ.
- **ભૂમિકા-અભિનય** (Role-Playing) વિદ્યાર્થીઓને જુદી-જુદી પરિસ્થિતિમાં મૂકીને તેમને નૈતિક નિર્ણયો લેવાની તક આપવી.
- **લોકતાંત્રિક વર્ગખંડ** શિક્ષકે વર્ગમાં એક ન્યાયી, સમાન અને લોકતાંત્રિક વાતાવરણનું નિર્માણ કરવું જોઈએ, જ્યાં નિયમો સહમતીથી બને અને દરેકના મંતવ્યનો આદર થાય.

- **સહકારયુક્ત અધ્યયન** જૂથમાં કામ કરવાથી વિદ્યાર્થીઓ બીજાના દ્રષ્ટિકોણને સમજતા શીખે છે, જે નૈતિક વિકાસ માટે જરૂરી છે.

7.2 બાળકોમાં વિકાસ - ભાષા અને વિચાર

પ્રસ્તાવના માનવ અસ્તિત્વના બે આધારસ્તંભ

માનવીને પૃથ્વીના અન્ય તમામ જીવોથી શ્રેષ્ઠ અને વિશિષ્ટ બનાવનાર બે મહાન શક્તિઓ કઈ છે? જો આ પ્રશ્નનો ઉત્તર શોધવા જઈએ, તો નિઃશંકપણે આપણને બે જવાબ મળશે - **ભાષા** (Language) અને **વિચાર** (Thought). ભાષા એ માત્ર વિચારોના આદાન-પ્રદાનનું માધ્યમ નથી, પરંતુ તે સંસ્કૃતિનું વાહક છે, જ્ઞાનના સંગ્રહનું સાધન છે અને સામાજિક સંબંધોનો આધાર છે. બીજી તરફ, વિચાર એ માનસિક જગતની સર્વોચ્ચ ક્રિયા છે, જે આપણને તર્ક કરવા, કલ્પના કરવા, સમસ્યાઓ ઉકેલવા અને ભવિષ્યનું આયોજન કરવા માટે સક્ષમ બનાવે છે. બાળકના વિકાસના સંદર્ભમાં, આ બંને પાસાઓ એકબીજા સાથે એટલા ગાઢ રીતે વણાયેલા છે કે તેમને એકબીજાથી અલગ પાડવા લગભગ અશક્ય છે.

ભાષા વિકાસ - શબ્દોના સર્જનની યાત્રા

ભાષા વિકાસ એ બાળકના બોધાત્મક અને સામાજિક વિકાસનો એક અત્યંત મહત્વપૂર્ણ હિસ્સો છે. તે એક એવી પ્રક્રિયા છે જેના દ્વારા બાળક ધ્વનિઓ, શબ્દો અને નિયમોની એક જટિલ વ્યવસ્થાને આત્મસાત કરીને બીજા સાથે અસરકારક રીતે સંપ્રેષણ કરતા શીખે છે.

ભાષાનો અર્થ અને લાક્ષણિકતાઓ

- **અર્થ** ભાષા એ વિચારો, લાગણીઓ અને ઈચ્છાઓને વ્યક્ત કરવા માટેની પ્રતીકો અને નિયમોની એક વ્યવસ્થિત અને સાર્વત્રિક પ્રણાલી છે. આ પ્રતીકો મૌખિક (ધ્વનિ), લેખિત (અક્ષરો) કે સાંકેતિક (હાવભાવ) હોઈ શકે છે.
- **ભાષાની મુખ્ય લાક્ષણિકતાઓ**

1. **પ્રતીકાત્મક** (Symbolic) ભાષાના શબ્દો વાસ્તવિક વસ્તુઓ કે વિચારો માટેના પ્રતીકો છે. 'ખુરશી' શબ્દ પોતે ખુરશી નથી, પરંતુ તે એક ચોક્કસ વસ્તુનો નિર્દેશ કરે છે.
2. **સંરચિત** (Structured) ભાષા યાદચ્છિક ધ્વનિઓનો સમૂહ નથી. તે ધ્વનિ, શબ્દો અને વાક્યોને જોડવા માટેના ચોક્કસ નિયમો (વ્યાકરણ) ધરાવે છે.
3. **સર્જનાત્મક / ઉત્પાદક** (Generative / Productive) ભાષાના સીમિત નિયમો અને શબ્દોનો ઉપયોગ કરીને વ્યક્તિ અસીમિત સંખ્યામાં નવા અને મૌલિક વાક્યોનું સર્જન કરી શકે છે.
4. **વિસ્થાપન** (Displacement) ભાષા આપણને એવા વિષયો વિશે પણ વાત કરવા સક્ષમ બનાવે છે જે વર્તમાન સમય અને સ્થળ પર હાજર નથી (ભૂતકાળ, ભવિષ્ય, કાલ્પનિક વસ્તુઓ).

ભાષા વિકાસના ઘટકો (Components of Language)

ભાષાની જટિલ વ્યવસ્થા પાંચ મુખ્ય ઘટકોની બનેલી છે

1. **ધ્વનિશાસ્ત્ર** (Phonology) ભાષાના મૂળભૂત ધ્વનિ એકમો (Phonemes) અને તેના ઉચ્ચારણ સંબંધિત નિયમોનો અભ્યાસ. દા.ત., ગુજરાતીમાં 'ક', 'ખ', 'ગ' એ ધ્વનિ એકમો છે.
2. **રૂપશાસ્ત્ર** (Morphology) ભાષાના અર્થપૂર્ણ નાનામાં નાના એકમો (Morphemes) અને શબ્દ-રચનાના નિયમોનો અભ્યાસ. દા.ત., 'અસફળતા' શબ્દમાં 'અ' (નકાર), 'સફળ' (મૂળ શબ્દ) અને 'તા' (પ્રત્યય) એમ ત્રણ રૂપ એકમો છે.
3. **વાક્યરચના** (Syntax) શબ્દોને જોડીને વ્યાકરણની દ્રષ્ટિએ સાચા અને અર્થપૂર્ણ વાક્યો બનાવવાની નિયમ પ્રણાલી. દા.ત., "રામ કેરી ખાય છે" એ સાચી વાક્યરચના છે, "ખાય છે રામ કેરી" નહીં.
4. **અર્થશાસ્ત્ર** (Semantics) શબ્દો અને વાક્યોના અર્થ સાથે સંબંધિત. દા.ત., 'ઠંડુ' અને 'શીતળ' શબ્દોનો અર્થ લગભગ સમાન છે, પરંતુ તેમના ઉપયોગમાં સૂક્ષ્મ ભેદ છે.

5. **ઉપયોગિતાશાસ્ત્ર** (Pragmatics) સામાજિક સંદર્ભ અનુસાર ભાષાનો યોગ્ય અને અસરકારક રીતે ઉપયોગ કરવાના નિયમો. દા.ત., મિત્ર સાથે અલગ રીતે અને શિક્ષક સાથે અલગ રીતે વાત કરવી.

ભાષા વિકાસના તબક્કાઓ

બાળકો સમગ્ર વિશ્વમાં ભાષા વિકાસના લગભગ સમાન અને સાર્વત્રિક તબક્કાઓમાંથી પસાર થાય છે.

તબક્કો	**વયગાળો (આશરે)**	**લાક્ષણિકતાઓ**	**ઉદાહરણ**
રુદન (Crying)	જન્મથી	આ ભાષા વિકાસનું પ્રથમ સોપાન છે. રુદનના જુદા-જુદા પ્રકારો દ્વારા બાળક ભૂખ, પીડા જેવી જરૂરિયાતો વ્યક્ત કરે છે.	
કૂજન (Cooing)	6 અઠવાડિયા - 3 મહિના	બાળક 'ઉઉઉ', 'આઆઆ' જેવા સ્વર-પ્રધાન અને સુખદાયક ધ્વનિઓ ઉત્પન્ન કરે છે.	
બબડાટ (Babbling)	3 - 8 મહિના	બાળક સ્વર અને વ્યંજનને જોડીને 'બા-બા-બા', 'મા-મા-મા' જેવા પુનરાવર્તિત ધ્વનિઓ ઉત્પન્ન કરે છે. આ તબક્કો ભાષા શીખવા માટે અત્યંત મહત્વપૂર્ણ છે.	
એક-શબ્દ તબક્કો (One-Word Stage / Holo-phrastic)	8 - 18 મહિના	બાળક એક જ શબ્દનો ઉપયોગ આખા વાક્યનો અર્થ વ્યક્ત કરવા માટે કરે છે.	"પાણી" (એટલે કે, "મને પાણી આપો").
બે-શબ્દ તબક્કો (Two-Word Stage)	18 - 24 મહિના	બાળક બે શબ્દોને જોડીને ટૂંકા વાક્યો બનાવે છે, જેને 'તાર-શૈલીની વાણી' (Telegraphic Speech) કહે છે. તેમાં મુખ્યત્વે નામ અને ક્રિયાપદ હોય છે.	"મમ્મી દૂધ", "પપ્પા ગયા".
લાંબા વાક્યો	2 - 4 વર્ષ	બાળક ત્રણ કે તેથી વધુ શબ્દોના વાક્યો બનાવે છે, વ્યાકરણના નિયમો શીખવાનું શરૂ કરે છે. જોકે, તે 'અતિ-નિયમિતતા' (Overregularization) ની ભૂલો કરે છે.	"મેં બે કૂતરોઓ જોયા" ('ઓ' બહુવચનનો નિયમ બધે લગાવવો).
જટિલ વાક્યો અને પ્રભુત્વ	4 વર્ષ અને તેથી વધુ	બાળક જટિલ અને સંયુક્ત વાક્યોનો ઉપયોગ કરતા શીખી જાય છે અને ભાષાના મોટાભાગના નિયમો પર પ્રભુત્વ મેળવી લે છે.	

ભાષા સંપાદનના સિદ્ધાંતો

બાળક આટલી જટિલ ભાષા પ્રણાલી આટલી ઝડપથી અને સહજતાથી કેવી રીતે શીખી લે છે? આ પ્રશ્નના ઉત્તરમાં મનોવૈજ્ઞાનિકો વચ્ચે મતભેદ છે અને મુખ્યત્વે ત્રણ વિચારધારાઓ પ્રચલિત છે.

વર્તનવાદી સિદ્ધાંત (Behaviorist Theory)

- **મુખ્ય પ્રણેતા** બી. એફ. સ્કિનર (B. F. Skinner)
- **મૂળભૂત વિચાર** વર્તનવાદીઓના મતે, ભાષા એ કોઈ વિશિષ્ટ કૌશલ્ય નથી, પરંતુ તે અન્ય કોઈપણ વર્તનની જેમ જ **કારક અભિસંધાન** (Operant Conditioning), **અનુકરણ**

આ "અચાનક થયેલા ઝબકારા" ને જ કોહલરે **આંતરસૂઝ** (Insight) કહી. આંતરસૂઝ એ સમસ્યા અને તેના ઉકેલ વચ્ચેના સંબંધની અચાનક થયેલી સમજ છે.

- **આંતરસૂઝ દ્વારા અધ્યયનના લક્ષણો**
  - અધ્યયન યાંત્રિક પ્રયત્નોથી નહીં, પણ સમજણથી થાય છે.
  - ઉકેલ અચાનક સૂઝે છે (The 'Aha!' Moment).
  - આંતરસૂઝથી શીખેલું જ્ઞાન લાંબા સમય સુધી યાદ રહે છે અને તેને નવી પરિસ્થિતિમાં લાગુ કરી શકાય છે.
- **શૈક્ષણિક ફલિતાર્થ**
  - શિક્ષકે કોઈપણ વિષયવસ્તુને છૂટાછવાયા ટુકડાઓમાં રજૂ કરવાને બદલે તેને એક સમગ્ર અને અર્થપૂર્ણ એકમ તરીકે રજૂ કરવી જોઈએ.
  - બાળકોને ગોખણપટ્ટી કરવાને બદલે સમસ્યાના મૂળને સમજવા અને તાર્કિક રીતે ઉકેલ લાવવા માટે પ્રોત્સાહિત કરવા જોઈએ.
  - વિજ્ઞાન અને ગણિત જેવા વિષયોના સિદ્ધાંતો સમજાવવા માટે આ પદ્ધતિ અત્યંત ઉપયોગી છે.

અધ્યયનના રચનાવાદી સિદ્ધાંતો (Constructivist Theories)

આધુનિક શૈક્ષણિક મનોવિજ્ઞાનમાં **રચનાવાદ** (Constructivism) નો સિદ્ધાંત સૌથી વધુ પ્રભાવશાળી અને સ્વીકૃત છે. રચનાવાદ માને છે કે જ્ઞાન એ બહારથી નિષ્ક્રિય રીતે ગ્રહણ કરવાની વસ્તુ નથી. અધ્યેતા એ ખાલી પાત્ર નથી, જેમાં શિક્ષક જ્ઞાન ભરી શકે. પરંતુ, અધ્યેતા પોતાના પૂર્વ-અનુભવો અને નવી માહિતી વચ્ચેની આંતરક્રિયા દ્વારા **જ્ઞાનનું સક્રિય રીતે નિર્માણ** (Active Construction of Knowledge) કરે છે.

પિયાજેનો જ્ઞાનાત્મક રચનાવાદ (Piaget's Cognitive Constructivism)

સ્વિસ મનોવૈજ્ઞાનિક **જીન પિયાજે** (જેમના બોધાત્મક વિકાસના સિદ્ધાંતની ચર્ચા આપણે અગાઉ કરી) જ્ઞાનાત્મક રચનાવાદના મુખ્ય પ્રણેતા છે. તેમના મતે, બાળક એક 'નાનકડો વૈજ્ઞાનિક' છે, જે પોતાની દુનિયાને સમજવા માટે સતત પ્રયોગો કરતો રહે છે.

- **મુખ્ય ખ્યાલો**
  - **સ્કીમા** (Schema) મગજમાં રહેલું જ્ઞાનનું સંગઠિત માળખું.
  - **આત્મસાતીકરણ** (Assimilation) નવા અનુભવને હાલના સ્કીમામાં સમાવી લેવો.
  - **સમાયોજન** (Accommodation) નવા અનુભવને સમાવવા માટે હાલના સ્કીમામાં ફેરફાર કરવો.
  - **સંતુલનીકરણ** (Equilibration) આત્મસાતીકરણ અને સમાયોજન વચ્ચે સંતુલન સ્થાપવાની પ્રક્રિયા, જે બોધાત્મક વિકાસને પ્રેરે છે.
- **શૈક્ષણિક ફલિતાર્થ** શિક્ષકની ભૂમિકા જ્ઞાન આપવાની નથી, પરંતુ એવું વાતાવરણ અને એવા અનુભવો પૂરા પાડવાની છે, જે બાળકને પોતાની જાતે જ્ઞાનનું નિર્માણ કરવા માટે પ્રોત્સાહિત કરે. શિક્ષણ બાળકેન્દ્રી હોવું જોઈએ.

વાયગોત્સ્કીનો સામાજિક રચનાવાદ (Vygotsky's Social Constructivism)

રશિયન મનોવૈજ્ઞાનિક **લેવ વાયગોત્સ્કીએ** જ્ઞાન નિર્માણમાં **સામાજિક આંતરક્રિયા, સંસ્કૃતિ અને ભાષા** ના મહત્વ પર ભાર મૂક્યો.

- **મુખ્ય ખ્યાલો**
  - **વધુ જાણકાર અન્ય વ્યક્તિ** (More Knowledgeable Other - MKO) શિક્ષક, માતા-પિતા કે સહાધ્યાયી, જે અધ્યેતા કરતાં વધુ જ્ઞાન ધરાવે છે.
  - **સંભવિત વિકાસનું ક્ષેત્ર** (Zone of Proximal Development - ZPD) બાળક પોતાની જાતે જે કરી શકે છે અને MKO ની મદદથી જે કરી શકે છે, તે બે સ્તર વચ્ચેનો તફાવત. અધ્યયન ZPD માં સૌથી અસરકારક રીતે થાય છે.
  - **પાડ-બંધારણ** (Scaffolding) MKO દ્વારા શરૂઆતમાં અધ્યેતાને અપાતું માર્ગદર્શન અને ટેકો, જે ધીમે ધીમે પાછો ખેંચી લેવામાં આવે છે.
- **શૈક્ષણિક ફલિતાર્થ** અધ્યયન એ એક સામાજિક પ્રક્રિયા છે. શિક્ષકે જૂથકાર્ય, સહકારી અધ્યયન અને પ્રોજેક્ટ પદ્ધતિનો ભરપૂર ઉપયોગ કરવો જોઈએ. શિક્ષકે એક 'ફેસિલિટેટર' તરીકે કાર્ય કરવું જોઈએ, જે બાળકોને તેમના ZPD માં શીખવા માટે મદદ કરે.

9.1 બાળક - એક સમસ્યા ઉકેલનાર અને વૈજ્ઞાનિક શોધક તરીકે

બાળકના સ્વરૂપ વિશેની પરિવર્તિત દ્રષ્ટિ

પ્રસ્તાવના ખાલી પાટીથી સક્રિય સર્જક સુધીની યાત્રા

શિક્ષણના ઇતિહાસ પર નજર કરીએ તો બાળક વિશેની આપણી સમજ સતત વિકસતી રહી છે. એક સમય હતો જ્યારે બાળકને એક 'ખાલી પાટી' (Tabula Rasa) કે કોરો કાગળ માનવામાં આવતું, જેના

પર શિક્ષક અને સમાજ પોતાની ઈચ્છા મુજબ જ્ઞાન અને સંસ્કારના અક્ષરો લખી શકે. આ પરંપરાગત દ્રષ્ટિકોણમાં, બાળક જ્ઞાનનું નિષ્ક્રિય ગ્રહણકર્તા હતું. પરંતુ મનોવિજ્ઞાન, ખાસ કરીને જીન પિયાજે અને જહોન ડ્યુઈ જેવા ચિંતકોના ક્રાંતિકારી કાર્યોએ આપણી આ સમજને મૂળભૂત રીતે બદલી નાખી. તેમણે આપણને શીખવ્યું કે બાળકનું મન ખાલી નથી, પરંતુ તે જન્મથી જ સક્રિય, જિજ્ઞાસુ અને અર્થઘટન કરતું એકમ છે.

બાળક એક સમસ્યા ઉકેલનાર તરીકે (Child as a Problem Solver)

સમસ્યાઓ એ જીવનનો સહજ ભાગ છે. સમસ્યા ઉકેલવી એ માત્ર ગણિતના કોયડા ઉકેલવા પૂરતું સીમિત નથી; તે જીવન જીવવાની એક કળા છે. બાળક જન્મથી જ આ કળાનો અભ્યાસ શરૂ કરી દે છે.

સમસ્યા-ઉકેલ અર્થ અને સ્વરૂપ

- **વ્યાખ્યા** મનોવૈજ્ઞાનિક દ્રષ્ટિએ, **સમસ્યા-ઉકેલ એ એક ઉચ્ચ કક્ષાની બોધાત્મક પ્રક્રિયા છે જેમાં વ્યક્તિ કોઈ લક્ષ્ય સુધી પહોંચવાના માર્ગમાં આવતા અવરોધોને ઓળખે છે અને તે અવરોધોને દૂર કરવા માટે યોગ્ય વ્યૂહરચનાઓ ઘડીને તેને અમલમાં મૂકે છે.**
- **બાળકના સંદર્ભમાં** એક નાના બાળક માટે પહોંચની બહાર રહેલા રમકડાને મેળવવા માટે ખુરશીનો ઉપયોગ કરવો એ પણ એક સમસ્યા-ઉકેલ છે. શાળાના બાળક માટે, બે મિત્રો વચ્ચે થયેલા ઝઘડાને શાંત પાડવો એ પણ એક સામાજિક સમસ્યા-ઉકેલ છે. આ દર્શાવે છે કે સમસ્યા-ઉકેલ એ જીવનના દરેક ક્ષેત્ર સાથે વણાયેલું છે.

સમસ્યા-ઉકેલની પ્રક્રિયા વૈજ્ઞાનિક પદ્ધતિના સોપાનો

કુશળ સમસ્યા ઉકેલનારાઓ, ભલે તે સભાનપણે ન હોય, પણ મોટે ભાગે એક વ્યવસ્થિત અને તાર્કિક પ્રક્રિયાને અનુસરે છે, જે વૈજ્ઞાનિક પદ્ધતિને મળતી આવે છે. જહોન ડ્યુઈ અને અન્ય મનોવૈજ્ઞાનિકોએ આ પ્રક્રિયાના નીચેના મુખ્ય સોપાનો વર્ણવ્યા છે

સોપાન 1 સમસ્યાને ઓળખવી અને સમજવી (Identifying and Understanding the Problem)

- આ સૌથી પ્રથમ અને મહત્વપૂર્ણ સોપાન છે. ઘણીવાર સમસ્યાનો સાચો ઉકેલ તેને યોગ્ય રીતે સમજવામાં જ રહેલો હોય છે.
- **શિક્ષકનો પ્રયાસ** વિદ્યાર્થીઓને સમસ્યાને પોતાના શબ્દોમાં ફરીથી રજૂ કરવા, સમસ્યા વિશે પ્રશ્નો પૂછવા અને સમસ્યાના મુખ્ય ઘટકોને ઓળખવા માટે પ્રોત્સાહિત કરવા. દા.ત., "આ દાખલામાં આપણને શું આપેલું છે અને શું શોધવાનું છે?"

સોપાન 2 સમસ્યાનું વિશ્લેષણ અને માહિતી એકત્રીકરણ (Analyzing the Problem and Gathering Information)

- સમસ્યાને નાના-નાના ભાગોમાં વિભાજીત કરવી.
- સમસ્યાને ઉકેલવા માટે કયા જ્ઞાન અને માહિતીની જરૂર પડશે તે નક્કી કરવું.
- સંબંધિત માહિતી પાઠ્યપુસ્તક, ઈન્ટરનેટ, શિક્ષક કે અન્ય સ્ત્રોતોમાંથી એકત્ર કરવી.

સોપાન 3 સંભવિત ઉકેલો (ઉત્કલ્પનાઓ) ઘડવા (Generating Possible Solutions / Hypotheses)

- આ સમસ્યા-ઉકેલનો સર્જનાત્મક તબક્કો છે. અહીં વ્યક્તિ સમસ્યાના શક્ય હોય તેટલા વધુ ઉકેલો વિચારે છે.
- **શિક્ષકનો પ્રયાસ** વિદ્યાર્થીઓને **વિચારમંથન** (Brainstorming) જેવી પ્રયુક્તિનો ઉપયોગ કરવા પ્રોત્સાહિત કરવા, જ્યાં કોઈપણ પ્રકારની ટીકા વિના વિચારોને મુક્તપણે રજૂ કરવાની છૂટ હોય.

સોપાન 4 ઉકેલોનું મૂલ્યાંકન અને શ્રેષ્ઠ ઉકેલની પસંદગી (Evaluating Solutions and Selecting the Best One)

- દરેક સંભવિત ઉકેલના ફાયદા અને ગેરફાયદાનું વિશ્લેષણ કરવું.
- કયો ઉકેલ સૌથી વધુ વ્યવહારુ, અસરકારક અને ઓછામાં ઓછા નકારાત્મક પરિણામોવાળો છે તે નક્કી કરવું.

સોપાન 5 ઉકેલનો અમલ અને પરિણામની ચકાસણી (Implementing the Solution and Verifying the Results)

- પસંદ કરેલા ઉકેલને અમલમાં મૂકવો.
- પરિણામનું મૂલ્યાંકન કરવું. શું સમસ્યાનો ઉકેલ આવ્યો? જો નહીં, તો ક્યાં ભૂલ થઈ? અને ફરીથી પ્રક્રિયાના અગાઉના સોપાનો પર પાછા જવું.

સમસ્યા-ઉકેલ કૌશલ્યના વિકાસમાં શિક્ષકની ભૂમિકા

શિક્ષકનું કાર્ય વિદ્યાર્થીઓને તૈયાર જવાબો આપવાનું નથી, પરંતુ તેમને સ્વતંત્ર રીતે સમસ્યાઓ ઉકેલવા માટે સક્ષમ બનાવવાનું છે.

1. સમસ્યા-કેન્દ્રિત વાતાવરણનું નિર્માણ

- વર્ગખંડને એવા વાતાવરણમાં ફેરવો જ્યાં સમસ્યાઓને

ગુજરાતી વિષય અનુક્રમણિકા

વિભાગ ૧ ગુજરાતી વ્યાકરણ

પ્રકરણ 1 ભાષા અને લિપિ

- **1.1** ગુજરાતી વર્ણવ્યવસ્થા (સ્વર અને વ્યંજન)
- **1.2** ધ્વનિશ્રેણી (છૂટા પાડવી અને જોડવી)
- **1.3** શબ્દકોશક્રમ
- **1.4** જોડણીના નિયમો

પ્રકરણ 2 શબ્દ વિચાર (પદ પરિચય)

- **2.1** સંજ્ઞા અને તેના પ્રકારો
- **2.2** સર્વનામ અને તેના પ્રકારો
- **2.3** વિશેષણ અને તેના પ્રકારો
- **2.4** ક્રિયાવિશેષણ અને તેના પ્રકારો
- **2.5** નિપાત
- **2.6** કેવળપ્રયોગી અવ્યય
- **2.7** સંયોજક
- **2.8** નામયોગી
- **2.9** કૃદંત
- **2.10** વિભક્તિ પ્રત્યય

પ્રકરણ 3 વાક્ય વિચાર (પદ સંવાદ)

- **3.1** વાક્યના પ્રકારો અને પ્રયોગ
- **3.2** પદક્રમ અને પદસંવાદ
- **3.3** વિરામચિહ્નો

પ્રકરણ 4 ભાષાકીય રચનાઓ

- **4.1** સમાસ અને તેના પ્રકારો
- **4.2** અલંકાર (શબ્દાલંકાર અને અર્થાલંકાર)
- **4.3** છંદ (અક્ષરમેળ અને માત્રામેળ)

પ્રકરણ 5 શબ્દભંડોળ અને અર્થભેદ

- **5.1** સમાનર્થી શબ્દો
- **5.2** વિરુદ્ધાર્થી શબ્દો
- **5.3** શબ્દભેદ-અર્થભેદ
- **5.4** દ્વિરુક્ત શબ્દો અને રવાનુકારી શબ્દો
- **5.5** શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ
- **5.6** રૂઢિપ્રયોગો
- **5.7** કહેવતો
- **5.8** તળપદા શબ્દો

પ્રકરણ 6 અર્થગ્રહણ

- **6.1** ગદ્યખંડનું અર્થગ્રહણ (ફકરા પરથી પ્રશ્નો)
- **6.2** પદ્યખંડનું અર્થગ્રહણ (કાવ્ય પરથી પ્રશ્નો)

વિભાગ ૨ ગુજરાતી સાહિત્ય

પ્રકરણ 7 ગુજરાતી સાહિત્યનો ઇતિહાસ

- **7.1** ગુજરાતી સાહિત્યના યુગ (પ્રાચીન, મધ્યકાલીન, અર્વાચીન)
- **7.2** ગુજરાતી સાહિત્યની સૌ પ્રથમ કૃતિઓ

પ્રકરણ 8 સાહિત્યકારો અને તેમની કૃતિઓ

- **8.1** કવિ/લેખકોના નામ અને ઉપનામ (તખલ્લુસ)
- **8.2** ગુજરાતી સાહિત્યની નોંધપાત્ર કૃતિઓ અને કર્તા
- **8.3** પ્રખ્યાત કાવ્યપંક્તિઓ અને તેના સર્જક
- **8.4** પાઠ્યપુસ્તક આધારિત સાહિત્ય (ધોરણ **5** થી **12**)

પ્રકરણ 9 સાહિત્યિક જગત

- **9.1** ગુજરાતી સાહિત્યની મહત્વની સંસ્થાઓ
- **9.2** મહત્વપૂર્ણ સાહિત્યિક સામયિકો
- **9.3** સાહિત્યિક પુરસ્કારો અને ચંદ્રકો

પરિશિષ્ટ

- ગુજરાતી ભાષા અધ્યયન-અધ્યાપન પદ્ધતિઓ (મેથડ)

ગુજરાતી વર્ણવ્યવસ્થા (ધ્વનિઘટકો)

કોઈપણ ભાષાના પાયામાં ધ્વનિ રહેલો છે. આ ધ્વનિના લેખિત સાંકેતિક સ્વરૂપને **વર્ણ** કહેવાય છે. ગુજરાતી ભાષામાં વર્ણોના મુખ્ય બે પ્રકાર છે **સ્વર** અને **વ્યંજન.**

1. **સ્વર (Vowels)**

જે વર્ણોનો ઉચ્ચાર કોઈ બીજા વર્ણની મદદ વગર, સ્વતંત્ર રીતે થઈ શકે છે, તેને સ્વર કહે છે. ફેફસામાંથી નીકળતી હવા મુખમાં ક્યાંય પણ રોકાયા વિના સીધી બહાર આવે છે.

- **કુલ સ્વર 11** (અ, આ, ઇ, ઈ, ઉ, ઊ, ઋ, એ, ઐ, ઓ, ઔ)
- **અન્ય અં** (અનુસ્વાર) અને **અઃ** (વિસર્ગ) - આ બંને સ્વર નથી પણ સ્વર પછી ઉચ્ચારાય છે, તેથી તેમને **સ્વરાદિ** કે **અયોગવાહી** કહે છે.

સમાસ અને પ્રકારો

સમાસ વ્યાખ્યા અને સ્વરૂપ

- **વ્યાખ્યા** જ્યારે બે કે તેથી વધુ પદો પ્રત્યયોથી રહિત થઈને, અર્થની દૃષ્ટિએ જોડાઈને એક નવું, સંયુક્ત અને સંક્ષિપ્ત પદ બનાવે, ત્યારે તે સંયુક્ત પદને 'સમાસ' કહેવામાં આવે છે.
- **પદ** સમાસમાં સામાન્ય રીતે બે પદ હોય છે **પૂર્વપદ** (પહેલું પદ) અને **ઉત્તરપદ** (બીજું પદ).
- **વિગ્રહ** સમાસયુક્ત પદને છૂટું પાડીને તેનો અર્થ અને પદો વચ્ચેનો સંબંધ સ્પષ્ટ કરવાની ક્રિયાને 'વિગ્રહ' કહે છે. સમાસનો પ્રકાર તેના વિગ્રહ પરથી જ ઓળખી શકાય છે.

સમાસના મુખ્ય પ્રકારો (વિસ્તૃત સમજૂતી)

1. **દ્વંદ્વ સમાસ**

- **કેવી રીતે ઓળખશો?** બંને પદો સમાન મહત્વ ધરાવે છે અને છૂટા પાડતાં વિગ્રહમાં 'અને', 'કે', 'અથવા' જેવા સંયોજકો આવે છે.

પેટાપ્રકાર	ઓળખ	વિગ્રહમાં વપરાતો સંયોજક	ઉદાહરણો
ઈતરેતર દ્વંદ્વ	બંને પદનો સ્વીકાર	'અને'	માતા-પિતા, રામ-લક્ષ્મણ, સ્ત્રી-પુરુષ, દાળ-રોટલી, લે-વેચ
વૈકલ્પિક દ્વંદ્વ	બેમાંથી એકનો વિકલ્પ	'કે', 'અથવા'	હાર-જીત, એક-બે, દસ-બાર, સાચું-ખોટું, ભલું-બૂરું
સમાહાર દ્વંદ્વ	સમૂહનો ભાવ	'વગેરે'	ચા-પાણી, ઘર-બાર, પાન-પટ્ટી, નોકર-ચાકર, ધન-દોલત

- **પરીક્ષાલક્ષી નોંધ** 'લાભાલાભ' (લાભ કે અલાભ) અને 'ધર્માધર્મ' (ધર્મ કે અધર્મ) જેવા શબ્દોમાં સંધિ થયેલી હોવાથી તે વૈકલ્પિક દ્વંદ્વ છે, તે ખાસ ધ્યાનમાં રાખવું.

2. **તત્પુરુષ સમાસ**

- **કેવી રીતે ઓળખશો?** બીજું પદ (ઉત્તરપદ) મુખ્ય હોય છે અને વિગ્રહ કરતી વખતે બંને પદો વચ્ચે વિભક્તિનો સંબંધ સ્પષ્ટ કરવા પ્રત્યય ઉમેરવો પડે છે.

વિભક્તિ	ઓળખ	વિગ્રહમાં વપરાતો પ્રત્યય	ઉદાહરણો
દ્વિતીયા (કર્મ)	'ને' પ્રત્યયનો લોપ	'ને'	મરણશરણ, દેશનિકાલ, પ્રેમવશ, કૃષ્ણાર્પણ, શ્રમજીવી
તૃતીયા (કરણ)	'થી', 'વડે' પ્રત્યયનો લોપ	'થી', 'વડે'	રત્નજડિત, ચિંતાતુર, ઈશ્વરનિર્મિત, તુલસીકૃત, રસભીનું
ચતુર્થી (સંપ્રદાન)	'માટે' પ્રત્યયનો લોપ	'માટે'	દેશભક્તિ, પ્રયોગશાળા, યજ્ઞવેદી, પુત્રપ્રેમ, ગુરુદક્ષિણા
પંચમી (અપાદાન)	'માંથી' પ્રત્યયનો લોપ	'માંથી'	પદભ્રષ્ટ, ભયમુક્ત, ગર્ભશ્રીમંત, સ્થાનભ્રષ્ટ, ચિંતામુક્ત

૧૨૬.	**ગુપ્તદાન કરવું**	છૂપી રીતે દાન આપવું
૧૨૭.	**ગુમાનમાં રહેવું**	અભિમાનમાં રહેવું
૧૨૮.	**ગુમાવી દેવું**	ખોઈ નાખવું
૧૨૯.	**ગૂંગળાઈ જવું**	શ્વાસ રૂંધાવો

૧૩૦.	**ગેંગેફેંફે થઈ જવું**	ગભરાઈ જવું, બોલી ન શકવું
૧૩૧.	**ગોઠડી માંડવી**	વાતો કરવી
૧૩૨.	**ગોથે ચડવું**	મૂંઝાઈ જવું

કહેવતો અને અર્થ

1. અધૂરો ઘડો છલકાય ઘણો – અર્થ ઓછું જ્ઞાન ધરાવનાર વ્યક્તિ વધુ બતાવવાનો પ્રયત્ન કરે છે.

2. બોલે તેના બોર વેચાય – અર્થ કહ્યા વગર કોઈ વાતની ખબર પડતી નથી; માંગ્યા વિના મળતું નથી.

3. ગાજ્યા મેઘ વરસે નહિ – અર્થ જે બહુ બોલે છે તે કશું કરતો નથી.

4. ઝાઝા હાથ રળિયામણા – અર્થ સંપ અને સહકારથી કામ કરવામાં આવે તો તે જલ્દી અને સારું થાય છે.

5. ઉજ્જડ ગામમાં એરંડો પ્રધાન – અર્થ બહુ સારી વસ્તુ ન મળે ત્યાં ઓછી ખરાબ વસ્તુ પણ સારી ગણાય છે.

6. પારકી આશ સદા નિરાશ – અર્થ બીજા પર આધાર રાખનારને હંમેશા નિરાશા જ મળે છે.

7. લોભિયા હોય ત્યાં ધુતારા ભૂખે ન મરે – અર્થ જ્યાં લાલચુ લોકો હોય, ત્યાં છેતરપિંડી કરનારા ફાવી જાય છે.

8. હાથના કર્યા હૈયે વાગે – અર્થ જેવું કરો તેવું પામો; પોતાના કર્મોનું ફળ ભોગવવું પડે છે.

9. ડુંગરા દૂરથી રળિયામણા – અર્થ દૂરથી બધી વસ્તુ સારી લાગે છે, પરંતુ નજીક જતાં તેની વાસ્તવિકતા ખબર પડે છે.

10. સંપ ત્યાં જંપ – અર્થ જ્યાં સંપ હોય છે ત્યાં શાંતિ અને સુખ હોય છે.

11. ના બોલવામાં નવ ગુણ – અર્થ ઘણીવાર ચૂપ રહેવામાં જ ફાયદો હોય છે.

12. કૂવામાં હોય તો હવાડામાં આવે – અર્થ મૂળમાં જે હોય તે જ બહાર દેખાય; માતા-પિતાના સંસ્કાર સંતાનોમાં આવે.

13. વિનાશ કાળે વિપરીત બુદ્ધિ – અર્થ જ્યારે ખરાબ સમય આવવાનો હોય ત્યારે બુદ્ધિ બગડે છે.

14. જેવા સાથે તેવા – અર્થ જેવો વ્યવહાર મળે તેવો જ વ્યવહાર કરવો.

15. દૂધનો દાઝ્યો છાશ ફૂંકી ફૂંકીને પીએ – અર્થ એકવાર ખરાબ અનુભવ થયા પછી વ્યક્તિ ખૂબ સાવચેત થઈ જાય છે.

16. પાણી પહેલાં પાળ બાંધવી – અર્થ સંકટ આવ્યા પહેલાં જ તેના ઉપાયની તૈયારી કરવી.

17. મોરનાં ઈંડાંને ચીતરવાં ન પડે – અર્થ માતા-પિતાના ગુણો સંતાનોમાં વારસામાં જ આવે છે.

18. વાડ વિના વેલો ન ચડે – અર્થ કોઈના આધાર કે મદદ વગર પ્રગતિ થતી નથી.

19. ભાવતું હતું ને વૈદે કહ્યું – અર્થ પોતાની ઈચ્છા મુજબનું જ કોઈ બીજું કહે ત્યારે અનુકૂળતા થઈ જવી.

20. ચોરનો ભાઈ ઘંટીચોર – અર્થ બંને વ્યક્તિઓ એકસરખી રીતે ગુનેગાર કે ખરાબ હોવી.

21. શેઠની શિખામણ ઝાંપા સુધી – અર્થ કોઈની શિખામણ થોડા સમય માટે જ યાદ રાખવી.

22. બાંધે એની તલવાર – અર્થ જે શક્તિશાળી હોય તેનું જ ચાલે.

23. એક મ્યાનમાં બે તલવાર ન રહે – અર્થ બે શક્તિશાળી વ્યક્તિઓ એકસાથે રહી શકતી નથી.

24. દીવા પાછળ અંધારું – અર્થ મોટી વ્યક્તિના ઘરમાં જ દોષ કે અવગુણ હોવા.

25. નથી મામા કરતાં કહેણો મામો સારો – અર્થ સાવ ન હોવા કરતાં થોડું હોવું પણ સારું છે.

26. સસ્તી વસ્તુ મોંઘી પડે – અર્થ સસ્તી વસ્તુ વારંવાર બગડે તેથી તે આખરે મોંઘી સાબિત થાય છે.

27. ચેતતો નર સદા સુખી – અર્થ જે વ્યક્તિ સાવચેત રહે છે તે હંમેશા સુખી થાય છે.

28. બાવાના બેય બગડ્યા – અર્થ બંને બાજુથી નુકસાન થવું.

29. ખાલી ચણો વાગે ઘણો – અર્થ અધૂરા જ્ઞાનવાળો માણસ બહુ બડાઈ મારે છે.

TET 1 બુક

ખરીદવા

અહી ક્લિક

કરો

- **વિસ્તૃત વાચન (Extensive Reading)** આનંદ અને સામાન્ય સમજ માટે મોટા પ્રમાણમાં વાંચવું (વાર્તાની ચોપડીઓ).
  - **પ્રવૃત્તિઓ** ગદ્યાર્થગ્રહણ/પદ્યાર્થગ્રહણ, પુસ્તકાલયનો ઉપયોગ, સમાચારપત્ર વાચન, વાચન સ્પર્ધાઓ.
- **લેખન કૌશલ્ય (Writing)**
  - **ઉદ્દેશ્ય** સુવાચ્ય હસ્તાક્ષર, શુદ્ધ જોડણી અને વિરામચિહ્નોનો ઉપયોગ, મૌલિક અને સર્જનાત્મક અભિવ્યક્તિ.
  - **પ્રવૃત્તિઓ** અનુલેખન, શ્રુતલેખન, અને સર્જનાત્મક લેખનના વિવિધ સ્વરૂપો જેવા કે નિબંધ, પત્ર, વાર્તા, અહેવાલ લેખન, અને વિચાર-વિસ્તાર.

<u>ભાષા અર્થગ્રહણ અને પ્રાવીણ્યનું મૂલ્યાંકન</u>

મૂલ્યાંકનની આધુનિક સંકલ્પના

- **સતત અને સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકન (CCE)** મૂલ્યાંકન એ વર્ષના અંતે લેવાતી પરીક્ષા માત્ર નથી, પરંતુ તે સમગ્ર શૈક્ષણિક વર્ષ દરમિયાન સતત ચાલતી પ્રક્રિયા છે, જે વિદ્યાર્થીના શૈક્ષણિક અને સહ-શૈક્ષણિક બંને પાસાંને આવરી લે છે.
- **મૂલ્યાંકનના પ્રકારો**
  - **રચનાત્મક મૂલ્યાંકન (Formative Assessment)** શિક્ષણ પ્રક્રિયા **દરમિયાન** થાય છે. તેનો મુખ્ય હેતુ નિદાન અને સુધારણા છે. તે પઅધ્યયન માટેનું મૂલ્યાંકનપ (Assessment FOR Learning) છે. (દા.ત., વર્ગખંડ પ્રશ્નોત્તરી, અવલોકન, ગૃહકાર્ય).
  - **સંકલનાત્મક મૂલ્યાંકન (Summative Assessment)** સત્ર કે વર્ષના **અંતે** થાય છે. તેનો મુખ્ય હેતુ નિર્ણય અને ગ્રેડિંગ કરવાનો છે. તે 'અધ્યયનનું મૂલ્યાંકન' (Assessment OF Learning) છે. (દા.ત., વાર્ષિક પરીક્ષા).
- **આધુનિક ભાર** CCE માં રચનાત્મક મૂલ્યાંકન પર વધુ ભાર મૂકવામાં આવે છે.

<u>મૂલ્યાંકનના સાધનો અને પ્રવિધિઓ (Tools Techniques)</u>

- **અવલોકન (Observation)** શિક્ષક દ્વારા વિદ્યાર્થીના વર્તન, સહભાગિતા અને કૌશલ્યોનું વ્યવસ્થિત અવલોકન અને નોંધ.
- **ચેકલિસ્ટ (Checklist)** 'હાથ કે પના' માં જવાબ આપી શકાય તેવા પૂર્વ-નિર્ધારિત કૌશલ્યો કે વર્તનની સૂચિ. (દા.ત., શું વિદ્યાર્થી વિરામચિહ્નોનો ઉપયોગ કરે છે?).
- **ક્રમમાપદંડ (Rating Scale)** ગુણવત્તાના સ્તરને આંકડાકીય ક્રમમાં માપવા માટે (દા.ત., **1** થી **5**, જ્યાં **1**=ખૂબ નબળું, **5**=ઉત્તમ).
- **રૂબ્રિક (Rubric)** કોઈ કાર્ય (દા.ત., નિબંધ, પ્રોજેક્ટ) ના મૂલ્યાંકન માટેના માપદંડો અને દરેક માપદંડ માટે અલગ-અલગ ગુણવત્તા સ્તરનું (દા.ત., ઉત્તમ, સારું, સામાન્ય) વિગતવાર વર્ણન. તે મૂલ્યાંકનને વધુ વસ્તુનિષ્ઠ અને પારદર્શક બનાવે છે.
- **પોર્ટફોલિયો (Portfolio)** વિદ્યાર્થી દ્વારા સમય જતાં કરવામાં આવેલા કાર્યોનો હેતુપૂર્ણ અને વ્યવસ્થિત સંગ્રહ. તે વિદ્યાર્થીની પ્રગતિ, પ્રયત્નો અને સિદ્ધિઓનો નક્કર પુરાવો પૂરો પાડે છે.
- **ક્લોઝ ટેસ્ટ (Cloze Test)** વાચન અર્થગ્રહણ ચકાસવા માટેની એક વિશ્વસનીય પ્રવિધિ, જેમાં એક ફકરામાંથી દરેક 'n'મો શબ્દ (દા.ત., દરેક **5**મો શબ્દ) કાઢી નાખવામાં આવે છે અને વિદ્યાર્થીએ સંદર્ભના આધારે ખાલી જગ્યા પૂરવાની હોય છે.

<u>અધ્યયન-અધ્યાપન સામગ્રી (TLMs)</u>

- **TLM નું મહત્વ** TLMs અમૂર્ત સંકલ્પનાઓને મૂર્ત બનાવે છે, શિક્ષણને રસપ્રદ બનાવે છે, બહુ-ઇન્દ્રિય અનુભવ પૂરો પાડે છે અને જ્ઞાનને સ્થાયી બનાવે છે.
- **પાઠ્યપુસ્તક** પાઠ્યપુસ્તક એ અભ્યાસક્રમનો એકમાત્ર સ્રોત નથી, તે માત્ર એક **સાધન** છે. અસરકારક શિક્ષક પાઠ્યપુસ્તકનો સર્જનાત્મક ઉપયોગ કરી ''**પાઠ્યપુસ્તકની પાર**'' **(Beyond the Textbook)** જાય છે.
- **મલ્ટી-મીડિયા સામગ્રી**
  - **શ્રાવ્ય સામગ્રી (Audio)** રેડિયો, પોડકાસ્ટ, ગીતો. શ્રવણ કૌશલ્ય અને શુદ્ધ ઉચ્ચારણના નમૂના માટે ઉપયોગી.

Section 1 Grammar Foundation

Chapter 1 Parts of Speech

1.1 Noun (સંજ્ઞા)

Noun (સંજ્ઞા) શું છે?

વ્યાકરણમાં, Noun (સંજ્ઞા) એ એવો શબ્દ છે જેનો ઉપયોગ કોઈ **વ્યક્તિ (Person)**, **સ્થળ (Place)**, **વસ્તુ (Thing)**, **પ્રાણી (Animal)**, **વિચાર (Idea)** કે **ભાવ (Feeling)**ના નામ તરીકે થાય છે. ટૂંકમાં, કોઈપણ નામને સંજ્ઞા કહેવાય છે. અંગ્રેજી વાક્યરચનાનો તે પાયાનો ઘટક છે.

ઉદાહરણ : Gopal bought a **bicycle.** (ગોપાલે એક સાયકલ ખરીદી.) અહીં Gopal (વ્યક્તિ) અને bicycle (વસ્તુ) સંજ્ઞા છે.

1.1 Noun ના મુખ્ય પ્રકારો (Kinds of Nouns)

તમે આપેલા પુસ્તકોના આધારે, આપણે સંજ્ઞાના મુખ્ય પ્રકારોને ઉદાહરણો સાથે સમજીશું.

A. Proper Noun (વ્યક્તિવાચક સંજ્ઞા)

કોઈ ચોક્કસ વ્યક્તિ, સ્થળ, સંસ્થા કે વસ્તુને આપેલું ખાસ નામ. Proper Noun નો પ્રથમ અક્ષર હંમેશા Capital (મોટો) હોય છે.

- **વ્યક્તિ** Sunita Williams, Gopal, Tenali Raman, Akbar, Mahatma Gandhi.
- **સ્થળ/દેશ** India, Gujarat, Porbandar, Assam, Himalayas.
- **નદી/સંસ્થા** Ganga, Yamuna, NASA.
- **દિવસ/મહિના** Sunday, July, October.

પુસ્તકમાંથી ઉદાહરણોઃ

- **Sunita Williams** was born in **Ohio.**
- My father Deepak Pandya is from **Gujarat.**
- **Aladdin** was born in **Arabia.**
- **Amit** was in **Assam.**

B. Common Noun (જાતિવાચક સંજ્ઞા)

એક જ વર્ગ કે જાતિની દરેક વ્યક્તિ, વસ્તુ કે સ્થળને સામાન્ય રીતે અપાતું નામ.

- **વ્યક્તિ** boy, king, friend, teacher, doctor, student.
- **સ્થળ** village, city, school, hospital, forest.
- **વસ્તુ** bicycle, book, tree, pen, chair.
- **પ્રાણી** animal, dog, lion, bird.

પુસ્તકમાંથી ઉદાહરણોઃ

- He had three **friends.**
- The **king** was a magician.
- He was going through the **forest.**
- My father bought a **bicycle** for me.

C. Collective Noun (સમૂહવાચક સંજ્ઞા)

વ્યક્તિઓ, પ્રાણીઓ કે વસ્તુઓના સમૂહ માટે વપરાતો એક શબ્દ.

પુસ્તકમાંથી ઉદાહરણોઃ

- There is a long **queue** of people. (લોકોની કતાર/સમૂહ)
- She noticed a **flock** of birds on her way. (પક્ષીઓનું ટોળું)
- Infantry is a kind of army **unit.** (સૈનિકોનું જૂથ)
- **Family:** I have a happy **family.** (કુટુંબ/સભ્યોનો સમૂહ)
- **Crowd:** Raman pushes the **crowd** aside. (લોકોનું ટોળું)

અન્ય ઉદાહરણોઃ team, army, bunch (of keys), herd (of cattle).

D. Material Noun (દ્રવ્યવાચક સંજ્ઞા)

જેમાંથી અન્ય વસ્તુઓ બનાવી શકાય તેવા પદાર્થ કે દ્રવ્યનું નામ. સામાન્ય રીતે તેને ગણી શકાતા નથી, માત્ર માપી કે તોલી શકાય છે.

પુસ્તકમાંથી ઉદાહરણોઃ

- They offer him **gold** coins. (સોનું)
- He took some **silver** coins. (ચાંદી)
- He started to drink **water.** (પાણી)
- Mahesh drinks 2 glasses of **milk.** (દૂધ)
- Will you bring some **sugar** for me? (ખાંડ)

E. Abstract Noun (ભાવવાચક સંજ્ઞા)

જેને જોઈ કે સ્પર્શી ન શકાય, પરંતુ માત્ર અનુભવી કે વિચારી શકાય તેવા ગુણ, ભાવ, વિચાર, અવસ્થા કે ક્રિયાનું નામ.

- **ગુણ/ભાવ** happiness, anger, bravery, honesty, love.

Chapter 2 Articles

Articles (A, An, The)

અંગ્રેજી વ્યાકરણમાં Articles (A, An, The) એ Adjectives (વિશેષણ) નો જ એક ભાગ છે. તે Noun (સંજ્ઞા) ની આગળ આવીને તે સંજ્ઞા નિશ્ચિત છે કે અનિશ્ચિત તે દર્શાવે છે. સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાઓમાં આ નાનો પણ ખૂબ જ મહત્વનો મુદ્દો છે. ચાલો, તેને વિગતવાર સમજીએ.

Articles ના પ્રકાર

Articles મુખ્યત્વે બે પ્રકારના હોય છે

1. **Indefinite Articles (અનિશ્ચિત Articles)** A અને An
2. **Definite Article (નિશ્ચિત Article)** The

1. Indefinite Articles A અને An

'A' અને 'An' નો ઉપયોગ કોઈ અનિશ્ચિત, એકવચન અને ગણી શકાય તેવી સંજ્ઞા (Singular Countable Noun) ની આગળ થાય છે. જ્યારે આપણે કોઈ વ્યક્તિ, વસ્તુ કે સ્થળનો પહેલીવાર ઉલ્લેખ કરીએ અને તે ચોક્કસ ન હોય ત્યારે તેનો ઉપયોગ થાય છે.

'A' નો ઉપયોગ

'A' નો ઉપયોગ એવા શબ્દોની પહેલાં થાય છે જેનો ઉચ્ચાર વ્યંજન (Consonant sound) થી શરૂ થતો હોય.**નિયમ**જે શબ્દનો પ્રથમ અક્ષર વ્યંજન હોય અને ઉચ્ચાર પણ વ્યંજનથી થતો હોય.

પુસ્તકમાંથી ઉદાહરણોઃ

- **A** boy was sitting at his table. (એક છોકરો તેના ટેબલ પર બેઠો હતો.)
- He made **a** big belt. (તેણે એક મોટો પટ્ટો બનાવ્યો.)
- He had **a** beautiful horse. (તેની પાસે એક સુંદર ઘોડો હતો.)
- She wrote **a** letter to her friend. (તેણીએ તેની બહેનપણીને એક પત્ર લખ્યો.)
- The king was **a** magician. (રાજા એક જાદુગર હતો.)

ખાસ નિયમ (અપવાદ)કેટલાક શબ્દોની શરૂઆત સ્વર (Vowel a, e, i, o, u) થી થતી હોય છે, પરંતુ તેનો ઉચ્ચાર 'ય' કે 'વ' જેવો (વ્યંજન) થતો હોય, તો તેની આગળ 'A' લાગે છે.

પુસ્તકમાંથી ઉદાહરણોઃ

- It was **a** unique bike. (અહીં 'unique' નો ઉચ્ચાર 'યુનિક' (Yunique) જેવો થાય છે.)
- Kaziranga is famous for **a** one-horned rhino. (અહીં 'one' નો ઉચ્ચાર 'વન' (Wan) જેવો થાય છે.)
- She saw **a** university. (અહીં 'university' નો ઉચ્ચાર 'યુનિવર્સિટી' (Yuniversity) જેવો થાય છે.)

'An' નો ઉપયોગ

'An' નો ઉપયોગ એવા શબ્દોની પહેલાં થાય છે જેનો ઉચ્ચાર સ્વર (Vowel sound અ, આ, ઇ, ઈ, ઉ, ઊ, એ, ઐ, ઓ, ઔ) થી શરૂ થતો હોય. **નિયમ** જે શબ્દનો પ્રથમ અક્ષર સ્વર (a, e, i, o, u) હોય અને ઉચ્ચાર પણ સ્વરથી થતો હોય.

પુસ્તકમાંથી ઉદાહરણોઃ

- He ate **an** apple. (તેણે એક સફરજન ખાધું.)
- It was **an** accident. (તે એક અકસ્માત હતો.)
- He is **an** Infantry Officer. (તેઓ એક પાયદળ અધિકારી છે.)
- I ordered **an** ice-cream. (મેં એક આઈસ્ક્રીમનો ઓર્ડર આપ્યો.)

ખાસ નિયમ (અપવાદ)કેટલાક શબ્દોની શરૂઆત વ્યંજન (Consonant) થી થતી હોય છે, પરંતુ તેનો ઉચ્ચાર સ્વર જેવો થતો હોય (ખાસ કરીને 'h' silent હોય ત્યારે), તો તેની આગળ 'An' લાગે છે.

પુસ્તકમાંથી ઉદાહરણોઃ

- He spent **an** hour with differently abled children. (અહીં 'hour' નો ઉચ્ચાર 'અવર' થાય છે, 'h' silent છે.)
- He is **an** honest man. (અહીં 'honest' નો ઉચ્ચાર 'ઓનેસ્ટ' થાય છે.)

2. Definite Article The

'The' નો ઉપયોગ કોઈ નિશ્ચિત, ચોક્કસ વ્યક્તિ, વસ્તુ કે સ્થળ માટે થાય છે, જેના વિશે સાંભળનાર કે વાંચનાર પહેલાથી જ જાણતો હોય.

'The' ના ઉપયોગના નિયમો

1. **જ્યારે કોઈ સંજ્ઞાનો ઉલ્લેખ ફરીથી થાય ત્યારે**
   - **ઉદાહરણઃ** Once upon a time there was **a** young boy named Gopal. **The** king heard about Gopal. (પહેલા 'a young boy', પછીથી તે

- ○ **ઉદાહરણ:** He invited me for **dinner.**
7. **બહુવચન સંજ્ઞા (Plural Nouns) નો સામાન્ય અર્થમાં ઉપયોગ થાય ત્યારે**
   - ○ **ઉદાહરણ : Children** were standing in front of a toy shop. (બાળકો રમકડાની દુકાન સામે ઉભા હતા.)
   - ○ **ઉદાહરણ : Trees** are our best friends. (વૃક્ષો આપણા શ્રેષ્ઠ મિત્રો છે.)

સારાંશ (Summary for Quick Revision)

- **A/An:** અનિશ્ચિત, એકવચન, ગણી શકાય તેવી સંજ્ઞા માટે. 'A' વ્યંજન ઉચ્ચાર પહેલાં અને 'An' સ્વર ઉચ્ચાર પહેલાં.
- **The:** નિશ્ચિત સંજ્ઞા માટે, જેનો ઉલ્લેખ પહેલાં થઈ ગયો હોય, અથવા જે દુનિયામાં એક જ હોય, અથવા કોઈ ચોક્કસ સમૂહનો ભાગ હોય.
- **Zero Article:** વ્યક્તિ, સ્થળ, ભાષા, વિષય, રમત, ભાવ કે દ્રવ્યના સામાન્ય ઉલ્લેખ માટે કોઈ Article વપરાતો નથી.

આશા છે કે આ વિસ્તૃત સમજૂતી સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાની તૈયારીમાં તમને ખૂબ જ ઉપયોગી નીવડશે.

Section 2 Advanced Grammar & Sentence Structure

Chapter 3 Tenses

Tense (કાળ) ની સમજ

અંગ્રેજી વ્યાકરણમાં Tense (કાળ) એ ક્રિયાપદનું એવું રૂપ છે જે ક્રિયાનો સમય અને તેની સ્થિતિ દર્શાવે છે. કોઈપણ વાક્યનો સાચો અર્થ સમજવા અને સ્પષ્ટ રીતે પોતાની વાત રજૂ કરવા માટે કાળનું જ્ઞાન હોવું અનિવાર્ય છે. સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાઓમાં Tense પર આધારિત પ્રશ્નો જેવા કે ખાલી જગ્યા પૂરવી, ભૂલ શોધવી, અને વાક્ય રૂપાંતરણ વગેરે અચૂક પૂછાય છે.

કાળના મુખ્ય ત્રણ પ્રકાર છે

1. **The Present Tense** (વર્તમાનકાળ)
2. **The Past Tense** (ભૂતકાળ)
3. **The Future Tense** (ભવિષ્યકાળ)

આ દરેક કાળના ચાર પેટા પ્રકાર હોય છે

- **Simple** (સાદો)
- **Continuous** (ચાલુ)
- **Perfect** (પૂર્ણ)
- **Perfect Continuous** (ચાલુ પૂર્ણ)

1. The Present Tense (વર્તમાનકાળ)

A. The Simple Present Tense (સાદો વર્તમાનકાળ)

- **ઉપયોગ :** રોજિંદી ક્રિયાઓ, ટેવ, સનાતન સત્ય, કહેવતો, વૈજ્ઞાનિક સિદ્ધાંતો દર્શાવવા.
- **ઓળખના શબ્દો** always, often, usually, sometimes, every day, never, generally.
- **વાક્ય રચના**
  - ○ **હકાર (He/She/It)** કર્તા + ક્રિયાપદને s/es + કર્મ.
  - ○ **હકાર (I/We/You/They)** કર્તા + ક્રિયાપદનું મૂળ રૂપ + કર્મ.
- **ઉદાહરણો: (હકાર, નકાર, પ્રશ્નાર્થ)**
  - ○ **હકાર** He writes a letter. (તે પત્ર લખે છે.)
  - ○ **નકાર** He **does not** write a letter. (તે પત્ર લખતો નથી.)
  - ○ **પ્રશ્નાર્થ Does** he write a letter? (શું તે પત્ર લખે છે?)

B. The Present Continuous Tense (ચાલુ વર્તમાનકાળ)

- **ઉપયોગ** બોલતી વખતે જે ક્રિયા ચાલુ હોય તે દર્શાવવા.
- **ઓળખના શબ્દો** now, look, listen, at present, at this moment.
- **વાક્ય રચના** કર્તા + am/is/are + ક્રિયાપદનું ing વાળું રૂપ + કર્મ.
- **ઉદાહરણો:**
  - ○ **હકાર** She **is singing** a song. (તેણી ગીત ગાઈ રહી છે.)
  - ○ **નકાર** She **is not singing** a song. (તેણી ગીત ગાઈ રહી નથી.)
  - ○ **પ્રશ્નાર્થ Is** she **singing** a song? (શું તેણી ગીત ગાઈ રહી છે?)

C. The Present Perfect Tense (પૂર્ણ વર્તમાનકાળ)

- **ઉપયોગ** જે ક્રિયા હમણાં જ પૂરી થઈ હોય અથવા

3. **કાળ તપાસો** વાક્યમાં સમયસૂચક શબ્દો (yesterday, tomorrow, since, for) જુઓ અને ખાતરી કરો કે ક્રિયાપદનો કાળ સાચો છે.

4. **સર્વનામ પર ધ્યાન આપો** વાક્યમાં વપરાયેલ સર્વનામ (he, she, their, its) કોના માટે વપરાયું છે તે તપાસો.

5. **વિશેષણ vs. ક્રિયાવિશેષણ** slow/slowly, good/well જેવા શબ્દો કોના અર્થમાં વધારો કરે છે તે નક્કી કરો – નામ કે ક્રિયાપદ?

6. **બિનજરૂરી શબ્દો દૂર કરો** ઘણીવાર વાક્યમાં વધારાના શબ્દો (return back, repeat again) હોય છે જે ભૂલ છે. return નો અર્થ જ પાછા આવવું થાય છે, તેથી back ની જરૂર નથી.

Section 3 Vocabulary and Reading Skills

Chapter 6 Word Power

Singular and Plural Nouns

(એકવચન અને બહુવચન) સરળ સમજ

એકવચન અને બહુવચન શું છે?

- Singular (એકવચન) જ્યારે કોઈ નામ (Noun) ફક્ત એક જ વ્યક્તિ, વસ્તુ કે સ્થળનો ઉલ્લેખ કરતું હોય, ત્યારે તે એકવચન કહેવાય છે.
  - ઉદાહરણ: book (પુસ્તક), boy (છોકરો), city (શહેર)
- Plural (બહુવચન) જ્યારે કોઈ નામ એકથી વધુ વ્યક્તિ, વસ્તુ કે સ્થળનો ઉલ્લેખ કરતું હોય, ત્યારે તે બહુવચન કહેવાય છે.
  - ઉદાહરણ: books (પુસ્તકો), boys (છોકરાઓ), cities (શહેરો)

બહુવચન બનાવવાના સામાન્ય નિયમો (Regular Plurals)

એકવચન (Singular) જ્યારે કોઈ નામ ફક્ત એક જ વ્યક્તિ, વસ્તુ કે સ્થળ દર્શાવે. (દા.ત., book, city) બહુવચન (Plural) જ્યારે કોઈ નામ એકથી વધુ વ્યક્તિ, વસ્તુ કે સ્થળ દર્શાવે. (દા.ત., books, cities)

બહુવચન બનાવવાના 13 મુખ્ય નિયમો

નિયમ–1 સામાન્ય રીતે શબ્દને અંતે 's' લાગે છે.

- સરળ સમજૂતી મોટાભાગના નામોનું બહુવચન કરવા માટે તેની પાછળ ફક્ત 's' ઉમેરવામાં આવે છે.
- ઉદાહરણ: 1 Car (કાર) → Car**s** (કારો)
- ઉદાહરણ: 2 Student (વિદ્યાર્થી) → Student**s** (વિદ્યાર્થીઓ)

નિયમ–2 જો શબ્દને અંતે s, ss, sh, ch, x, z હોય તો 'es' લાગે છે.

- સરળ સમજૂતી જે શબ્દોનો છેડો આ અક્ષરોથી થતો હોય, તેનો ઉચ્ચાર સરળ બનાવવા માટે 'es' ઉમેરાય છે.
- ઉદાહરણ: 1 Watch (ઘડિયાળ) → Watch**es** (ઘડિયાળો)
- ઉદાહરણ: 2 Box (ખોખું) → Box**es** (ખોખાં)

નિયમ–3 જો શબ્દને અંતે વ્યંજન + 'y' હોય તો 'y' નો 'ies' થાય છે.

- સરળ સમજૂતી જો શબ્દના છેડે 'y' હોય અને 'y' ની તરત પહેલાં વ્યંજન (a,e,i,o,u સિવાયનો અક્ષર) હોય, તો 'y' ને હટાવીને 'ies' મુકાય છે.
- ઉદાહરણ: 1 City (શહેર) → Cit**ies** (શહેરો)
- ઉદાહરણ: 2 Story (વાર્તા) → Stor**ies** (વાર્તાઓ)

નિયમ–4 જો શબ્દને અંતે સ્વર + 'y' હોય તો ફક્ત 's' લાગે છે.

- સરળ સમજૂતી જો શબ્દના છેડે 'y' હોય અને 'y' ની તરત પહેલાં સ્વર (a,e,i,o,u) હોય, તો ફક્ત 's' લાગે છે.
- ઉદાહરણ: 1 Toy (રમકડું) → Toy**s** (રમકડાં)
- ઉદાહરણ: 2 Key (ચાવી) → Key**s** (ચાવીઓ)

નિયમ–5 જો શબ્દને અંતે વ્યંજન + 'o' હોય તો 'es' લાગે છે.

- સરળ સમજૂતી જો શબ્દના છેડે 'o' હોય અને 'o' ની પહેલાં વ્યંજન હોય, તો 'es' ઉમેરાય છે.
- ઉદાહરણ: 1 Potato (બટાટુ) → Potato**es** (બટાટા)
- ઉદાહરણ: 2 Hero (નાયક) → Hero**es** (નાયકો)

વિભાગ : 1 MAT

શ્રેણી (Series): સમજૂતી

શ્રેણી એ ચોક્કસ ગાણિતિક કે તાર્કિક **નિયમ (Rule)** મુજબ ક્રમિક રીતે ગોઠવાયેલા પદો (સંખ્યાઓ, મૂળાક્ષરો કે તેમનું સંયોજન) નો સમૂહ છે. શ્રેણી ઉકેલવાનો અર્થ એ છે કે, ક્રમિક પદો વચ્ચેનો ગુપ્ત સંબંધ શોધીને, ખૂટતું કે ખોટું પદ ઓળખવું.

સ્ટેપ ૧: પાયાના ખ્યાલો અને સરળ શ્રેણી (Easy Level)

કોઈપણ શ્રેણીને ઉકેલવાની શરૂઆત તેના **તફાવત (Difference)** અથવા **ગુણોત્તર (Ratio)** ને સમજવાથી થાય છે.

A. સંખ્યા શ્રેણીના મૂળભૂત નિયમો (Fundamental Number Series)

સૌથી પહેલા, ક્રમિક સંખ્યાઓ વચ્ચેનો તફાવત તપાસવો.

પ્રકાર	નિયમ (Rule)	ઉદાહરણ
સ્થિર સરવાળો/બાદબાકી	ક્રમિક પદો વચ્ચેનો તફાવત સમાન હોય.	5,10,15,20, ... (+5)
ક્રમિક સરવાળો/બાદબાકી	તફાવત પોતે ક્રમિક સંખ્યામાં હોય.	2,4,7,11,16, ... (+2, +3, +4, +5)
ગુણાકાર/ભાગાકાર	પદો એક ચોક્કસ સંખ્યા વડે ગુણાયેલા/ભાગાયેલા હોય.	3,9,27,81, ... (× 3)
મિશ્ર ક્રમિક ગુણાકાર	ગુણાકાર ક્રમિક સંખ્યાઓમાં હોય.	2,2,4,12,48, ... (× 1,× 2,× 3,× 4)

સ્ટેપ ૨: સંખ્યા શ્રેણીમાં અગત્યની પેટર્ન (Medium Level - HOT Concepts)

જ્યારે શ્રેણીમાં તફાવત સમાન ન હોય અને સંખ્યાઓ ઝડપથી વધતી હોય, ત્યારે નીચેના નિયમો લાગુ પડે છે.

B. વર્ગ અને ઘન આધારિત શ્રેણી (Square and Cube Based)

આ પેટર્ન પરીક્ષામાં સૌથી વધુ પૂછાય છે. તેના માટે **1 થી 20 સુધીના વર્ગ** અને **1 થી 10 સુધીના ઘન** મોઢે હોવા જરૂરી છે.

1. **સીધો વર્ગ/ઘન:** 1,4,9,16,25, ... (n^2)
2. **વર્ગ/ઘન +/- સંખ્યા:** 2,5,10,17,26, ... ($n^2 + 1$)
3. **વર્ગ/ઘન +/- તે જ સંખ્યા:** 2,6,12,20, ... ($n^2 + n$ અથવા $n \times (n + 1)$)

C. સંખ્યાઓના વિશેષ સમૂહ (Special Number Sets)

1. **અવિભાજ્ય સંખ્યા (Prime Numbers):** માત્ર પોતાના અને 1 વડે ભાગી શકાય તેવી સંખ્યાઓ. 2,3,5,7,11,13, ...
2. **મિશ્ર ક્રમ:** $(\times A) + B$ પ્રકારની શ્રેણી. જેમ કે, 1,3,7,15,31, ... (નિયમ: $\times 2 + 1$)

સ્ટેપ 3: મૂળાક્ષર શ્રેણી (Letter Series) અને મિશ્રણ શ્રેણી (Medium to Hard)

મૂળાક્ષર શ્રેણી માટે, દરેક મૂળાક્ષરનું **સ્થાનાંક મૂલ્ય (Position Value)** (A=1, B=2, Z=26) યાદ રાખવું પાયાનો નિયમ છે.

D. મૂળાક્ષર શ્રેણીના પ્રકારો

1. **સ્થાનાંકમાં વધારો/ઘટાડો:** મૂળાક્ષરના સ્થાનાંકમાં ચોક્કસ સંખ્યા (+N, -N) અથવા ક્રમિક સંખ્યા (+1, +2, +3) ઉમેરાય/ઘટાડાય.
   - ઉદાહરણ: D, G, J, M, ... (+3 નો વધારો)
2. **બેવડી જમ્પ (Alternating Jump):** બે મૂળાક્ષરો વચ્ચેનો તફાવત વૈકલ્પિક રીતે બદલાય.
3. **વિરુદ્ધ ક્રમ (Reverse Order):** A-Z, B-Y, C-X જેવી જોડીઓનો ઉપયોગ.

E. મિશ્રણ શ્રેણી (Mixed Series)

આમાં **સંખ્યા શ્રેણી** અને **મૂળાક્ષર શ્રેણી** એકસાથે ચાલતી હોય છે. બંનેના નિયમો અલગ-અલગ લાગુ પડી શકે છે.

- ઉદાહરણ: A5, C10, E15, G20, ...
  - મૂળાક્ષર શ્રેણી: A → C → E → G (નિયમ: +2)
  - સંખ્યા શ્રેણી: 5 → 10 → 15 → 20 (નિયમ: +5)
  - જવાબ: I25

દિશાઅનેઅંતર (Direction and Distance)

💡 મૂળભૂતદિશાઓનુંજ્ઞાન (Knowledge of Basic Directions)
કોઈપણપ્રશ્નઉકેલતાપહેલાં, પ્રમાણભૂતદિશાઓનુંજ્ઞાનહોવુંજરૂરીછે.

મુખ્યદિશા (Main)	ઉપ-દિશા (Sub-Main)
ઉત્તર (North)	**ઈશાન (North-East)** (ઉત્તરઅનેપૂર્વવચ્ચે)
દક્ષિણ (South)	**અગ્નિ (South-East)** (દક્ષિણઅનેપૂર્વવચ્ચે)

મુખ્યદિશા (Main)	ઉપ-દિશા (Sub-Main)
પૂર્વ (East)	**નૈઋત્ય (South-West)** (દક્ષિણઅનેપશ્ચિમવચ્ચે)
પશ્ચિમ (West)	**વાયવ્ય (North-West)** (ઉત્તરઅનેપશ્ચિમવચ્ચે)

પાયાનોનિયમ (Core Rule):

32. **શરૂઆતનુંબિંદુ (Starting Point)** મધ્યમાં(×)દર્શાવવું.
33. **જમણેવળવું (Right Turn)**એટલે **ઘડિયાળના કાંટાની દિશામાં (90° Clockwise)** વળવું.
34. **ડાબેવળવું (Left Turn)**એટલે **ઘડિયાળના કાંટાની વિરુદ્ધ દિશામાં (90° Anti-clockwise)** વળવું.

વિભાગ ૧: માત્ર દિશા આધારિત પ્રશ્નો (Only Direction Based) - (સરળ સ્તર)
આમાં અંતરને બદલે માત્ર છેલ્લી દિશા પૂછવામાં આવે છે.

નિયમ ૧: ગતિની દિશા અને વળાંક (Direction of Movement and Turns)
દરેક વળાંક 90° નો માનવો, જ્યાં સુધી સ્પષ્ટ ન કર્યું હોય.

- **ઉદાહરણ ૧ (સરળ):**
  - એક વ્યક્તિ ઉત્તર તરફ ચાલવાનું શરૂ કરે છે. થોડીવાર પછી તે જમણી બાજુ વળે છે. ફરીથી જમણી બાજુ વળે છે, અને અંતે ડાબી બાજુ વળે છે. હવે તે કઈ દિશામાં મુસાફરી કરી રહ્યો છે?
  - **સમજૂતી:**
    - **શરૂઆત:**ઉત્તર (North)
    - **પ્રથમ વળાંક:** જમણે વળવું (R) → પૂર્વ (East)
    - **બીજો વળાંક:** જમણે વળવું (R) → દક્ષિણ (South)
    - **ત્રીજો વળાંક:** ડાબી બાજુ વળવું (L) → પૂર્વ (East)
    - **ટ્રિક (Trick):** એક જમણો વળાંક (R) અને એક ડાબો વળાંક (L) એકબીજાને રદ કરે છે. (R અને L કેન્સલ). અહીં (R, R, L) માંથી (R અને L) કેન્સલ થતાં માત્ર 1 જમણો વળાંક (R) બાકી રહે. ઉત્તરમાંથી 1 જમણો વળાંક લેવાથી પૂર્વ દિશા મળે.
  - **જવાબ:પૂર્વ (East)**

વિભાગ ૨: અંતર અને દિશા આધારિત પ્રશ્નો (Distance and Direction Based) - (મધ્યમ સ્તર)
આમાં વ્યક્તિનું શરૂઆતના બિંદુથી અંતર અને દિશા બંને શોધવાના હોય છે.

નિયમ ૨: પાયથાગોરસનો પ્રમેય (Pythagoras Theorem)
જ્યારે કોઈ વ્યક્તિ કાટકોણ ત્રિકોણની જેમ ગતિ કરે, ત્યારે ટૂંકામું અંતર (Shortest Distance) શોધવા માટે આ નિયમનો ઉપયોગ કરવો: $\mathbf{H^2 = P^2 + B^2}$.

- **ઉદાહરણ ૨ (મધ્યમ):**
  - A તેના ઘરથી ઉત્તર તરફ 3 કિમી ચાલે છે, પછી જમણી બાજુ વળીને 4 કિમી ચાલે છે. હવે તે તેના ઘરથી કેટલા અંતરે અને કઈ દિશામાં છે?
  - **સમજૂતી:**
    i. **ઉત્તર (North):**3 કિમી (P)
    ii. **જમણે વળીને પૂર્વ (East):**4 કિમી (B)
    iii. આ ગતિથી કાટકોણ ત્રિકોણ બને છે, જ્યાં પ્રારંભિક અને અંતિમ બિંદુ વચ્ચેનું અંતર **કર્ણ (Hypotenuse)** છે.

સગપણ / લોહીની સગાઈ (Blood Relations)

લોહીની સગાઈના પ્રશ્નોને હલ કરવા માટે, **કુટુંબ વૃક્ષ (Family Tree)** બનાવવું એ સૌથી અસરકારક અને સરળ પદ્ધતિ છે.

💡 કુટુંબ વૃક્ષ બનાવવાના મૂળભૂત સંકેતો (Basic Symbols)

પરીક્ષામાં સમય બચાવવા માટે નીચેના સંકેતોનો ઉપયોગ કરવો:

સંબંધ	સંકેત / પ્રતીક
પુરૂષ (Male)	(+) અથવા ▫ (ચોરસ)
સ્ત્રી (Female)	(−) અથવા ○ (વર્તુળ)
સમાન પેઢી (ભાઈ/બહેન)	**આડી રેખા** ($A - B$)
પતિ-પત્ની (વિવાહિત યુગલ)	**બે આડી રેખા** ($A = B$)
ઉપરની / નીચેની પેઢી	**ઊભી રેખા** ($A \downarrow B$)

વિભાગ ૧: એક લીટીના પ્રશ્નો અને સીધો સંબંધ (Direct Relationship) - (સરળ સ્તર)

આમાં કોઈ એક વ્યક્તિનો બીજા વ્યક્તિ સાથેનો સીધો સંબંધ પૂછવામાં આવે છે.

નિયમ ૧: પેઢીનું અંતર (Generational Gap)

પ્રશ્નની શરૂઆત જ્યાંથી થાય, તેને કેન્દ્રમાં રાખીને પેઢીને ચડતા કે ઉતરતા ક્રમમાં ગોઠવવી.

પેઢી	સંબંધો
+૨ (ઉપરની)	દાદા, દાદી, નાના, નાની
+૧ (ઉપરની)	પિતા, માતા, કાકા, કાકી, મામા, માસી, ફોઈ
૦ (સમાન)	ભાઈ, બહેન, પતિ, પત્ની, સાળો, સાળી
-૧ (નીચેની)	પુત્ર, પુત્રી, ભત્રીજો, ભત્રીજી, ભાણી, ભાણો
-૨ (નીચેની)	પૌત્ર, પૌત્રી, દોહિત્ર, દોહિત્રી

- **ઉદાહરણ ૧ (સરળ):**
  - P એ Q ની માતા છે. R એ P નો પુત્ર છે. Q, R નો કોણ છે?
  - **સમજૂતી:**

v. P(−) એ Q ની માતા છે.
vi. R(+) એ P નો પુત્ર છે.
vii. P ને બે સંતાન છે: Q અને R.
viii. R નો સંબંધ Q સાથે **ભાઈ** નો છે. Q કાં તો ભાઈ અથવા બહેન હોઈ શકે (લિંગ સ્પષ્ટ નથી).

- **જવાબ:** Q એ R નો **ભાઈ** અથવા **બહેન** છે.

વિભાગ ૨: કોડેડ પ્રશ્નો અને સંકેત આધારિત સંબંધ (Coded Relations) - (મધ્યમ સ્તર)

આ પ્રકારના પ્રશ્નોમાં ગાણિતિક સંકેતોનો ઉપયોગ કરીને સંબંધો દર્શાવવામાં આવે છે.

નિયમ ૨: સંકેતનું વિશ્લેષણ (Analysis of Symbols)

સૌપ્રથમ, આપેલા સંકેતોનો અર્થ (માતા, પિતા, પુત્ર, વગેરે) લખી લેવો અને પછી ડાબેથી જમણે જતા જઈને કુટુંબ વૃક્ષ બનાવવું.

- **ઉદાહરણ ૨ (મધ્યમ):**
  - જો:
    - $A \times B$ નો અર્થ છે: A એ B નો ભાઈ છે.
    - $A + B$ નો અર્થ છે: A એ B ની માતા છે.
    - $A - B$ નો અર્થ છે: A એ B નો પતિ છે.
  - તો, P + R × S માં P નો S સાથે શું સંબંધ છે?
  - **સમજૂતી:**

ix. P + R**:** P એ R ની માતા છે. ($P(-) \downarrow R$)
x. R × S**:** R એ S નો ભાઈ છે. ($R(+) - S$)
xi. **કુટુંબ વૃક્ષ:** P માતા છે, અને R તથા S તેના સંતાનો છે.
xii. P એ S ના માતા છે.

- **જવાબ:** P એ S ની **માતા** છે.

વિભાગ : 2 SAT

સંખ્યા પરિચય (Sankhya Parichay) એટલે સંખ્યાઓનો પરિચય અથવા સંખ્યાઓ વિશેની મૂળભૂત માહિતી. આ ગણિતનો પાયો છે, જે અન્ય તમામ વિષયોને સમજવા માટે અનિવાર્ય છે.

સ્ટેપ 1: સંખ્યાઓનો પાયો અને મૂલ્ય (Base and Value)

ગણિતની બધી જ સંખ્યાઓ **0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9** અંકો વડે બનેલી છે.

1.1 સ્થાન કિંમત (Place Value) વિ. અંક કિંમત (Face Value)

મૂલ્ય	સમજૂતી	પરીક્ષાલક્ષી ઉદાહરણ
સ્થાન કિંમત (Place Value)	અંકનું મૂલ્ય તેના **સ્થાન** પર આધારિત છે.	સંખ્યા **58,421** માં **4** ની સ્થાન કિંમત: 4×100=**400**.
અંક કિંમત (Face Value)	અંકનું **પોતાનું** મૂલ્ય (સંખ્યામાં તેનું સ્થાન ગણ્યા વગર).	સંખ્યા **58,421** માં **4** ની અંક કિંમત: **4**.
મહત્વ	પરીક્ષામાં આ બંને મૂલ્યોના **તફાવત** પર પ્રશ્નો આવે છે. (દા.ત., 400 - 4 = **396**)	

શીટમાં નિકાસ કરો

1.2 અંકન (Numeration) અને વિરામચિહ્નો (Commas)

મોટી રકમોને ઓળખવા માટે ભારતીય અને આંતરરાષ્ટ્રીય પદ્ધતિનું જ્ઞાન જરૂરી છે.

પદ્ધતિ	વિભાજનનો ક્રમ	ઉદાહરણ (અંકમાં)
ભારતીય પદ્ધતિ	પ્રથમ 3 અંક પછી, પછી દર 2 અંક પછી (**3, 2, 2...**)	**12,34,56,789** (કરોડ, લાખ, હજાર)
આંતરરાષ્ટ્રીય પદ્ધતિ	દર 3 અંક પછી (**3, 3, 3...**)	**123,456,789** (મિલિયન, હજાર, એકમ)

શીટમાં નિકાસ કરો

સ્ટેપ 2: સંખ્યાઓના પ્રકારો અને ગુણધર્મો (Types and Properties)

સંખ્યાઓના પ્રકારો પરના પ્રશ્નો વિભાજ્યતા, અવયવો અને સરેરાશ જેવા પ્રકરણોમાં પાયાનું કામ કરે છે.

પ્રકાર	સમજૂતી અને સંકેત	પરીક્ષાલક્ષી મહત્ત્વના મુદ્દા
પ્રાકૃતિક (Natural) (N)	ગણતરીની સંખ્યાઓ.	{1,2,3,…}. સૌથી નાની પ્રાકૃતિક સંખ્યા **1**.
પૂર્ણ (Whole) (W)	0 સાથે પ્રાકૃતિક સંખ્યાઓ.	{0,1,2,3,…}. સૌથી નાની પૂર્ણ સંખ્યા **0**.
પૂર્ણાંક (Integers) (Z)	ધન, ઋણ અને શૂન્ય (સંપૂર્ણ આંકડા).	Z={…,−2,−1,0,1,2,…}.
સંમેય (Rational) (Q)	જેને p/q સ્વરૂપમાં દર્શાવી શકાય (q□=0).	1/2, 5, −7, 0.5. **શાંત** કે **અનંત આવર્ત (Repeating)** દશાંશ સંખ્યાઓ સંમેય હોય છે.
અવિભાજ્ય (Prime)	જેને માત્ર બે જ અવયવ હોય (1 અને સંખ્યા પોતે).	**2** એ **એકમાત્ર યુગ્મ (Even)** અવિભાજ્ય સંખ્યા છે.

TET 1 બુક

ખરીદવા

અહી ક્લિક

કરો

- **સંકેત:** તેને તેના બંને અંત્યબિંદુઓ અને ઉપર આડી લીટી વડે દર્શાવાય છે (જેમ કે $\overline{AB}$).
- **વિસ્તૃત સમજૂતી:** રેખાખંડની લંબાઈ માપી શકાય છે. તે રેખાનો મર્યાદિત ભાગ છે.
- **ઉદાહરણ:**

f. તમારા કંપાસ બોક્સમાં રહેલી **માપપટ્ટીની લંબાઈ**.

g. ચોરસ કે ત્રિકોણની **બાજુઓ** (Sides).

h. બે શહેરો વચ્ચેનો **સીધો રેલ્વે માર્ગ** (શહેરોને અંત્યબિંદુ ગણીએ).

- **વર્ગીકરણમાં ઉપયોગ:** રેખાખંડ એ લંબાઈના ગુણધર્મને આધારે રેખા અને કિરણથી અલગ પડે છે.

4. કિરણ (Ray) →

- **વ્યાખ્યા:** રેખાનો એવો ભાગ, જેને **એક જ અંત્યબિંદુ (Start Point)** હોય છે અને તે બીજા છેડે અનંત સુધી વિસ્તરે છે.
- **સંકેત:** અંત્યબિંદુને પહેલાં અને બીજા બિંદુને પછી મૂકી ઉપર તીરવાળી નિશાની વડે દર્શાવાય છે (જેમ કે $\overrightarrow{OP}$).
- **વિસ્તૃત સમજૂતી:** કિરણની લંબાઈ માપી શકાતી નથી, પરંતુ તેની દિશા (Direction) નિશ્ચિત હોય છે.
- **ઉદાહરણ:**

i. સૂર્યમાંથી નીકળીને પૃથ્વી તરફ આવતો **પ્રકાશનો કિરણ**. (સૂર્ય એ અંત્યબિંદુ).

j. **ઘડિયાળનો કાંટો** (કેન્દ્ર એ અંત્યબિંદુ).

k. ટોર્ચમાંથી નીકળતો **પ્રકાશનો ઝુમખો**.

- **મુખ્ય તફાવત:**
  - **રેખા:** 0 અંત્યબિંદુ
  - **રેખાખંડ:** 2 અંત્યબિંદુ
  - **કિરણ:** 1 અંત્યબિંદુ

સ્તર 3: સંબંધ અને આકૃતિ નિર્માણ (કઠિન)

આ સ્તરમાં આ મૂળભૂત એકમોના સંબંધોને અને તેના દ્વારા રચાતા જટિલ ભૌમિતિક ખ્યાલોને સમજીશું.

5. એકરેખસ્થ અને બિન-એકરેખસ્થ બિંદુઓ (Collinear and Non-Collinear Points) △

- **વ્યાખ્યા:**
  - **એકરેખસ્થ:** જે ત્રણ કે તેથી વધુ બિંદુઓ **એક જ રેખા** પર આવેલા હોય.
  - **બિન-એકરેખસ્થ:** જે બિંદુઓ એક જ રેખા પર આવેલા ન હોય.
- **વર્ગીકરણમાં ઉપયોગ:** ભૂમિતિના પ્રશ્નોમાં, આ ખ્યાલથી જ **ખૂણા (Angles)** અને **સમતલ આકૃતિઓ** બને છે.
- **ઉદાહરણ:**

l. **રેખાખંડ પરના બિંદુઓ:** $\overline{AB}$ પરનું બિંદુ C એકરેખસ્થ છે.

m. **ત્રિકોણના શિરોબિંદુઓ:** ત્રિકોણના ત્રણ શિરોબિંદુઓ (A, B, C) હંમેશાં **બિન-એકરેખસ્થ** હોય છે, નહીં તો તે ત્રિકોણ બની શકે નહીં.

n. **ગણતરી:** n બિન-એકરેખસ્થ બિંદુઓમાંથી બનતા ત્રિકોણની સંખ્યા: ${}_nC_3$ (સંયોજન).

6. રેખાના સંબંધો (Relationship of Lines) ∥ ⊥

તમારી PDF માં ખૂણાઓના પ્રશ્નો આપેલા છે, જે રેખાઓના સંબંધો પર આધારિત છે.

સંબંધ	વ્યાખ્યા	ઉદાહરણ	ભૌમિતિક ઉપયોગ
છેદતી રેખાઓ	જે રેખાઓ એકબીજાને **એક જ બિંદુમાં છેદે**.	$\overleftrightarrow{AB}$ અને $\overleftrightarrow{CD}$ બિંદુ P માં છેદે.	છેદનથી વિરુદ્ધકોણ, આસન્નકોણ બને.
સમાંતર રેખાઓ	જે રેખાઓ એક જ સમતલમાં હોય અને **ક્યારેય એકબીજાને ન છેદે**.	રેલવેના પાટા.	ખૂણાઓના ગુણધર્મો (યુગ્મકોણ, અનુકોણ) માટે આધાર.

D. શૂન્યો અને આલેખ (Graph - HOT Concept)

બહુપદીનો આલેખ X-અક્ષ (X-axis) ને જેટલી વખત છેદે, તેટલા તે બહુપદીના **વાસ્તવિક શૂન્યો (Real Zeros)** હોય છે.

- **સુરેખ બહુપદી:** $ax + b$ નો આલેખ એક **સીધી રેખા** હોય છે, જે X-અક્ષને ફક્ત **એક જ વાર** છેદે છે. (એક શૂન્ય)
- **દ્વિઘાત બહુપદી:** $ax^2 + bx + c$ નો આલેખ **પરવલય (Parabola)** હોય છે.
  - જો આલેખ X-અક્ષને બે બિંદુએ છેદે, તો **2** શૂન્યો.
  - જો આલેખ X-અક્ષને એક બિંદુએ સ્પર્શે, તો **1** શૂન્ય.
  - જો આલેખ X-અક્ષને બિલકુલ ન છેદે, તો **0** શૂન્ય (વાસ્તવિક શૂન્યો નથી).

સ્ટેપ 3: શૂન્યો અને સહગુણકોનો સંબંધ (કઠિન - પરીક્ષાનો આધાર)

આ ભાગમાંથી જ મોટાભાગના ગાણિતિક અને વિશ્લેષણાત્મક પ્રશ્નો પૂછાય છે. આ સંબંધો યાદ રાખવા અનિવાર્ય છે.

E. દ્વિઘાત બહુપદી માટેનો સંબંધ (Quadratic $\Longrightarrow ax^2 + bx + c$)

ધારો કે α અને β દ્વિઘાત બહુપદીના શૂન્યો છે.

13. **શૂન્યોનો સરવાળો (Sum of Zeros):** $\alpha + \beta = -\frac{\text{x નો સહગુણક}}{\text{x}^2 \text{ નો સહગુણક}} = -\frac{b}{a}$
14. **શૂન્યોનો ગુણાકાર (Product of Zeros):** $\alpha \times \beta = \frac{\text{અચળ પદ}}{\text{x}^2 \text{ નો સહગુણક}} = \frac{c}{a}$

ઉદાહરણ 3: ડાયરેક્ટ સૂત્રનો ઉપયોગ

- **પ્રશ્ન:** બહુપદી $3x^2 - 5x + 7$ માટે શૂન્યોનો સરવાળો અને ગુણાકાર શોધો.
- **ઉકેલ:**
  - અહીં, $a = 3, b = -5, c = 7$.
  - સરવાળો $(\alpha + \beta) = -b/a = -(-5)/3 = \mathbf{5/3}$.
  - ગુણાકાર $(\alpha\beta) = c/a = \mathbf{7/3}$.

ઉદાહરણ 4: ઊંડાણપૂર્વકનો પ્રશ્ન (Competitive Exam Style)

- **પ્રશ્ન:** જો દ્વિઘાત બહુપદી $2x^2 + 5x + k$ નું એક શૂન્ય બીજા શૂન્ય કરતાં બમણું હોય, તો k નું મૂલ્ય શોધો.
- **ઉકેલ:**
  - શૂન્યો ધારો: α અને 2α.
  - અહીં $a = 2, b = 5, c = k$.

a. **સરવાળાનો નિયમ:** $\alpha + 2\alpha = -\frac{b}{a} \Longrightarrow 3\alpha = -\frac{5}{2} \Longrightarrow \alpha = -\frac{5}{6}$

b. **ગુણાકારનો નિયમ:** $\alpha \times 2\alpha = \frac{c}{a} \Longrightarrow 2\alpha^2 = \frac{k}{2} k = 4\alpha^2$

c. **α નું મૂલ્ય મૂકતા:** $k = 4\left(-\frac{5}{6}\right)^2 = 4\left(\frac{25}{36}\right) = \frac{25}{9}$

- જવાબ: $\mathbf{k = 25/9}$.

F. ત્રિઘાત બહુપદી માટેનો સંબંધ (Cubic $\Longrightarrow ax^3 + bx^2 + cx + d$)

ધારો કે α, β અને γ (ગામા) ત્રિઘાત બહુપદીના શૂન્યો છે. આ સંબંધો ક્યારેક GPSC અથવા TET મુખ્ય પરીક્ષાઓમાં પૂછાય છે.

15. **શૂન્યોનો સરવાળો:** $\alpha + \beta + \gamma = -\frac{b}{a}$
16. **બબ્બે શૂન્યોના ગુણાકારનો સરવાળો:** $\alpha\beta + \beta\gamma + \gamma\alpha = \frac{c}{a}$
17. **શૂન્યોનો ગુણાકાર:** $\alpha\beta\gamma = -\frac{d}{a}$

ઉદાહરણ 5 (ત્રિઘાત):

- **પ્રશ્ન:** બહુપદી $x^3 - 4x^2 + 6x - 10$ માટે બબ્બે શૂન્યોના ગુણાકારનો સરવાળો શોધો.
- **ઉકેલ:**
  - અહીં, $a = 1, b = -4, c = 6, d = -10$.
  - બબ્બે શૂન્યોના ગુણાકારનો સરવાળો $= \frac{c}{a} = \frac{6}{1} = \mathbf{6}$.

ક્રમ	ત્રિકોણનો પ્રકાર	વ્યાખ્યા	બાજુઓનો સંબંધ
		વિસ્તૃત સમજૂતી: બધી બાજુઓ અસમાન હોવાથી, તેના **બધા ખૂણાઓ પણ અસમાન** માપના હોય છે.	**ઉદાહરણ:** બાજુઓ 3 cm, 4 cm, 5 cm. ખૂણા: 36.87°, 53.13°, 90° (કાટકોણ ત્રિકોણ).

સ્તર 3: બાજુ અને ખૂણાના સંયુક્ત ગુણધર્મો (કઠિન)

આ સ્તરમાં ખૂણા અને બાજુઓના સંબંધોને જોડતા પ્રમેયો અને ગુણધર્મોનો સમાવેશ થાય છે.

4. ત્રિકોણ બનવાની શરત (Triangle Inequality Theorem)

કોઈપણ ત્રણ લંબાઈઓને ત્રિકોણની બાજુઓ તરીકે સ્વીકારવામાં આવે તે પહેલાં, આ શરતનું પાલન કરવું આવશ્યક છે:

- **નિયમ:** ત્રિકોણની **કોઈપણ બે બાજુઓની લંબાઈનો સરવાળો** હંમેશાં **ત્રીજી બાજુની લંબાઈ કરતાં મોટો** હોવો જોઈએ.
- **સૂત્ર:** $\mathbf{a+b>c}$, $\mathbf{b+c>a}$, અને $\mathbf{a+c>b}$.
- **ઉદાહરણ:** શું બાજુઓ 3 cm, 4 cm, અને 8 cm નો ત્રિકોણ બની શકે?
  - **ચકાસણી:** $3+4=7$. 7 એ 8 કરતા નાનો છે ($\mathbf{7 \not> 8}$).
  - **નિર્ણય:** ત્રિકોણ બની શકે નહીં. (કારણ કે બે નાની બાજુઓનો સરવાળો ત્રીજી બાજુ સુધી પહોંચતો નથી.)

5. પાયથાગોરસ પ્રમેય (Pythagoras Theorem) - કાટકોણ ત્રિકોણનો નિયમ

- **નિયમ:** માત્ર કાટકોણ ત્રિકોણમાં જ, કાટખૂણો બનાવતી બે બાજુઓના વર્ગોનો સરવાળો કર્ણના વર્ગ જેટલો હોય છે.
- **સૂત્ર:** $(\text{બાજુ } 1)^2 + (\text{બાજુ } 2)^2 = (\text{કર્ણ})^2$ અથવા $\mathbf{a^2+b^2=c^2}$
- **વર્ગીકરણમાં ઉપયોગ (બાજુઓ પરથી ખૂણા નક્કી કરવા):** આ પ્રમેયનો ઉપયોગ ત્રિકોણના ખૂણાનો પ્રકાર નક્કી કરવા માટે થાય છે:

નિયમ	ત્રિકોણનો પ્રકાર
$\mathbf{a^2+b^2=c^2}$	**કાટકોણ ત્રિકોણ**
$\mathbf{a^2+b^2>c^2}$	**લઘુકોણ ત્રિકોણ** (કર્ણ ટૂંકો પડે છે)
$\mathbf{a^2+b^2<c^2}$	**ગુરુકોણ ત્રિકોણ** (કર્ણ લાંબો થાય છે)

  - *(જ્યાં c સૌથી મોટી બાજુ છે).*
- **કઠિન ઉદાહરણ:** બાજુઓ 5,12,14 ધરાવતા ત્રિકોણનો પ્રકાર નક્કી કરો.
  - **સૌથી મોટી બાજુ** $c=14$. $a=5, b=12$.
  - **ગણતરી:** $a^2+b^2=5^2+12^2=25+144=\mathbf{169}$.
  - c^2 **ની ગણતરી:** $14^2=\mathbf{196}$.
  - **તુલના:** $169<196$. તેથી, $\mathbf{a^2+b^2<c^2}$.
  - **નિર્ણય:** આપેલ ત્રિકોણ **ગુરુકોણ ત્રિકોણ** છે.

આ ત્રણેય સ્તરો ત્રિકોણના પ્રકારો, તેના પાયાના ગુણધર્મો અને જટિલ ગાણિતિક સંબંધોને આવરી લે છે.

△ ત્રિકોણની સમરૂપતા (Similarity of Triangles)

ભૂમિતિમાં, બે આકૃતિઓ સમરૂપ (Similar) ત્યારે કહેવાય છે, જ્યારે તેમના **આકાર (Shape) સમાન** હોય, પરંતુ તેમના **કદ (Size) જુદા** હોઈ શકે છે.

ગાણિતિક અધ્યાપનશાસ્ત્ર: જ્ઞાનના સ્વરૂપો અને તેમનું વિશ્લેષણ

કોઈપણ સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષામાં ગણિતના અધ્યાપનશાસ્ત્ર (Pedagogy) સંબંધિત પ્રશ્નોનું હાર્દ **ગાણિતિક જ્ઞાનનાં સ્વરૂપો** ની સમજ પર આધારિત હોય છે. રાષ્ટ્રીય અભ્યાસક્રમ રૂપરેખા (NCF-2005) અનુસાર, ગણિત શિક્ષણનો મુખ્ય ઉદ્દેશ્ય બાળકના વિચારોનું 'ગાણિતિકીકરણ' (Mathematisation) કરવાનો છે, અને આ ઉદ્દેશ્ય સિદ્ધ કરવા માટે શિક્ષકને જ્ઞાનના આ બે સ્વરૂપો વચ્ચેનો તફાવત અને તેમના સંયોજનની સ્પષ્ટતા હોવી જોઈએ.

ગાણિતિક જ્ઞાનના બે પ્રાથમિક સ્વરૂપો છે:

1. સંકલ્પનાત્મક જ્ઞાન (Conceptual Knowledge)

આ જ્ઞાન ગણિતના **'શા માટે' (Why)** અને **'શું છે' (What)** ની સમજૂતી આપે છે. તે ગાણિતિક ખ્યાલો (Concepts), સિદ્ધાંતો (Principles) અને તેમની વચ્ચેના પરસ્પર સંબંધો (Relationships) ની ઊંડી સમજ છે.

a. મૂળભૂત લાક્ષણિકતાઓ:

- **અર્થઘટન આધારિત:** આ જ્ઞાન વ્યક્તિને કોઈ ગાણિતિક નિયમ પાછળના **તર્ક** અને **મૂળભૂત સિદ્ધાંતો** નું અર્થઘટન કરવાની ક્ષમતા આપે છે.
- **નમ્યતા (Flexibility):** સંકલ્પનાત્મક જ્ઞાન ધરાવતો વિદ્યાર્થી સમસ્યા ઉકેલવા માટે માત્ર એક જ પદ્ધતિ પર નિર્ભર રહેતો નથી, પરંતુ પરિસ્થિતિ અનુસાર **વિવિધ વૈકલ્પિક વ્યૂહરચનાઓ** (Alternative Strategies) નો ઉપયોગ કરી શકે છે.
- **સર્જનાત્મકતા:** આ જ્ઞાન વિદ્યાર્થીને પોતાના મૌલિક વિચારનો ઉપયોગ કરીને સમસ્યા હલ કરવાની નવી રીતો શોધવા પ્રેરિત કરે છે. (જેમ કે, ગુણાકારને માત્ર ગુણાકાર તરીકે નહીં, પણ પુનરાવર્તિત સરવાળા તરીકે સમજવો).
- **ટકાઉપણું:** આ જ્ઞાન લાંબા સમય સુધી ટકી રહે છે, કારણ કે તે સમજૂતી પર આધારિત છે, ગોખણપટ્ટી પર નહીં.

b. સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષા સંદર્ભ:

- TET માં આવતા નિદાનાત્મક (Diagnostic) પ્રશ્નો સંકલ્પનાત્મક જ્ઞાન પર આધારિત હોય છે.
- **ઉદાહરણ:** જો કોઈ વિદ્યાર્થીને ખબર હોય કે 'બે ઋણ સંખ્યાનો ગુણાકાર ધન કેમ થાય છે', તો તે સંકલ્પનાત્મક જ્ઞાન છે.
- **નિષ્ફળતા:** વિદ્યાર્થીઓ જ્યારે ગાણિતિક પ્રક્રિયામાં નાની ભૂલ થયા પછી સમગ્ર દાખલો ફરીથી ગણી શકતા નથી, ત્યારે તે સંકલ્પનાત્મક જ્ઞાનના અભાવને કારણે હોય છે.

---

2. કાર્યપ્રણાલીગત જ્ઞાન (Procedural Knowledge)

આ જ્ઞાન ગણિતના **'કેવી રીતે' (How)** અને **'કયા ક્રમમાં' (In what sequence)** ની સમજૂતી આપે છે. તે ચોક્કસ ગાણિતિક કાર્યો (Tasks) પૂર્ણ કરવા માટે જરૂરી નિયમો, અલ્ગોરિધમ્સ, પદ્ધતિઓ અને ગણતરીની કુશળતા સાથે સંબંધિત છે.

a. મૂળભૂત લાક્ષણિકતાઓ:

- **કૌશલ્ય આધારિત:** તે એક પ્રકારનું 'કુશળતા જ્ઞાન' (Skill-based Knowledge) છે, જેમાં ચોકસાઈ અને ઝડપ મહત્ત્વની છે.
- **અલ્ગોરિધમિક:** આ જ્ઞાન નિશ્ચિત પગલાંઓ (Fixed Steps) નું પાલન કરવા પર ભાર મૂકે છે, જેમ કે લાંબા

- **સંકલ્પના:** બેકી સંખ્યાઓ (Even Numbers).
- **અમલ:** શિક્ષક બોર્ડ પર 2, 4, 6, 8, 10... લખે છે. વિધાર્થીઓ પાસેથી તેનું **અવલોકન** કરાવે છે અને પૂછે છે કે આ સંખ્યાઓ કઈ સંખ્યા વડે વિભાજ્ય છે?

તારણ: વિધાર્થીઓ તારવે છે કે "જે સંખ્યાને 2 વડે નિ:શેષ ભાગી શકાય, તે બેકી સંખ્યા છે." આ નિયમ વિધાર્થીઓએ સ્વયં તારવ્યો છે.

આગમન પદ્ધતિ (Inductive Method): વિશ્લેષણ અને પરીક્ષાલક્ષી મહત્ત્વ

ગણિત શિક્ષણમાં, આગમન પદ્ધતિ એ **સંકલ્પનાત્મક જ્ઞાન (Conceptual Knowledge)** વિકસાવવા માટેનો પાયો છે. આ પદ્ધતિ બાળકને **યાદ રાખવાને બદલે સમજવા** માટે પ્રોત્સાહિત કરે છે.

1. મૂળભૂત સિદ્ધાંત અને સૂત્ર

- **ગતિ:** આ પદ્ધતિ **મૂર્ત (Concrete) થી અમૂર્ત (Abstract)** તરફ, **જાણીતાથી અજાણ્યા** તરફ, અને **ઉદાહરણથી નિયમ** તરફ ગતિ કરે છે.
- **વ્યાખ્યા:** આ એક એવી પદ્ધતિ છે જેમાં અનેક વિશિષ્ટ કિસ્સાઓ અથવા ઉદાહરણોનું અવલોકન કરીને, તુલના કરીને અને વિશ્લેષણ કરીને **સાર્વત્રિક સત્ય** (General Truth) અથવા ગાણિતિક **નિયમનું તારણ** કાઢવામાં આવે છે.

2. શિક્ષણમાં આગમન પદ્ધતિનું મહત્ત્વ (પરીક્ષાલક્ષી મુદ્દાઓ)

આગમન પદ્ધતિના ફાયદાઓ અને ગુણધર્મો સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાઓમાં સીધા પ્રશ્નો તરીકે પૂછાઇ શકે છે:

a. સક્રિય અધ્યયન (Active Learning)

બાળકને શિક્ષક દ્વારા નિયમ સીધો આપવામાં આવતો નથી, પરંતુ તે પોતે અવલોકન અને તુલના દ્વારા નિયમ **શોધી કાઢે છે**. તેથી, આ પદ્ધતિ બાળકને **સક્રિય સંશોધક (Active Investigator)** બનાવે છે.

b. તાર્કિક અને વૈજ્ઞાનિક અભિગમ

આ પદ્ધતિ તાર્કિક વિચારસરણીના **સર્જનાત્મક પાસા (Creative Aspect)** ને પ્રોત્સાહન આપે છે. તે તર્કની દિશાને **સત્ય તરફ** (Truth-oriented) લઈ જાય છે, જે **વૈજ્ઞાનિક અભિગમ** વિકસાવે છે.

c. જ્ઞાનની સ્થિરતા (Permanence of Knowledge)

કારણ કે નિયમ વિધાર્થીએ પોતે જ **તર્ક દ્વારા તારવેલો** છે, તે નિયમ તેના મગજમાં લાંબા સમય સુધી **કાયમી** રહે છે. આ પદ્ધતિથી મેળવેલું જ્ઞાન સરળતાથી ભૂલાતું નથી.

d. મનોવૈજ્ઞાનિક આધાર (Psychological Basis)

આ પદ્ધતિ બાળમનોવિજ્ઞાનના સિદ્ધાંતોનું પાલન કરે છે, કારણ કે તે સરળ (ઉદાહરણ) થી શરૂ કરીને કઠિન (નિયમ) તરફ જાય છે અને બાળકના **રસ તથા તત્પરતા (Interest and Readiness)** ને જાળવી રાખે છે.

3. આગમન પદ્ધતિના શિક્ષણના પગલાં

આ પદ્ધતિને વ્યવસ્થિત રીતે અમલમાં મૂકવા માટે નીચેના પગલાંઓ અનુસરવામાં આવે છે:

ક્રમ	પગલું (Action)	ઉદ્દેશ્ય (Focus)
1	**ઉદાહરણોની રજૂઆત**	શિક્ષક દ્વારા સંકલ્પના સંબંધિત વિવિધ અને સરળ ઉદાહરણો પૂરા પાડવા. (દા.ત., જુદી જુદી ત્રિજ્યાવાળા વર્તુળો આપવા).

3. પૃથક્કરણ પદ્ધતિના શિક્ષણના પગલાં

આ પદ્ધતિની અમલવારી નીચે મુજબના ક્રમમાં થાય છે, જે આગમન પદ્ધતિના તારણ જેવું નથી, પણ તર્કની ઊંધી દિશા છે:

ક્રમ	પગલું (Action)	ઉદ્દેશ્ય (Focus)
1	**સાધ્ય (Goal) નું વિશ્લેષણ**	સમસ્યામાં જે **સાબિત કરવાનું છે** કે **શોધવાનું છે** તે ભાગને લેવો અને તેનું વિશ્લેષણ કરવું. (દા.ત., જવાબ મેળવવા માટે કયા સૂત્ર કે નિયમની જરૂર પડશે?)
2	**પૂર્વ-જરૂરિયાત શોધવી**	સાધ્ય સુધી પહોંચવા માટે તેની **તુરંત પહેલાંનું પગલું** શું હોવું જોઈએ? તેની પૂર્વજરૂરિયાત શું છે? (દા.ત., જો ક્ષેત્રફળ શોધવાનું છે, તો લંબાઈ અને પહોળાઈ જાણવી જરૂરી છે).
3	**પગલાંનું સાતત્ય**	આ જ પ્રક્રિયાનું પુનરાવર્તન કરવું. દરેક પૂર્વ-જરૂરિયાત માટે તેની **જરૂરી માહિતી** શું છે તે શોધવી.
4	**પક્ષ (Known) સાથે જોડાણ**	અંતે, તર્કની શૃંખલાને સમસ્યામાં **આપેલી માહિતી (પક્ષ)** સાથે જોડી દેવી. આ રીતે, ઉકેલનો **તાર્કિક માર્ગ** તૈયાર થાય છે.
5	**સંયોજન દ્વારા અમલ**	તૈયાર થયેલા તાર્કિક માર્ગને **સંયોજન પદ્ધતિ** (જાણીતાથી અજાણ્યા તરફ) નો ઉપયોગ કરીને ક્રમબદ્ધ રીતે રજૂ કરવો.

4. પૃથક્કરણ પદ્ધતિની મર્યાદાઓ (Limitations)

- **સમય માંગી લેનારી:** જટિલ સમસ્યાઓનું પૃથક્કરણ કરવામાં ઘણો **સમય લાગે છે**.
- **પ્રાથમિક સ્તરે કઠિન: ધોરણ 1 થી 5** ના બાળકો માટે આ પદ્ધતિ જટિલ તર્ક અને વિશ્લેષણની માંગ કરતી હોવાથી, તે ઘણીવાર **સમજવી કઠિન** બની શકે છે. તેનો ઉપયોગ મુખ્યત્વે ઉચ્ચ પ્રાથમિક સ્તરે જ થાય છે.
- **કુશળતા:** આ પદ્ધતિનો સફળ ઉપયોગ શિક્ષક અને વિદ્યાર્થી બંનેની **ઉચ્ચ સ્તરની બુદ્ધિ અને તર્કશક્તિ** પર આધારિત છે.

નિષ્કર્ષ: પૃથક્કરણ પદ્ધતિ એ ગણિત શિક્ષણમાં **તર્કશક્તિની સર્વોચ્ચ કસોટી** છે. તે વિદ્યાર્થીને **જવાબની પાછળનો તર્ક** સમજાવે છે, જે તેને માત્ર ગાણિતિક સમસ્યાઓ જ નહીં, પણ જીવનની જટિલ સમસ્યાઓ હલ કરવા માટે પણ સક્ષમ બનાવે છે.

4. સંયોજન પદ્ધતિ (Synthesis Method)

- **સૂત્ર: જાણીતું (પક્ષ) અજાણ્યું (સાધ્ય)** (Known to Unknown)
- **મહત્ત્વ:** આ પદ્ધતિ પૃથક્કરણ પદ્ધતિથી વિપરીત છે. તે **પૃથક્કરણ દ્વારા મળેલા તર્ક** નો ઉપયોગ કરીને **સાચા ક્રમમાં** જવાબ તરફ આગળ વધે છે. તે દરેક પગલાંમાં **ચોકસાઈ અને ક્રમિકતા** જાળવવામાં મદદ કરે છે.
- **અમલ:** વિદ્યાર્થી પ્રશ્નમાં આપેલી તમામ માહિતીનો ઉપયોગ કરીને, તાર્કિક પગલાં દ્વારા અંતિમ પરિણામ (જવાબ) સુધી પહોંચે છે.
- **સરળ ઉદાહરણ (સૂત્ર):**
  - **સમસ્યા:** 568 + 234 નો સરવાળો કરવો.
  - **સંયોજન:** એકમનો સરવાળો (8+4=12) દશકનો સરવાળો (6+3+1=10) શતકનો સરવાળો

3. વિદ્યાર્થી અને મૂલ્યાંકન સંબંધિત સમસ્યાઓ

વિદ્યાર્થીના ડર અને શિક્ષકના મૂલ્યાંકનનો અભાવ પણ સમસ્યા ઊભી કરે છે.

A. ગણિતનો ડર (Math Phobia)

- **નકારાત્મક વલણ:** બાળપણમાં કોઈ ભૂલ માટે ઠપકો મળવાથી, સતત નાપાસ થવાથી કે ગણતરીમાં ધીમા હોવાથી વિદ્યાર્થી ગણિત પ્રત્યે **નકારાત્મક વલણ (Negative Attitude)** વિકસાવે છે.
- **આત્મવિશ્વાસનો અભાવ:** વિદ્યાર્થીઓમાં એ માન્યતા ઘર કરી જાય છે કે 'ગણિત મારા માટે નથી'. આ **નબળા મનોબળ** ને કારણે તેમની શીખવાની ક્ષમતા ઘટે છે.

B. નિદાન અને ઉપચારાત્મક શિક્ષણનો અભાવ

- **અયોગ્ય મૂલ્યાંકન:** મૂલ્યાંકન માત્ર **ઔપચારિક પરીક્ષાઓ (Formal Tests)** પૂરતું સીમિત રહે છે. શિક્ષક **અનૌપચારિક મૂલ્યાંકન** (નિરીક્ષણ, મૌખિક કાર્ય) નો ઉપયોગ કરીને વિદ્યાર્થી કઈ પ્રક્રિયામાં ભૂલ કરે છે તે જાણી શકતા નથી.
- **નિદાનાત્મક કસોટીનો અભાવ:** શિક્ષક દ્વારા વિદ્યાર્થીની શીખવાની મુશ્કેલીઓનું **ચોક્કસ નિદાન (Diagnosis)** કરવામાં આવતું નથી. આને કારણે **ઉપચારાત્મક શિક્ષણ (Remedial Teaching)** યોગ્ય રીતે આપી શકાતું નથી, અને ભૂલોનો ખ્યાલ સતત ચાલુ રહે છે.

4. નિષ્કર્ષ: સમસ્યાઓનો ઉકેલ

આ સમસ્યાઓના નિવારણ માટે ગણિત શિક્ષણમાં નીચેના સુધારાઓ આવશ્યક છે:

- શિક્ષકે **આગમન, પ્રયોગ અને કોયડા ઉકેલ** જેવી બાળ-કેન્દ્રીત પદ્ધતિઓનો ઉપયોગ કરવો.
- શિક્ષકે **વ્યક્તિગત ભિન્નતાના સિદ્ધાંત** ને અનુસરીને, નબળા વિદ્યાર્થીઓ માટે **ઉપચારાત્મક શિક્ષણ** ની વ્યવસ્થા કરવી.
- ગણિતનું મૂલ્યાંકન માત્ર **અંતિમ જવાબ** (ઔપચારિક) પૂરતું નહીં, પણ **તર્કની પ્રક્રિયા** (અનૌપચારિક) પર આધારિત હોવું જોઈએ.
- ગણિતને જીવનના અન્ય વિષયો અને **વ્યવહારુ સંદર્ભો** સાથે સાંકળીને શીખવવું.

✕ ગણિતમાં ભૂલો થવાના કારણો અને તેના નિવારણના ઉપાયો

ગણિતમાં ભૂલોનું પૃથક્કરણ (Analysis of Errors) કરવું એ **નિદાનાત્મક શિક્ષણ (Diagnostic Teaching)** નો પ્રથમ અને સૌથી મહત્ત્વનો ભાગ છે. શિક્ષક ભૂલના મૂળ કારણને સમજીને જ **ઉપચારાત્મક શિક્ષણ (Remedial Teaching)** અસરકારક રીતે આપી શકે છે.

1. ગણિતમાં ભૂલોના મુખ્ય પ્રકારો અને કારણો

ગણિતમાં થતી ભૂલો મુખ્યત્વે નીચેના ચાર સ્તરે વર્ગીકૃત કરી શકાય છે:

A. સંકલ્પનાત્મક ભૂલો (Conceptual Errors)

આ ભૂલો ત્યારે થાય છે જ્યારે વિદ્યાર્થીને **ગાણિતિક ખ્યાલો (Concepts) ની ઊંડી સમજ** ન હોય અથવા તે ખ્યાલોનું ખોટું અર્થઘટન કરે.

ભૂલનું સ્વરૂપ	ઉદાહરણ	મૂળભૂત કારણ
સંખ્યા જ્ઞાનનો અભાવ	મોટી સંખ્યાઓનો સરવાળો કરતી વખતે સ્થાન કિંમત (Place Value) ને ધ્યાનમાં ન લેવી.	**સ્થાન કિંમત** અને દશક/શતકના જૂથની સંકલ્પનાનો અભાવ.

વિભાગ ૧

ગુજરાતના જિલ્લા અને તાલુકાઓની યાદી

ક્રમ	જિલ્લો	તાલુકાઓ
1	અમદાવાદ	અમદાવાદ શહેર, બાવળા, દસ્ક્રોઇ, દેત્રોજ-રામપુરા, ધંધુકા, ધોળકા, માંડલ, સાણંદ, વિરમગામ, ધોલેરા
2	અમરેલી	અમરેલી, બાબરા, બગસરા, ધારી, જાફરાબાદ, ખાંભા, લાઠી, લીલીયા, રાજુલા, સાવરકુંડલા, વડીયા
3	અરવલ્લી	બાયડ, ભિલોડા, ધનસુરા, માલપુર, મેઘરજ, મોડાસા
4	આણંદ	આણંદ, આંકલાવ, બોરસદ, ખંભાત, પેટલાદ, સોજીત્રા, તારાપુર, ઉમરેઠ
5	બનાસકાંઠા	પાલનપુર, અમીરગઢ, દાંતા, દાંતીવાડા, ડીસા, વડગામ
6	ભરૂચ	ભરૂચ, આમોદ, અંકલેશ્વર, હાંસોટ, જંબુસર, ઝઘડિયા, વાગરા, વાલિયા, નેત્રંગ
7	ભાવનગર	ભાવનગર, ઘોઘા, ગારિયાધાર, જેસર, મહુવા, પાલીતાણા, સિહોર, તળાજા, ઉમરાળા, વલ્લભીપુર
8	બોટાદ	બોટાદ, બરવાળા, ગઢડા, રાણપુર
9	છોટાઉદેપુર	છોટાઉદેપુર, બોડેલી, જેતપુર પાવી, ક્વાંટ, નસવાડી, સંખેડા
10	દાહોદ	દાહોદ, દેવગઢબારિયા, ધાનપુર, ફતેપુરા, ગરબાડા, ઝાલોદ, લીમખેડા, સંજેલી, સિંગવડ
11	ડાંગ	આહવા, સુબીર, વઘઇ
12	દેવભૂમિ દ્વારકા	ભાણવડ, દ્વારકા, કલ્યાણપુર, ખંભાળિયા
13	ગાંધીનગર	દહેગામ, ગાંધીનગર, કલોલ, માણસા
14	ગીર સોમનાથ	ગીરગઢડા, કોડીનાર, પાટણ-વેરાવળ, સુત્રાપાડા, તલાલા, ઉના
15	જામનગર	જામનગર, ધ્રોલ, જામજોધપુર, જોડિયા, કાલાવડ, લાલપુર
16	જૂનાગઢ	જૂનાગઢ શહેર, ભેંસાણ, કેશોદ, માળિયા હાટિના, માણાવદર, માંગરોળ, મેંદરડા, વંથલી, વિસાવદર
17	કચ્છ	અબડાસા, અંજાર, ભચાઉ, ભુજ, ગાંધીધામ, લખપત, માંડવી, મુંદ્રા, નખત્રાણા, રાપર
18	ખેડા	ખેડા, ગળતેશ્વર, કપડવંજ, કઠલાલ, મહુધા, માતર, મહેમદાવાદ, નડિયાદ, ઠાસરા, વસો
19	મહીસાગર	બાલાસિનોર, કડાણા, ખાનપુર, લુણાવાડા, સંતરામપુર, વિરપુર
20	મહેસાણા	મહેસાણા, બેચરાજી, કડી, ખેરાલુ, સતલાસણા, ઊંઝા, વડનગર, વિજાપુર, વિસનગર, જોટાણા, ગોઝારિયા
21	મોરબી	હળવદ, માળિયા (મિયાણા), મોરબી, ટંકારા, વાંકાનેર
22	નર્મદા	દેડિયાપાડા, ગરુડેશ્વર, નાંદોદ, સાગબારા, તિલકવાડા
23	નવસારી	નવસારી, વાંસદા, બીલીમોરા, ચિખલી, ગણદેવી, જલાલપોર
24	પંચમહાલ	ગોધરા, ઘોઘંબા, હાલોલ, જાંબુઘોડા, કાલોલ, મોરવા હડફ, શહેરા
25	પાટણ	પાટણ, ચાણસ્મા, હારીજ, રાધનપુર, સમી, સાંતલપુર, શંખેશ્વર, સિદ્ધપુર, સરસ્વતી
26	પોરબંદર	પોરબંદર, કુતિયાણા, રાણાવાવ
27	રાજકોટ	રાજકોટ, ધોરાજી, ગોંડલ, જામકંડોરણા, જસદણ, જેતપુર, કોટડાસાંગાણી, લોધિકા, પડધરી, ઉપલેટા, વીંછીયા
28	સાબરકાંઠા	હિંમતનગર, ઇડર, ખેડબ્રહ્મા, પ્રાંતિજ, તલોદ, વડાલી, વિજયનગર, પોશીના
29	સુરત	સુરત શહેર, બારડોલી, કામરેજ, મહુવા, માંડવી, માંગરોળ, ઓલપાડ, પલસાણા, ઉમરપાડા
30	સુરેન્દ્રનગર	ચોટીલા, ચુડા, દસાડા, ધ્રાંગધ્રા, લખતર, લીંબડી, મુળી, સાયલા, થાનગઢ, વઢવાણ
31	તાપી	નિઝર, સોનગઢ, ઉચ્છલ, વાલોડ, વ્યારા, ડોલવણ, કુકરમુંડા
32	વડોદરા	વડોદરા શહેર, ડભોઇ, ડેસર, કરજણ, પાદરા, સાવલી, શિનોર, વાઘોડિયા
33	વલસાડ	વલસાડ, ધરમપુર, કપરાડા, પારડી, ઉમરગામ, વાપી
34	વાવ-થરાદ	વાવ, થરાદ, સુઇગામ, લાખણી, દિયોદર, ભાભર, ધાનેરા, કાંકરેજ

2. ચૂંટણી, કાર્યકાળ અને લાયકાત

મુદ્દો	વિગતવાર માહિતી
ચૂંટણી પદ્ધતિ	લોકસભાના સભ્યોની ચૂંટણી **પ્રત્યક્ષ** (Direct) રીતે **સાર્વત્રિક પુખ્ત મતાધિકાર** (Universal Adult Suffrage)ના આધારે ગુપ્ત મતદાન દ્વારા થાય છે. 18 વર્ષ કે તેથી વધુ ઉંમરના દરેક નાગરિકને મત આપવાનો અધિકાર છે.
કાર્યકાળ (Tenure)	લોકસભાનો સામાન્ય કાર્યકાળ **5** વર્ષનો હોય છે. જોકે, રાષ્ટ્રપતિ વડાપ્રધાનની સલાહથી તેને સમય પહેલાં પણ વિસર્જન કરી શકે છે. રાષ્ટ્રીય કટોકટી (National Emergency) દરમિયાન, સંસદ કાયદા દ્વારા લોકસભાનો કાર્યકાળ એક સમયે એક વર્ષ માટે વધારી શકે છે.
સભ્યપદ માટે લાયકાત	અનુચ્છેદ 84 મુજબ, લોકસભાના સભ્ય બનવા માટે નીચેની લાયકાત હોવી જરૂરી છે તે ભારતના નાગરિક હોવા જોઈએ. તેમની ઉંમર ઓછામાં ઓછી 25 વર્ષ હોવી જોઈએ. તેઓ સંસદ દ્વારા નિર્ધારિત અન્ય લાયકાતો ધરાવતા હોવા જોઈએ.

3. લોકસભાના પદાધિકારીઓ (Presiding Officers)

- **અધ્યક્ષ** (Speaker) **અને ઉપાધ્યક્ષ** (Deputy Speaker)
  - **ચૂંટણી** લોકસભાના સભ્યો પોતાની પ્રથમ બેઠકમાં પોતાનામાંથી જ અધ્યક્ષ અને ઉપાધ્યક્ષની ચૂંટણી કરે છે.
  - **કાર્યો** અધ્યક્ષ લોકસભાની કાર્યવાહીનું સંચાલન કરે છે, ગૃહમાં શિસ્ત અને વ્યવસ્થા જાળવે છે, અને ગૃહના નિયમોનું અર્થઘટન કરે છે. કોઈ ખરડો નાણાકીય ખરડો છે કે નહિ, તે નક્કી કરવાની અંતિમ સત્તા અધ્યક્ષ પાસે હોય છે. અધ્યક્ષની ગેરહાજરીમાં ઉપાધ્યક્ષ તેમની ફરજો બજાવે છે.
  - **પદ પરથી દૂર કરવા** તેમને ગૃહના સભ્યોની બહુમતીથી પસાર કરાયેલા ઠરાવ દ્વારા પદ પરથી દૂર કરી શકાય છે, પરંતુ આ માટે 14 દિવસની પૂર્વ સૂચના આપવી જરૂરી છે.
- **પ્રો-ટેમ સ્પીકર** (Pro-tem Speaker)
  - નવી ચૂંટાયેલી લોકસભાની પ્રથમ બેઠકની અધ્યક્ષતા કરવા માટે રાષ્ટ્રપતિ દ્વારા લોકસભાના સૌથી વરિષ્ઠ સભ્યને કામચલાઉ અધ્યક્ષ તરીકે નિયુક્ત કરવામાં આવે છે. તેમનું મુખ્ય કાર્ય નવા સભ્યોને શપથ લેવડાવવાનું અને નવા અધ્યક્ષની ચૂંટણીનું સંચાલન કરવાનું છે.

4. લોકસભાની સત્તાઓ અને કાર્યો

સત્તાનો પ્રકાર	મુખ્ય કાર્યો અને સત્તાઓ
ધારાકીય સત્તાઓ	સંઘ યાદી અને સંયુક્ત યાદીના વિષયો પર કાયદો બનાવવાની સત્તા ધરાવે છે. સામાન્ય ખરડો બંનેમાંથી કોઈપણ ગૃહમાં રજૂ થઈ શકે છે, પરંતુ બંને ગૃહો વચ્ચે મતભેદની સ્થિતિમાં રાષ્ટ્રપતિ સંયુક્ત બેઠક (અનુચ્છેદ 108) બોલાવી શકે છે, જેમાં લોકસભાની સભ્ય સંખ્યા વધુ હોવાથી તેનો નિર્ણય પ્રભાવી રહે છે.
નાણાકીય સત્તાઓ	નાણાકીય ખરડો (Money Bill) ફક્ત લોકસભામાં જ રજૂ કરી શકાય છે. લોકસભામાંથી પસાર થયા પછી નાણાકીય ખરડાને રાજ્યસભામાં મોકલવામાં આવે છે, જેણે 14 દિવસની અંદર તેને મંજૂરી આપવી પડે છે. રાજ્યસભા તેમાં ફક્ત સૂચનો કરી શકે છે, જેને માનવા માટે લોકસભા બંધાયેલી નથી. વાર્ષિક બજેટ અને અનુદાનની માંગણીઓ લોકસભા દ્વારા જ પસાર કરવામાં આવે છે.
કારોબારી સત્તાઓ	મંત્રીમંડળ સામૂહિક રીતે લોકસભાને જવાબદાર છે. લોકસભા અવિશ્વાસનો પ્રસ્તાવ (No-Confidence Motion) પસાર કરીને મંત્રીમંડળને પદ પરથી દૂર કરી શકે છે. પ્રશ્નકાળ, શૂન્યકાળ અને અન્ય પ્રસ્તાવો દ્વારા સરકારના કાર્યો પર નિયંત્રણ રાખે છે.
બંધારણીય સુધારાની સત્તા	બંધારણીય સુધારા ખરડો સંસદના બંને ગૃહો દ્વારા વિશેષ બહુમતીથી પસાર થવો જરૂરી છે. આ બાબતમાં લોકસભા અને રાજ્યસભાની સત્તાઓ સમાન છે.
અન્ય સત્તાઓ	રાષ્ટ્રપતિ અને ઉપરાષ્ટ્રપતિની ચૂંટણીમાં ભાગ લે છે. રાષ્ટ્રપતિ, સુપ્રીમ કોર્ટ અને હાઈકોર્ટના ન્યાયાધીશોને પદ પરથી દૂર કરવાની પ્રક્રિયા (મહાભિયોગ) માં ભાગ લે છે.

લોકસભા સંબંધિત મહત્વપૂર્ણ તથ્યો

- લોકસભાના પ્રથમ અધ્યક્ષ **ગણેશ વાસુદેવ માવળંકર (જી.વી. માવળંકર)** હતા.
- લોકસભાના પ્રથમ મહિલા અધ્યક્ષ **મીરા કુમાર** હતા.

TET 1 બુક

ખરીદવા

અહી ક્લિક

કરો

વર્ષ ૨૦૨૫ નું કરંટ અફેર
(જાન્યુઆરી થી ઓક્ટોબર ૨૦૨૫)

- અહીં ગુજરાતની સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાઓને ધ્યાનમાં રાખીને આખા વર્ષનું 2025 સુધીના શિક્ષણ, રાષ્ટ્રીય, આંતરરાષ્ટ્રીય, વિજ્ઞાન, અર્થતંત્ર, રમતગમત અને ગુજરાત વિશેષ જેવા તમામ ક્ષેત્રોના મુદ્દાસર કરંટ અફેર્સ આપેલા છે.
- **રાષ્ટ્રીય અને આંતરરાષ્ટ્રીય ઘટનાક્રમ**
- **શિખર સંમેલનો અને આંતરરાષ્ટ્રીય સંબંધો**
- **G20 સમિટ (દિલ્હી)** 'આફ્રિકન યુનિયન'ને કાયમી સભ્ય તરીકે સામેલ કરવામાં આવ્યું (9 સપ્ટેમ્બર). 'વૈશ્વિક જૈવ ઇંધણ ગઠબંધન' (Global Biofuel Alliance) ની શરૂઆત કરાઈ, જેમાં ભારત, અમેરિકા અને બ્રાઝિલ મુખ્ય દેશો છે. 'ભારત-મધ્ય પૂર્વ-યુરોપ આર્થિક કોરિડોર' (IMEC) ની જાહેરાત કરવામાં આવી. ભારતે સમિટના સમાપન પર બ્રાઝિલને અધ્યક્ષપદ સોંપ્યું (10 સપ્ટેમ્બર).
- **આસિયાન-ભારત શિખર સંમેલન** વડાપ્રધાન નરેન્દ્ર મોદીએ ઇન્ડોનેશિયાના જકાર્તામાં આસિયાન-ભારત શિખર સંમેલનમાં ભાગ લીધો (7 સપ્ટેમ્બર).
- **SCO સમિટ** ભારતે શાંઘાઈ કોઓપરેશન ઓર્ગેનાઈઝેશન (SCO) સમિટની વર્ચ્યુઅલ યજમાની કરી (4 જુલાઈ). ચીનના તિયાનજિન ખાતે SCO શિખર સંમેલનમાં, વડાપ્રધાન મોદીએ સુરક્ષા, સંપર્ક અને અવસર પર ભાર મૂક્યો અને સંયુક્ત નિવેદનમાં પહેલગામ આતંકી હુમલાની નિંદા કરવામાં આવી.
- **બ્રિક્સ શિખર સંમેલન** 17મું બ્રિક્સ શિખર સંમેલન રિયો ડી જાનેરો, બ્રાઝિલમાં યોજાયું, જેમાં વૈશ્વિક શાસન સુધારા અને આર્થિક સહયોગ પર ચર્ચા થઈ. નાઈજીરીયા બ્રિક્સ બ્લોકમાં ભાગીદાર દેશ તરીકે જોડાયું.
- **ભારત-અમેરિકા સંબંધો** ભારત-અમેરિકા વચ્ચે 2+2 મંત્રી સ્તરીય સંવાદ વોશિંગ્ટન ડી.સી.માં યોજાયો (22 સપ્ટેમ્બર). અમેરિકી રાષ્ટ્રપતિ ડોનાલ્ડ ટ્રમ્પે ભારતીય આયાત પર 25% ટેરિફ લગાવવાની જાહેરાત કરી.
- **આંતરરાષ્ટ્રીય સંસ્થાઓ** IMF અને વિશ્વ બેંકની વાર્ષિક બેઠક વોશિંગ્ટન ડી.સી.માં શરૂ થઈ (12 ઓક્ટોબર). ભારતે 2026માં 28મા રાષ્ટ્રમંડળ સંસદીય સંમેલનની યજમાની કરવાની જાહેરાત કરી.
- **દ્વિપક્ષીય સંબંધો** તાન્ઝાનિયાના રાષ્ટ્રપતિ સામિયા સુલુહુ હસનને JNU દ્વારા માનદ ડોક્ટરેટની પદવી એનાયત કરાઈ. ભારતે શ્રીલંકા સાથે 'ડિજિટલ એજ્યુકેશન' અને 'કૌશલ્ય વિકાસ' પર MoU કર્યા. ભારતે ક્યુબાને $100 મિલિયનની ક્રેડિટ લાઇન આપી. ભારતે સાઉદી અરેબિયા સાથે હજ યાત્રા 2025 માટે કરાર કર્યા. ભારતે ફ્રાન્સ સાથે UPI પેમેન્ટ સિસ્ટમ અને જાપાન સાથે સેમિકન્ડક્ટર સપ્લાય ચેઇન માટે કરાર કર્યા. ભારત અને બ્રિટન વચ્ચે ઐતિહાસિક મુક્ત વેપાર કરાર (FTA) પર હસ્તાક્ષર થયા.
- **વડાપ્રધાન મોદીને મળેલા સર્વોચ્ચ નાગરિક સન્માન**
- ઘાના 'ઓફિસર ઓફ ધ ઓર્ડર ઓફ ધ સ્ટાર ઓફ ઘાના'.
- ત્રિનિદાદ અને ટોબેગો 'ધ ઓર્ડર ઓફ ધ રિપબ્લિક ઓફ ત્રિનિદાદ એન્ડ ટોબેગો'.
- બ્રાઝિલ 'ગ્રાન્ડ કોલર ઓફ ધ નેશનલ ઓર્ડર ઓફ ધ સધર્ન ક્રોસ'.
- નામિબિયા 'ઓર્ડર ઓફ ધ મોસ્ટ એન્સિયન્ટ વેલ્વિત્શિયા મિરાબિલિસ'.
- સાયપ્રસ 'ગ્રાન્ડ ક્રોસ ઓફ ધ ઓર્ડર ઓફ માકારિયોઝ III'.
- શ્રીલંકા 'મિત્ર વિભૂષણ'.
- અર્જેન્ટીના બ્યુનોસ આયર્સમાં 'કી ટુ ધ સિટી' સન્માન.
- **મહત્વપૂર્ણ નીતિઓ, કાયદા અને યોજનાઓ**
- **'એક રાષ્ટ્ર, એક ચૂંટણી'** કેન્દ્ર સરકારે ભૂતપૂર્વ રાષ્ટ્રપતિ રામનાથ કોવિંદની અધ્યક્ષતામાં એક સમિતિની રચના કરી (1 સપ્ટેમ્બર).
- **'નારી શક્તિ વંદન અધિનિયમ'** મહિલા અનામત બિલ સંસદના બંને ગૃહોમાં પસાર થયું (21 સપ્ટેમ્બર).
- **'પીએમ વિશ્વકર્મા યોજના'** પરંપરાગત કારીગરો અને શિલ્પકારોને સહાય કરવા માટે લોન્ચ કરાઈ (17 સપ્ટેમ્બર).
- **"મેરા યુવા ભારત"** (MY Bharat) યુવા વિકાસ માટે સ્વાયત્ત સંસ્થાની સ્થાપનાને મંજૂરી (9 ઓક્ટોબર).
- **'પીએમ-દિવ્ય'** (PM-DIVYA) **યોજના** દિવ્યાંગ યુવાનો માટે ઉદ્યોગસાહસિકતા અને કૌશલ્ય વિકાસ હેતુસર જાહેરાત (12 ઓક્ટોબર).
- **'પ્રધાનમંત્રી સૂર્યોદય યોજના'** 1 કરોડ ઘરો પર સોલાર રૂફટોપ સ્થાપિત કરવા માટે માર્ગદર્શિકા બહાર પડાઈ (5 ફેબ્રુઆરી).
- **ઓનલાઈન ગેમિંગ બિલ, 2025** સંસદે પસાર કર્યું, જે રિયલ મની ગેમિંગ પર પ્રતિબંધ મૂકે છે અને ઈ-સ્પોર્ટ્સને પ્રોત્સાહન આપે છે.
- **જનગણના 2027** ભારત સરકારે 2027માં જાતિ ગણતરી

સાથે બે તબક્કામાં નવી જનગણના કરવાની જાહેરાત કરી.

- **રાષ્ટ્રીય સફાઈ કર્મચારી આયોગ** કેન્દ્ર સરકારે કાર્યકાળ ત્રણ વર્ષ માટે 31 માર્ચ, 2028 સુધી લંબાવ્યો.
- **બંધારણીય સુધારા** જૂના સંસદ ભવનને 'સંવિધાન સદન' નામ આપવામાં આવ્યું. રાષ્ટ્રપતિ દ્રૌપદી મુર્મુએ રાજ્યપાલોની વિધેયક સ્વીકૃતિ શક્તિઓ પર સુપ્રીમ કોર્ટની સલાહકાર રાય માંગવા માટે અનુચ્છેદ 143 નો ઉપયોગ કર્યો.
- **રાજ્ય સ્તરીય નીતિઓ** બિહાર સરકારે જાતિ-આધારિત સર્વેક્ષણના આંકડા જાહેર કર્યા (3 ઓક્ટોબર). મધ્યપ્રદેશ સરકારે સરકારી નોકરીઓમાં મહિલાઓ માટે 35% અનામતની જાહેરાત કરી. તેલંગાણા અનુસૂચિત જાતિ (SC) ઉપ-વર્ગીકરણ લાગુ કરનાર પ્રથમ રાજ્ય બન્યું.
- **અન્ય રાષ્ટ્રીય યોજનાઓ** 'વાઈબ્રન્ટ વિલેજ પ્રોગ્રામ'ના બીજા તબક્કાને મંજૂરી. કેન્દ્રીય કેબિનેટે 'રાષ્ટ્રીય સહકાર નીતિ'ના નવા ડ્રાફ્ટને અને 'ભારતનેટ પ્રોજેક્ટ'ના વિસ્તરણ માટે 1.39 લાખ કરોડના બજેટને મંજૂરી આપી. કેબિનેટે "રાષ્ટ્રીય ઔદ્યોગિક પ્રશિક્ષણ સંસ્થાન (ITI) ઉન્નયન યોજના" અને પાંચ "રાષ્ટ્રીય શ્રેષ્ઠતા કેન્દ્રો" ની સ્થાપનાને મંજૂરી આપી.
- **નિમણૂંકો અને પદાધિકારીઓ**
- **જયા વર્મા સિન્હા** રેલવે બોર્ડના પ્રથમ મહિલા અધ્યક્ષ અને CEO બન્યા.
- **કે.એન. શાંતા કુમાર** પ્રેસ ટ્રસ્ટ ઓફ ઈન્ડિયા (PTI) ના ચેરમેન તરીકે પુનઃનિમણૂક.
- **રજનીશ કુમાર** માસ્ટરકાર્ડ ઈન્ડિયાના નવા ચેરમેન તરીકે નિમણૂક.
- **લેફ્ટનન્ટ જનરલ ઉપેન્દ્ર દ્વિવેદી** ભારતીય સેનાના નવા વડા તરીકે કાર્યભાર સંભાળ્યો.
- **સી.પી. રાધાકૃષ્ણન** ભારતના 15મા ઉપરાષ્ટ્રપતિ તરીકે શપથ લીધા.
- ન્યાયમૂર્તિ દિનેશ **માહેશ્વરી** ભારતના 23મા કાયદા પંચના અધ્યક્ષ તરીકે નિયુક્ત.
- **ન્યાયમૂર્તિ બી.આર. ગવઈ** ભારતના 52મા મુખ્ય ન્યાયાધીશ બનશે.
- **પંકજ ત્રિપાઠી** ભારતના ચૂંટણી પંચ દ્વારા 'નેશનલ આઈકન' તરીકે નિયુક્ત.
- **ઉર્જિત પટેલ** આંતરરાષ્ટ્રીય મુદ્રા કોષ (IMF) માં કાર્યકારી નિર્દેશક તરીકે નિયુક્ત.
- **આંતરરાષ્ટ્રીય નિમણૂંક** ભારતે આંતરરાષ્ટ્રીય વહીવટી વિજ્ઞાન સંસ્થાન (IIAS) નું પ્રમુખપદ 2025-2028 માટે સંભાળ્યું.
- **નેપાળ** સુશીલા કાર્કી દેશના પ્રથમ મહિલા વચગાળાના વડાપ્રધાન બન્યા.
- સુપ્રીમ કોર્ટમાં બે નવા ન્યાયાધીશોની નિમણૂક રાષ્ટ્રપતિ દ્વારા કરવામાં આવી.
- **પુરસ્કારો અને સન્માન**
- **નોબેલ પુરસ્કાર 2025** શાંતિ (નરગીસ મોહમ્મદી), સાહિત્ય (જોન ફોસે), રસાયણશાસ્ત્ર ('ક્વોન્ટમ ડોટ્સ'), ભૌતિકશાસ્ત્ર (ઇલેક્ટ્રોન ગતિશીલતા), ફિઝિયોલોજી/મેડિસિન (mRNA રસી).
- **દાદાસાહેબ ફાળકે એવોર્ડ** અભિનેત્રી વહીદા રહેમાનને 'લાઈફટાઈમ અચીવમેન્ટ એવોર્ડ' માટે પસંદ કરાયા. મલયાલમ સુપરસ્ટાર મોહનલાલને દાદાસાહેબ ફાળકે પુરસ્કાર (2023) થી સન્માનિત કરવામાં આવ્યા.
- **રાષ્ટ્રીય ફિલ્મ પુરસ્કારો (71મા)** '12th ફેલ'ને શ્રેષ્ઠ ફીચર ફિલ્મ, શાહરૂખ ખાન (જવાન) અને વિક્રાંત મેસી (12th ફેલ) ને સંયુક્ત શ્રેષ્ઠ અભિનેતાનો એવોર્ડ મળ્યો. રાની મુખર્જીને 'મિસિસ ચેટર્જી વર્સિસ નોર્વે' માટે શ્રેષ્ઠ અભિનેત્રીનો એવોર્ડ મળ્યો.
- **રેમન મેગ્સેસે એવોર્ડ 2025** ભારતના 'એજ્યુકેટ ગર્લ્સ' સંગઠનને એનાયત કરાયો.
- **ગ્રેમી એવોર્ડ્સ (67મા)** બિયોન્સે 'કાઉબોય કાર્ટર' માટે 'આલ્બમ ઓફ ધ યર' જીત્યો.
- **પદ્મ પુરસ્કારો 2025** ગણતંત્ર દિવસની પૂર્વ સંધ્યાએ જાહેરાત કરવામાં આવી.
- **શાંતિ સ્વરૂપ ભટનાગર પુરસ્કારો** CSIR દ્વારા જાહેરાત કરવામાં આવી.
- IIFA **2025** ફિલ્મ નિર્માતા રાકેશ રોશનને ભારતીય સિનેમામાં ઉત્કૃષ્ટ સિદ્ધિ માટે પુરસ્કાર.
- **બૈલોન ડી'ઓર 2025** પુરુષોમાં ઉસ્માન ડેમ્બેલે અને મહિલાઓમાં ઐતાના બોનમાટી વિજેતા બન્યા.
- **પુલિત્ઝર પુરસ્કાર 2025** ધ ન્યૂયોર્ક ટાઈમ્સને ચાર પુરસ્કાર મળ્યા.
- **એમી એવોર્ડ્સ 2025** 'સેવરન્સ' શ્રેષ્ઠ ડ્રામા સિરીઝ અને 'ધ સ્ટુડિયો' શ્રેષ્ઠ કોમેડી સિરીઝ બની.
- **વિજ્ઞાન, ટેકનોલોજી અને સંરક્ષણ**

વિષય : બાળ વિકાસ અને શિક્ષણના સિદ્ધાંતો TEST-1

વિદ્યાર્થીનું નામ :		ટેસ્ટ આપ્યા તારીખ :	કુલ ગુણ
ટેસ્ટ માટે લીધેલો સમય :	સાચા પડેલા જવાબની સંખ્યા :	ખોટા પડેલ જવાબ :	મેળવેલ ગુણ :	20

ડાઉટ સોલ્વ માટે બુકના છેલ્લા વિભાગમાં આપેલા સ્કોર ચાર્ટને તૈયાર કરો અને આજે જ **શિક્ષણ સાગર ટીમ** સાથે જોડાઈ જશો. દરેક પરીક્ષાર્થીની સફળતા માટે શિક્ષણ સાગર ટીમ હંમેશા તત્પર છે.

પ્રશ્ન-૧ નીચેનાં પ્રશ્નોનાં જવાબ માટે આપેલ વિકલ્પમાંથી સાચા વિકલ્પ પસંદ કરી જવાબ લખો : (૨૦)

(1) જ્હોન ડ્યુઈના મતે, શિક્ષણ પ્રક્રિયામાં શિક્ષક અને વિદ્યાર્થી ઉપરાંત ત્રીજું અને અનિવાર્ય ધ્રુવ કયું છે, જે જ્હોન એડમ્સની દ્વિધ્રુવી સંકલ્પનાને ત્રિધ્રુવી બનાવે છે?

(A) શાળાનું મકાન (B) વાલીઓ

(C) સામાજિક વાતાવરણ (અભ્યાસક્રમ)

(D) મૂલ્યાંકન પ્રણાલી

(2) સ્વામી વિવેકાનંદનું શિક્ષણ દર્શન ''માનવીમાં રહેલી સંપૂર્ણતાનું પ્રગટીકરણ એટલે શિક્ષણ" - આ વ્યાખ્યા નીચેનામાંથી કયા આધુનિક શૈક્ષણિક ખ્યાલ સાથે સૌથી વધુ સુસંગત છે?

(A) વર્તનવાદ (Behaviorism)

(B) માનવતાવાદ (Humanism)

(C) રચનાવાદ (Constructivism)

(D) જ્ઞાનાત્મક મનોવિજ્ઞાન (Cognitive Psychology)

(3) એક શિક્ષક માને છે કે શિક્ષણનો મુખ્ય હેતુ બાળકને તેની મૂળ પ્રકૃતિ મુજબ મુક્ત અને સ્વાભાવિક રીતે વિકસવા દેવાનો છે અને પુસ્તકિય જ્ઞાન કરતાં પ્રત્યક્ષ અનુભવ વધુ મહત્વનો છે. આ શિક્ષક કઈ તત્વજ્ઞાની વિચારધારાથી પ્રભાવિત છે?

(A) આદર્શવાદ (Idealism)

(B) વ્યવહારવાદ (Pragmatism)

(C) અસ્તિત્વવાદ (Existentialism)

(D) પ્રકૃતિવાદ (Naturalism)

(4) મારિયા મોન્ટેસરીની શિક્ષણ પદ્ધતિ અને ફ્રેડરિક ફ્રોબેલના કિન્ડરગાર્ટન સિદ્ધાંત, બંને બાળકેન્દ્રી હોવા છતાં, મુખ્ય તફાવત શું છે?

(A) ફ્રોબેલ રમતો પર ભાર મૂકે છે, જ્યારે મોન્ટેસરી બિલકુલ નથી.

(B) મોન્ટેસરી વૈજ્ઞાનિક અને સ્વયં-શિક્ષણના સાધનો પર ભાર મૂકે છે, જ્યારે ફ્રોબેલ કાલ્પનિક રમત અને સમૂહ-ગીતો પર વધુ ભાર મૂકે છે.

(C) મોન્ટેસરી શિક્ષકની ભૂમિકાને મહત્વ આપે છે, જ્યારે ફ્રોબેલ નહીં.

(D) ફ્રોબેલ ઇન્દ્રિય શિક્ષણનો વિરોધ કરે છે, જ્યારે મોન્ટેસરી તેને કેન્દ્રમાં રાખે છે.

(5) સમષ્ટિવાદી (Gestalt) મનોવૈજ્ઞાનિકોના મતે, સમસ્યાનો ઉકેલ યાંત્રિક પ્રયત્નોથી નહીં, પરંતુ સમસ્યાની સમગ્ર પરિસ્થિતિને સમજવાથી અને તેના ઘટકો વચ્ચેના સંબંધને પારખવાથી અચાનક આવે છે. આ પ્રક્રિયાને શું કહેવાય છે?

(A) પ્રયત્ન અને ભૂલ (Trial and Error)

(B) કારક અભિસંધાન (Operant Conditioning)

(C) આંતરસૂઝ (Insight)

(D) શાસ્ત્રીય અભિસંધાન (Classical Conditioning)

(6) વુડવર્થના સૂત્ર 'વિકાસ = વારસો x વાતાવરણ' માં ગુણાકારનું ચિહ્ન શું સૂચવે છે?

(A) વારસો અને વાતાવરણ બંનેનો સરવાળો વિકાસ નક્કી કરે છે.

(B) વિકાસ માટે વારસા કરતાં વાતાવરણ વધુ મહત્વનું છે.

(C) જો બેમાંથી કોઈ એક પરિબળ શૂન્ય હોય, તો વિકાસ શક્ય નથી અને બંનેની આંતરક્રિયા અનિવાર્ય છે.

(D) વિકાસ કાં તો વારસાથી અથવા તો વાતાવરણથી નક્કી થાય છે.

(7) પિયાજે દ્વારા વર્ણવેલ 'આત્મકેન્દ્રી વાણી' (Egocentric Speech) અને વાયગોત્સ્કી દ્વારા વર્ણવેલ 'ખાનગી વાણી' (Private Speech) વચ્ચે મુખ્ય તફાવત શો છે?

(A) બંને એક જ છે, માત્ર નામ અલગ છે.

(B) પિયાજે તેને બાળકની બોધાત્મક અપરિપક્વતા

માને છે, જ્યારે વાયગોત્સ્કી તેને સ્વ-નિયમન અને વિચારણા માટેનું મહત્વનું સાધન માને છે.

(C) વાયગોત્સ્કી તેને નકામું માને છે, જ્યારે પિયાજે તેને મહત્વનું ગણે છે.

(D) આત્મકેન્દ્રી વાણી મોટેથી બોલાય છે, જ્યારે ખાનગી વાણી મનમાં બોલાય છે.

(8) એરિક એરિક્સનના મનો-સામાજિક વિકાસના સિદ્ધાંત મુજબ, પ્રાથમિક શાળાના તબક્કા (૬ થી ૧૨ વર્ષ) માં બાળક મુખ્યત્વે કઈ મનો-સામાજિક કટોકટીનો સામનો કરે છે?

(A) વિશ્વાસ વિ. અવિશ્વાસ

(B) ઓળખ વિ. ભૂમિકા-ગૂંચવણ

(C) પહેલવૃત્તિ વિ. અપરાધભાવ

(D) પરિશ્રમ/ઉદ્યમશીલતા વિ. લઘુતા

(9) એક બાળક માને છે કે ચંદ્ર રાત્રે એટલા માટે ચાલે છે કારણ કે તે તેને ઘરે જતો જોઈ રહ્યો છે. પિયાજેના સિદ્ધાંત મુજબ, આ કયા પ્રકારની વિચારસરણીનું ઉદાહરણ છે?

(A) વસ્તુ સ્થાયિત્વ (Object Permanence)

(B) સંરક્ષણ (Conservation)

(C) જીવારોપણવાદ (Animism) અને આત્મકેન્દ્રીતા (Egocentrism)

(D) અમૂર્ત ચિંતન (Abstract Thinking)

(10) અધ્યયનને અસર કરતા પરિબળોના સંદર્ભમાં, જ્યારે કોઈ વિદ્યાર્થી માત્ર ઈનામ મેળવવા કે સજાથી બચવા માટે જ ગૃહકાર્ય કરે, ત્યારે તે કયા પ્રકારની અભિપ્રેરણાથી પ્રેરાયેલો છે?

(A) આંતરિક અભિપ્રેરણા (Intrinsic Motivation)

(B) બાહ્ય અભિપ્રેરણા (Extrinsic Motivation)

(C) સિદ્ધિ પ્રેરણા (Achievement Motivation)

(D) સંલગ્નતા પ્રેરણા (Affiliation Motivation)

(11) અબ્રાહમ મેસ્લોના જરૂરિયાતોના શ્રેણીક્રમના સિદ્ધાંત મુજબ, જ્યાં સુધી બાળકની શારીરિક અને સલામતીની જરૂરિયાતો સંતોષાય નહીં, ત્યાં સુધી તે કઈ ઉચ્ચ કક્ષાની જરૂરિયાત માટે પ્રેરિત થશે નહીં?

(A) પ્રેમ અને પોતાનાપણાની જરૂરિયાત

(B) આત્મ-ગૌરવની જરૂરિયાત

(C) આત્મ-આવિષ્કારની જરૂરિયાત

(D) આપેલ તમામ

(12) એક ૮ વર્ષના બાળકની માનસિક વય ૧૦ વર્ષ છે. ટર્મનના સૂત્ર મુજબ તેનો બુદ્ધિઆંક (IQ) કેટલો થશે?

(A) 80 (B) 100

(C) 120 (D) 125

(13) વર્ગખંડમાં રહેલી વ્યક્તિગત ભિન્નતાને પહોંચી વળવા માટે, શિક્ષકે તમામ વિદ્યાર્થીઓને એકસરખું શિક્ષણ આપવાને બદલે, તેમની ક્ષમતા, રુચિ અને શીખવાની શૈલી મુજબ અધ્યાપન પદ્ધતિઓ અને ગૃહકાર્યમાં વિવિધતા લાવવી જોઈએ. આ વ્યૂહરચનાને શું કહેવાય છે?

(A) સંવર્ધન (Enrichment)

(B) વર્ગ બઢતી (Acceleration)

(C) ઉપચારાત્મક શિક્ષણ (Remedial Teaching)

(D) વૈવિધ્યપૂર્ણ અધ્યાપન (Differentiated Instruction)

(14) વિજ્ઞાનના વર્ગમાં શિક્ષક 'ઘનતા' નો ખ્યાલ સમજાવવા માટે પાણી ભરેલા બીકરમાં લાકડાનો ટુકડો અને લોખંડની ખીલી નાખીને પ્રત્યક્ષ બતાવે છે. આ કઈ અધ્યાપન પદ્ધતિનું ઉદાહરણ છે?

(A) વ્યાખ્યાન પદ્ધતિ (B) પ્રોજેક્ટ પદ્ધતિ

(C) નિદર્શન પદ્ધતિ (D) સમસ્યા-ઉકેલ પદ્ધતિ

(15) સૂક્ષ્મ અધ્યાપન (Microteaching) ચક્રનું સાચું ક્રમ શું છે?

(A) આયોજન → પ્રતિપુષ્ટિ → શિક્ષણ → પુનઃ આયોજન → પુનઃ શિક્ષણ → પુનઃ પ્રતિપુષ્ટિ

(B) આયોજન → શિક્ષણ → પ્રતિપુષ્ટિ → પુનઃ આયોજન → પુનઃ શિક્ષણ → પુનઃ પ્રતિપુષ્ટિ

(C) શિક્ષણ → આયોજન → પ્રતિપુષ્ટિ → પુનઃ શિક્ષણ → પુનઃ આયોજન → પુનઃ પ્રતિપુષ્ટિ

(D) આયોજન → શિક્ષણ → પુનઃ આયોજન → પ્રતિપુષ્ટિ → પુનઃ શિક્ષણ → પુનઃ પ્રતિપુષ્ટિ

(16) એક બાળકનો બુદ્ધિ-આંક સામાન્ય છે, છતાં તેને 'b' ને 'd' અને 'was' ને 'saw' વાંચવામાં સતત તકલીફ પડે છે. આ બાળક કઈ વિશિષ્ટ અધ્યયન અક્ષમતાથી પીડિત હોઈ શકે છે?

(A) ડિસગ્રાફિયા (Dysgraphia)

(B) ડિસકેલ્ક્યુલિયા (Dyscalculia)

વિષય : બાળ વિકાસ અને શિક્ષણના સિદ્ધાંતો TEST-14

વિદ્યાર્થીનું નામ :		ટેસ્ટ આપ્યા તારીખ :	કુલ ગુણ
ટેસ્ટ માટે લીધેલો સમય :	સાચા પડેલા જવાબની સંખ્યા :	ખોટા પડેલ જવાબ :	મેળવેલ ગુણ :	20

ડાઉટ સોલ્વ માટે બુકના છેલ્લા વિભાગમાં આપેલા સ્કોર ચાર્ટને તૈયાર કરો અને આજે જ **શિક્ષણ સાગર ટીમ** સાથે જોડાઈ જશો. દરેક પરીક્ષાર્થીની સફળતા માટે શિક્ષણ સાગર ટીમ હંમેશા તત્પર છે.

પ્રશ્ન-૧ નીચેનાં પ્રશ્નોનાં જવાબ માટે આપેલ વિકલ્પમાંથી સાચા વિકલ્પ પસંદ કરી જવાબ લખો : (૨૦)

(1) બુદ્ધિમાપન માટેની સ્ટેનફોર્ડ-બિને કસોટીનું અમેરિકન સંસ્કરણ કોણે તૈયાર કર્યું અને IQ ના સૂત્રમાં ૧૦૦ વડે ગુણવાનો સુધારો સૂચવ્યો? (HTAT, ૨૦૧૪)

(A) આલ્ફ્રેડ બિને (B) વિલિયમ સ્ટર્ન
(C) લૂઈસ ટર્મન (D) ડેવિડ વેક્સલર

(2) RTE Act, ૨૦૦૯ મુજબ, શાળા વ્યવસ્થાપન સમિતિ (SMC) માં કેટલા ટકા સભ્યો મહિલાઓ હોવી જોઈએ? (TET-૨, ૨૦૧૭)

(A) ૨૫% (B) ૩૩%
(C) ૫૦% (D) ૭૫%

(3) સૂક્ષ્મ અધ્યાપન (Microteaching) નો મુખ્ય હેતુ શું છે? (TAT, ૨૦૧૭)

(A) સમગ્ર અભ્યાસક્રમનું પુનરાવર્તન કરવું.
(B) તાલીમાર્થી શિક્ષકમાં કોઈ એક વિશિષ્ટ અધ્યાપન કૌશલ્યનો વિકાસ કરવો.
(C) વિદ્યાર્થીઓનું મૂલ્યાંકન કરવું.
(D) વર્ગખંડ વ્યવસ્થાપન શીખવવું.

(4) નીચેનામાંથી કયું આંતરિક અભિપ્રેરણા (Intrinsic Motivation) નું ઉદાહરણ છે? (TET-૧, ૨૦૧૮)

(A) સારા ગુણ મેળવવા માટે વાંચવું.
(B) શિક્ષકના ઠપકાથી બચવા ગૃહકાર્ય કરવું.
(C) જ્ઞાન મેળવવાના આનંદ માટે પુસ્તક વાંચવું.
(D) સાયકલ મેળવવા માટે પરીક્ષામાં પાસ થવું.

(5) સર્જનાત્મકતાના માપન માટે 'વિકેન્દ્રગામી ચિંતન' (Divergent Thinking) અને 'કેન્દ્રગામી ચિંતન' (Convergent Thinking) ના ખ્યાલો કોણે આપ્યા? (HTAT, ૨૦૧૮)

(A) ગિલફોર્ડ (B) ટર્મન
(C) ગાર્ડનર (D) સ્ટર્નબર્ગ

(6) એકદળ જોડિયા બાળકો, જેમને જન્મથી જ અલગ-અલગ સામાજિક-આર્થિક વાતાવરણમાં ઉછેરવામાં આવ્યા હોય, તેમના બુદ્ધિઆંક (IQ) માં ઉચ્ચ માત્રામાં સહસંબંધ જોવા મળે છે. આ સંશોધનનું પરિણામ કયા પરિબળના પ્રભાવને સૌથી વધુ સમર્થન આપે છે?

(A) વાતાવરણ
(B) વારસો
(C) પરિપક્વતા
(D) શાળાકીય શિક્ષણ

(7) એક વિદ્યાર્થી જેને જાહેર મંચ પર બોલવાનો ખૂબ ડર લાગે છે, તે શાળાની વક્તૃત્વ સ્પર્ધાનું આયોજન કરવામાં ખૂબ જ સક્રિય રીતે ભાગ લે છે અને શ્રેષ્ઠ આયોજક તરીકે પ્રશંસા મેળવે છે. આ કઈ બચાવ પ્રયુક્તિનું સૂચક હોઈ શકે?

(A) પ્રક્ષેપણ (Projection)
(B) પ્રતિગમન (Regression)
(C) પ્રતિક્રિયા રચના (Reaction Formation)
(D) સ્થાનાંતર (Displacement)

(8) એક બાળકને બે સરખા માટીના ગોળા બતાવવામાં આવે છે. પછી તેની સામે જ એક ગોળાને દબાવીને ચપટો કરી દેવામાં આવે છે. જ્યારે પૂછવામાં આવે કે 'શેમાં વધુ માટી છે?', ત્યારે બાળક મૂળ ગોળા તરફ આંગળી ચીંધે છે. પિયાજેના મતે, બાળકમાં કયા ખ્યાલનો અભાવ છે?

(A) વસ્તુ સ્થાયિત્વ (Object Permanence)
(B) જીવારોપણવાદ (Animism)
(C) સંરક્ષણ (Conservation)
(D) આત્મકેન્દ્રીતા (Egocentrism)

(9) ગાંધીજીની 'નઈ તાલીમ' (બુનિયાદી શિક્ષણ) અને જ્હોન ડ્યુઈના 'પ્રગતિશીલ શિક્ષણ' (Progressive

Education) **વચ્ચે નીચેનામાંથી કઈ મુખ્ય સમાનતા જોવા મળે છે?**

(A) બંને શિક્ષણના માધ્યમ તરીકે માતૃભાષા પર ભાર મૂકે છે.

(B) બંને 'કરીને શીખવું' (Learning by Doing) અને જીવનલક્ષી અનુભવો પર ભાર મૂકે છે.

(C) બંને શાળાના આર્થિક સ્વાવલંબન પર ભાર મૂકે છે.

(D) બંને આધ્યાત્મિક વિકાસને શિક્ષણનું અંતિમ લક્ષ્ય માને છે.

(10) એક શિક્ષક એવું વાતાવરણ બનાવે છે જ્યાં વિદ્યાર્થીઓ પોતાની શીખવાની પ્રક્રિયાનું સ્વ-મૂલ્યાંકન કરે છે અને પોતાના સાથીઓના કાર્ય પર રચનાત્મક પ્રતિભાવ આપે છે. આ કયા પ્રકારના મૂલ્યાંકનને પ્રોત્સાહન આપે છે?

(A) અધ્યયનનું મૂલ્યાંકન (Assessment of Learning)

(B) અધ્યયન માટેનું મૂલ્યાંકન (Assessment for Learning)

(C) અધ્યયન તરીકે મૂલ્યાંકન (Assessment as Learning)

(D) બાહ્ય મૂલ્યાંકન (External Assessment)

(11) એક બાળકને ગણિતના શિક્ષકથી ડર લાગે છે. ધીમે ધીમે તે ગણિત વિષયથી અને પછી સમગ્ર શાળાએ આવવાથી ડરવા લાગે છે. આ ઘટના શાસ્ત્રીય અભિસંધાનની કઈ પ્રક્રિયા દર્શાવે છે?

(A) વિલોપન (Extinction)

(B) ઉદ્દીપકભેદબોધન (Stimulus Discrimination)

(C) ઉદ્દીપક સામાન્યીકરણ (Stimulus Generalization)

(D) સ્વતઃ પુનઃપ્રાપ્તિ (Spontaneous Recovery)

(12) ક્રિયાત્મક સંશોધન (Action Research) **અને મૂળભૂત સંશોધન** (Fundamental Research) **વચ્ચેનો મુખ્ય તફાવત શું છે?**

(A) ક્રિયાત્મક સંશોધન લાંબા ગાળાનું હોય છે, જ્યારે મૂળભૂત સંશોધન ટૂંકા ગાળાનું હોય છે.

(B) ક્રિયાત્મક સંશોધનનો હેતુ તાત્કાલિક સ્થાનિક સમસ્યાનો ઉકેલ લાવવાનો છે, જ્યારે મૂળભૂત સંશોધનનો હેતુ જ્ઞાનમાં વૃદ્ધિ અને સિદ્ધાંત નિર્માણનો છે.

(C) મૂળભૂત સંશોધન શિક્ષકો દ્વારા થાય છે, જ્યારે ક્રિયાત્મક સંશોધન નિષ્ણાતો દ્વારા થાય છે.

(D) ક્રિયાત્મક સંશોધનમાં ઉત્કલ્પના હોતી નથી, જ્યારે મૂળભૂત સંશોધનમાં હોય છે.

(13) ફ્લેન્ડર્સના વર્ગવ્યવહાર વિશ્લેષણ મુજબ, 'પરોક્ષ અસર' (Indirect Influence) **ધરાવતું શિક્ષકનું વર્તન** (**દા.ત., વિદ્યાર્થીના વિચારનો સ્વીકાર, પ્રોત્સાહન**) **વિદ્યાર્થીઓમાં શું પ્રોત્સાહન આપે છે?**

(A) નિષ્ક્રિયતા અને શિસ્ત

(B) ગોખણપટ્ટી કરવાની વૃત્તિ

(C) સ્વતંત્રતા અને વધુ ભાગીદારી

(D) શિક્ષક પર નિર્ભરતા

(14) લિયોન ફેસ્ટિંગરના 'બોધાત્મક વિસંવાદિતા'ના સિદ્ધાંત મુજબ, વ્યક્તિ ક્યારે સૌથી વધુ મનોવલણ પરિવર્તન અનુભવે છે?

(A) જ્યારે તેના વર્તનને યોગ્ય ઠેરવવા માટે પૂરતા બાહ્ય કારણો હોય.

(B) જ્યારે તે કોઈ કાર્ય પોતાની સ્વતંત્ર ઈચ્છા વિરુદ્ધ કરે છે.

(C) જ્યારે તેનું વર્તન તેના મનોવલણ સાથે સુસંગત હોય.

(D) જ્યારે તે કોઈ કાર્ય કરવા માટે પોતાની સ્વતંત્ર ઈચ્છાથી, ઓછા બાહ્ય દબાણ હેઠળ પસંદગી કરે અને તે કાર્ય તેના મનોવલણથી વિપરીત હોય.

(15) હેન્સ સેલીના મતે, યુસ્ટ્રેસ (Eustress) **અને ડિસ્ટ્રેસ** (Distress) **વચ્ચેનો મુખ્ય ભેદ શો છે?**

(A) યુસ્ટ્રેસ શારીરિક હોય છે, ડિસ્ટ્રેસ માનસિક હોય છે.

(B) યુસ્ટ્રેસ હકારાત્મક અને પ્રેરણાદાયક તણાવ છે જે પ્રદર્શન સુધારે છે, જ્યારે ડિસ્ટ્રેસ નકારાત્મક અને હાનિકારક તણાવ છે જે સ્વાસ્થ્યને નુકસાન પહોંચાડે છે.

(C) યુસ્ટ્રેસ લાંબા ગાળાનો હોય છે, ડિસ્ટ્રેસ ટૂંકા ગાળાનો હોય છે.

(D) ડિસ્ટ્રેસને માપી શકાય છે, યુસ્ટ્રેસને નહીં.

(16) 'સમાવેશી શિક્ષણ' (Inclusive Education) **નો મૂળભૂત સિદ્ધાંત શું છે?**

(A) વિશિષ્ટ બાળકો માટે અલગ શાળાઓની સ્થાપના કરવી.

(B) તમામ બાળકોને, તેમની ભિન્નતાને ધ્યાનમાં લીધા વિના, સામાન્ય શાળાના વર્ગખંડમાં એકસાથે શિક્ષણ આપવું.

વિષય : બાળ વિકાસ અને શિક્ષણના સિદ્ધાંતો TEST-20

વિદ્યાર્થીનું નામ :		ટેસ્ટ આપ્યા તારીખ :	કુલ ગુણ 20
ટેસ્ટ માટે લીધેલો સમય :	સાચા પડેલા જવાબની સંખ્યા :	ખોટા પડેલ જવાબ :	મેળવેલ ગુણ :

ડાઉટ સોલ્વ માટે બુકના છેલ્લા વિભાગમાં આપેલા સ્કોર ચાર્ટને તૈયાર કરો અને આજે જ **શિક્ષણ સાગર ટીમ** સાથે જોડાઈ જશો. દરેક પરીક્ષાર્થીની સફળતા માટે શિક્ષણ સાગર ટીમ હંમેશા તત્પર છે.

પ્રશ્ન-૧ નીચેનાં પ્રશ્નોનાં જવાબ માટે આપેલ વિકલ્પમાંથી સાચા વિકલ્પ પસંદ કરી જવાબ લખો : (૨૦)

(1) RTE Act, 2009 **મુજબ, બાળકના શારીરિક અને માનસિક વિકાસ પર ભાર મૂકવામાં આવ્યો છે. આ કાયદાની કઈ કલમ શારીરિક સજા અને માનસિક ત્રાસ પર પ્રતિબંધ મૂકે છે?** (TET-2, 2017)

(A) કલમ 13 (B) કલમ 17

(C) કલમ 24 (D) કલમ 29

(2) નીચેનામાંથી કયો અધ્યાપનનો પ્રકાર નથી? (HTAT, 2013)

(A) એકતંત્રી (B) લોકશાહી

(C) માફકસર (D) હસ્તક્ષેપ રહિત

(3) કોહલબર્ગના નૈતિક વિકાસના સિદ્ધાંતની 'ઉત્તર-રૂઢિગત નૈતિકતા' (Post-Conventional Morality) **ના સ્તરે પહોંચેલી વ્યક્તિનું મુખ્ય લક્ષણ શું હોય છે?** (TAT, 2018)

(A) સમાજના નિયમો અને કાયદાઓનું આંધળું પાલન કરવું.

(B) સજાથી બચવા માટે વર્તન કરવું.

(C) પોતાના આંતરિક નૈતિક સિદ્ધાંતો અને સાર્વત્રિક માનવ અધિકારોના આધારે નિર્ણય લેવો, ભલે તે કાયદાની વિરુદ્ધ હોય.

(D) બીજાની સ્વીકૃતિ અને પ્રશંસા મેળવવા માટે વર્તન કરવું.

(4) નીચેનામાંથી કયું વિધાન 'વૃદ્ધિ' અને 'વિકાસ' વચ્ચેનો સંબંધ શ્રેષ્ઠ રીતે સ્પષ્ટ કરે છે? (TET-1, 2015)

(A) વૃદ્ધિ અને વિકાસ બંને પર્યાય શબ્દો છે.

(B) વૃદ્ધિ એ વિકાસનો એક ભાગ છે, પરંતુ વિકાસ વૃદ્ધિ વિના પણ શક્ય છે.

(C) વૃદ્ધિ એ માત્રાત્મક ફેરફાર છે અને વિકાસનો એક ભાગ છે; વિકાસ એ સર્વાંગી અને ગુણાત્મક ફેરફાર છે.

(D) વિકાસ પરિપક્વતાએ અટકી જાય છે, જ્યારે વૃદ્ધિ જીવનભર ચાલે છે.

(5) "સ્વયંશોધન પદ્ધતિ" (Heuristic Method) **ના પ્રણેતા કોણ છે?** (HTAT, 2014)

(A) ડબલ્યુ. એચ. કિલપેટ્રિક (B) જહોન ડ્યુઈ

(C) એચ. ઈ. આર્મસ્ટ્રોંગ (D) ફ્રોબેલ

(6) એક શિક્ષક એવું અવલોકન કરે છે કે તેમનો વર્ગ કોઈ પણ જૂથ પ્રવૃત્તિ દરમિયાન ખૂબ જ ઝડપથી સર્વસંમતિ પર પહોંચી જાય છે અને કોઈ પણ સભ્ય વૈકલ્પિક કે વિરોધાભાસી વિચાર રજૂ કરવાનું ટાળે છે, ભલે તે નિર્ણય ખોટો હોય. આ ઘટના સામાજિક મનોવિજ્ઞાનના કયા ખ્યાલને દર્શાવે છે?

(A) જૂથ ધ્રુવીકરણ (Group Polarization)

(B) સામાજિક આળસ (Social Loafing)

(C) જૂથ વિચાર (Groupthink)

(D) અનુરૂપતા (Conformity)

(7) એક વિદ્યાર્થીને શાળામાં સતત ગણિત વિષયમાં નિષ્ફળતા અને ઉપહાસનો સામનો કરવો પડે છે. પરિણામે, તે પુખ્ત વયે ગણિત સંબંધિત કોઈપણ પરિસ્થિતિ, જેમ કે બેંકિંગ કે હિસાબ-કિતાબ, પ્રત્યે તીવ્ર ભય અને ચિંતા અનુભવે છે. આ કઈ અધ્યયન પ્રક્રિયાનું પરિણામ છે?

(A) કારક અભિસંધાન (Operant Conditioning)

(B) અવલોકનાત્મક અધ્યયન (Observational Learning)

(C) શાસ્ત્રીય અભિસંધાન (Classical Conditioning)

(D) આંતરસૂઝ દ્વારા અધ્યયન (Insightful Learning)

(8) એક બાળક એવું માને છે કે જો તે કોઈ ખરાબ વિચાર મનમાં લાવશે, તો તેનાથી તેના પરિવારને નુકસાન થશે. પિયાજેના મતે, બાળકની આ 'વિચાર-ક્રિયા સંમિશ્રણ'

(Thought-Action Fusion) ની માન્યતા કયા તબક્કાની લાક્ષણિકતા છે?

(A) સાંવેદનિક-કારક તબક્કો

(B) પૂર્વ-ક્રિયાત્મક તબક્કો

(C) મૂર્ત-ક્રિયાત્મક તબક્કો

(D) ઔપચારિક-ક્રિયાત્મક તબક્કો

(9) 'તૈયાર કરેલું વાતાવરણ' (Prepared Environment), 'શોષક મન' (Absorbent Mind) અને 'સ્વયં-શિક્ષણ' (Auto-Education) જેવા ખ્યાલો કયા કેળવણીકારની શિક્ષણ પદ્ધતિ સાથે સંકળાયેલા છે?

(A) ફ્રેડરિક ફ્રોબેલ (B) મારિયા મોન્ટેસરી

(C) ગિજુભાઈ બધેકા (D) જીન પિયાજે

(10) એક વ્યક્તિ જે પોતાના સ્વાસ્થ્ય પ્રત્યે ખૂબ જ ચિંતિત છે, તે સ્વાસ્થ્ય વીમા પોલિસી ખરીદે છે. અબ્રાહમ મેસ્લોના સિદ્ધાંત મુજબ, આ વર્તન કઈ જરૂરિયાતને સંતોષવા માટેનું છે?

(A) શારીરિક જરૂરિયાત

(B) સલામતીની જરૂરિયાત

(C) પ્રેમ અને પોતાનાપણાની જરૂરિયાત

(D) આત્મ-ગૌરવની જરૂરિયાત

(11) એક બાળક જે તેના માતા-પિતા દ્વારા સતત ટીકા અને નિયંત્રણનો ભોગ બને છે, તે પોતાની ક્ષમતાઓ પર શંકા કરવા લાગે છે અને કોઈ પણ નવું કાર્ય જાતે કરતા ડરે છે. એરિક એરિક્સનના મતે, આ બાળક કઈ મનો-સામાજિક કટોકટીમાં નકારાત્મક રીતે ઉકેરાયો છે?

(A) વિશ્વાસ વિરુદ્ધ અવિશ્વાસ

(B) સ્વાયત્તતા વિરુદ્ધ શરમ અને શંકા

(C) પહેલવૃત્તિ વિરુદ્ધ અપરાધભાવ

(D) ઉદ્યમશીલતા વિરુદ્ધ લઘુતા

(12) એક શિક્ષક વિદ્યાર્થીઓને એક નિબંધાત્મક પ્રશ્ન તપાસ્યા પછી તેના પર A, B, C જેવો ગ્રેડ આપે છે. આ પ્રક્રિયાને શું કહેવાય?

(A) માપન (B) મૂલ્યાંકન

(C) પરીક્ષણ (D) પ્રતિપુષ્ટિ

(13) જો કોઈ બુદ્ધિ કસોટી ભારતીય બાળકો પર બનાવવામાં આવી હોય અને તેને અમેરિકન બાળકો પર વાપરવામાં આવે, તો તેના પરિણામો યથાર્થ ન હોઈ શકે. આ કસોટીના કયા લક્ષણની ખામી દર્શાવે છે?

(A) વિશ્વસનીયતા

(B) વસ્તુલક્ષિતા

(C) સાંસ્કૃતિક અનુકૂલન અને યથાર્થતા

(D) વ્યાવહારિકતા

(14) પરીક્ષામાં નિષ્ફળ જનાર વિદ્યાર્થી જ્યારે કહે છે, ''સારું થયું હું નાપાસ થયો, મારે એ કોર્સમાં જવું જ નહોતું,'' ત્યારે તે કઈ બચાવ પ્રયુક્તિનો ઉપયોગ કરી રહ્યો છે?

(A) પ્રક્ષેપણ

(B) યોક્તિકીકરણ ('ખાટી દ્રાક્ષ')

(C) યોક્તિકીકરણ ('મીઠા લીંબુ')

(D) અસ્વીકાર

(15) ''મનોવલણ એ અનુભવ દ્વારા સંગઠિત થયેલી એક માનસિક અને ચેતાકીય તત્પરતાની અવસ્થા છે.'' - મનોવલણની આ સર્વશ્રેષ્ઠ વ્યાખ્યા કોણે આપી છે?

(A) થર્સ્ટન (B) લિકર્ટ

(C) ગોર્ડન ઓલપોર્ટ (D) ક્રેચ અને ક્રચફિલ્ડ

(16) સમસ્યા-કેન્દ્રિત સંઘર્ષ નિવારણ (Problem-Focused Coping) નો ઉપયોગ ક્યારે સૌથી વધુ અસરકારક નીવડે છે?

(A) જ્યારે પરિસ્થિતિ વ્યક્તિના નિયંત્રણ બહાર હોય.

(B) જ્યારે મનોભારનું કારણ અસ્પષ્ટ હોય.

(C) જ્યારે પરિસ્થિતિને બદલી શકાય તેમ હોય અથવા તેના પર નિયંત્રણ મેળવી શકાય તેમ હોય.

(D) જ્યારે વ્યક્તિ ભાવનાત્મક રીતે ખૂબ જ અસ્વસ્થ હોય.

(17) RPwD Act, 2016 મુજબ, 'બહુવિધ દિવ્યાંગતા' (Multiple Disabilities) માં નીચેનામાંથી કઈ સ્થિતિનો સમાવેશ થાય છે?

(A) માત્ર અંધત્વ

(B) બહેરાશ-અંધત્વ (Deaf-blindness)

(C) માત્ર હલનચલનની અક્ષમતા

(D) માત્ર બૌદ્ધિક અક્ષમતા

(18) નીચેનામાંથી કયું વિધાન રચનાવાદી વર્ગખંડનું લક્ષણ નથી?

(A) વિદ્યાર્થીઓ સામાજિક આંતરક્રિયા દ્વારા જ્ઞાનનું સહ-નિર્માણ કરે છે.

(B) શિક્ષણ પ્રક્રિયા શાંત, સુવ્યવસ્થિત અને શિક્ષક દ્વારા

વિષય : ગુજરાતી (પરીક્ષાલક્ષી) TEST-1

વિદ્યાર્થીનું નામ :		ટેસ્ટ આપ્યા તારીખ :	કુલ ગુણ 20
ટેસ્ટ માટે લીધેલો સમય :	સાચા પડેલા જવાબની સંખ્યા :	ખોટા પડેલ જવાબ :	મેળવેલ ગુણ :

ડાઉટ સોલ્વ માટે બુકના છેલ્લા વિભાગમાં આપેલા સ્કોર ચાર્ટને તૈયાર કરો અને આજે જ **શિક્ષણ સાગર ટીમ** સાથે જોડાઈ જશો. દરેક પરીક્ષાર્થીની સફળતા માટે શિક્ષણ સાગર ટીમ હંમેશા તત્પર છે.

પ્રશ્ન-1 નીચેનાં પ્રશ્નોનાં જવાબ માટે આપેલ વિકલ્પમાંથી સાચા વિકલ્પ પસંદ કરી જવાબ લખો : (20)

(1) 'નિરંતર' શબ્દની સાચી સંધિ છૂટી પાડો.
(A) નિ + અંતર (B) નિર + અંતર
(C) નિઃ + અંતર (D) નિરં + તર

(2) પંચવટી શબ્દનો સમાસ ઓળખાવો. (TET-I, 2017)
(A) દ્વંદ્વ (B) કર્મધારય
(C) બહુવ્રીહિ (D) દ્વિગુ

(3) 'દમયંતીના મુખ આગળ ચંદ્ર પણ નિસ્તેજ લાગે છે.' - પંક્તિમાં કયો અલંકાર છે? (TAT-II, 2017)
(A) ઉપમા (B) રૂપક
(C) વ્યતિરેક (D) ઉત્પ્રેક્ષા

(4) 19 અક્ષર અને 'મ સ જ સ ત ત ગા' બંધારણ કયા છંદનું છે? (HTAT, 2018)
(A) શિખરિણી (B) મંદાક્રાંતા
(C) પૃથ્વી (D) શાર્દૂલવિક્રીડિત

(5) 'માનવતા' કયા પ્રકારની સંજ્ઞા છે?
(A) જાતિવાચક (B) ભાવવાચક
(C) સમૂહવાચક (D) દ્રવ્યવાચક

(6) 'તેણે ખુદ આ કામ કર્યું.' - વાક્યમાં 'ખુદ' કયા પ્રકારનું સર્વનામ છે?
(A) પુરુષવાચક (B) દર્શક
(C) સ્વવાચક (D) અનિશ્ચિત

(7) 'ગંગા હિમાલયમાંથી નીકળે છે.' - રેખાંકિત પદની વિભક્તિ ઓળખાવો. (TAT, 2019)
(A) કરણ (તૃતીયા) (B) સંપ્રદાન (ચતુર્થી)
(C) અપાદાન (પંચમી) (D) અધિકરણ (સપ્તમી)

(8) 'તે ઘરે જઈને જમ્યો.' - રેખાંકિત પદ કયો કૃદંત છે? (TET-II, 2017)
(A) વર્તમાન કૃદંત (B) સંબંધક ભૂતકૃદંત
(C) હેત્વર્થ કૃદંત (D) વિધ્યર્થ કૃદંત

(9) નીચેનામાંથી કયા વાક્યમાં 'પણ' શબ્દ નિપાત તરીકે નહીં, પરંતુ સંયોજક તરીકે વપરાયો છે? (HOTS)
(A) તેણે મને પાણી પણ ન પૂછ્યું.
(B) તમે પણ મારી સાથે આવો.
(C) તે હોશિયાર છે, પણ આળસુ છે.
(D) હું પણ એ જ વિચારતો હતો.

(10) 'રાધાથી ગીત ગવાયું.' - વાક્યનો પ્રયોગ જણાવો.
(A) કર્તરિ (B) કર્મણિ
(C) ભાવે (D) પ્રેરક

(11) 'શ્રદ્ધા' શબ્દની સાચી ધ્વનિશ્રેણી કઈ છે?
(A) શ્ + ર્ + અ + દ્ + ધ્ + આ
(B) શ્ + અ + ર્ + દ્ + ધ્ + આ
(C) શ્ + ર્ + અ + ધ્ + દ્ + આ
(D) સ + ર્ + અ + દ્ + ધ્ + આ

(12) નીચેના શબ્દોને શબ્દકોશના ક્રમમાં ગોઠવો ગૃહ, ગ્રહણ, ગ્રીષ્મ, ગ્લાનિ
(A) ગ્રહણ, ગ્લાનિ, ગ્રીષ્મ, ગૃહ
(B) ગૃહ, ગ્રીષ્મ, ગ્લાનિ, ગ્રહણ
(C) ગ્રીષ્મ, ગૃહ, ગ્રહણ, ગ્લાનિ
(D) ગ્લાનિ, ગ્રહણ, ગૃહ, ગ્રીષ્મ

(13) 'આકાશ પાતાળ એક કરવાં' - રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ શું છે? (TET-I, 2018)
(A) ખૂબ વરસાદ પડવો
(B) અશક્ય કામ કરવું
(C) ખૂબ જ મહેનત કરવી
(D) બધું વેરવિખેર કરી નાખવું

(14) 'હાથના કર્યા હૈયે વાગે' - કહેવતનો અર્થ સ્પષ્ટ કરો.
(A) હાથથી મારેલું હૃદયમાં વાગે છે.
(B) બીજાને મદદ કરવી.

TET 1 બુક

ખરીદવા

અહી ક્લિક

કરો

(C) પોતાના કર્મોનું ફળ પોતે જ ભોગવવું પડે છે.

(D) હાથ અને હૃદયનું જોડાણ.

(15) 'જેની પત્ની મૃત્યુ પામી છે તેવો પુરુષ' - શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ આપો. (TAT, 2018)

(A) વિધવા (B) વિધુર

(C) સપત્નીક (D) નિઃસંતાન

(16) 'કાકાસાહેબ' તરીકે કયા સાહિત્યકાર ઓળખાય છે? (TET-I, 2018)

(A) ઉમાશંકર જોશી

(B) કનૈયાલાલ મુનશી

(C) દત્તાત્રેય બાલકૃષ્ણ કાલેલકર

(D) ઝવેરચંદ મેઘાણી

(17) 'નિશીથ' કાવ્યસંગ્રહ માટે જ્ઞાનપીઠ પુરસ્કાર મેળવનાર સાહિત્યકાર કોણ છે? (TAT Secondary, 2018)

(A) પન્નાલાલ પટેલ (B) રાજેન્દ્ર શાહ

(C) રઘુવીર ચૌધરી (D) ઉમાશંકર જોશી

(18) કવિ 'કાન્ત'ના સંદર્ભમાં કયું વિધાન અયોગ્ય છે? (HOTS)

(A) તેઓ પંડિત યુગના અગ્રણી કવિ હતા.

(B) તેમણે ગુજરાતી સાહિત્યને 'ખંડકાવ્ય' સ્વરૂપ આપ્યું.

(C) 'ઉપહાર' અને 'વસંત વિજય' તેમની જાણીતી કૃતિઓ છે.

(D) તેમનું મૂળ નામ બળવંતરાય કલ્યાણરાય ઠાકોર હતું.

(19) એવું વાક્ય શોધો જેમાં સંબંધક ભૂતકૃદંત અને ભારવાચક નિપાત બંનેનો પ્રયોગ થયો હોય. (HOTS)

(A) તે ખાઈને તરત જ સૂઈ ગયો.

(B) તેણે આવીને જ કામ શરૂ કર્યું.

(C) માત્ર વાંચીને સફળતા મળતી નથી.

(D) તે તો દોડીને પણ થાક્યો નહીં.

(20) નોઆમ ચોમ્સ્કી ભાષા શીખવાની પ્રક્રિયાને કઈ બાબત સાથે જોડે છે? (BRC, 2017)

(A) અનુકરણ અને દઢીકરણ

(B) સામાજિક આંતરક્રિયા

(C) જન્મજાત ભાષા ગ્રહણ પ્રણાલી (LAD)

(D) જ્ઞાનનાત્મક વિકાસ

વિષય : ગુજરાતી (પરીક્ષાલક્ષી) TEST-2

વિદ્યાર્થીનું નામ :		ટેસ્ટ આપ્યા તારીખ :	કુલ ગુણ 20
ટેસ્ટ માટે લીધેલો સમય :	સાચા પડેલા જવાબની સંખ્યા :	ખોટા પડેલ જવાબ :	મેળવેલ ગુણ :

ડાઉટ સોલ્વ માટે બુકના છેલ્લા વિભાગમાં આપેલા સ્કોર ચાર્ટને તૈયાર કરો અને આજે જ **શિક્ષણ સાગર ટીમ** સાથે જોડાઈ જશો. દરેક પરીક્ષાર્થીની સફળતા માટે શિક્ષણ સાગર ટીમ હંમેશા તત્પર છે.

પ્રશ્ન-1 નીચેનાં પ્રશ્નોનાં જવાબ માટે આપેલ વિકલ્પમાંથી સાચા વિકલ્પ પસંદ કરી જવાબ લખો : (20)

(1) 'સ્વચ્છ' શબ્દની સાચી સંધિ છૂટી પાડો.

(A) સ્વ + અચ્છ (B) સુ + અચ્છ

(C) સ્વ + ચ્છ (D) સુ + આચ્છ

(2) 'સૌરાષ્ટ્રની રસધાર' કૃતિના લેખક કોણ છે? (TAT-I, 2018)

(A) કનૈયાલાલ મુનશી (B) ઝવેરચંદ મેઘાણી

(C) પન્નાલાલ પટેલ (D) ઉમાશંકર જોશી

(3) 'તમે તો ખરા પહેલવાન, ઉંદર જોઈને નાઠા.' - વાક્યમાં કયો અલંકાર રહેલો છે?

(A) શ્લેષ (B) રૂપક

(C) વ્યાજસ્તુતિ (D) સજીવારોપણ

(4) દોહરો છંદમાં કુલ કેટલી માત્રા હોય છે? (TET-II, 2017)

(A) 24 (B) 15

(C) 28 (D) 32

(5) 'મારાથી પુસ્તક વંચાયું.' - રેખાંકિત પદની વિભક્તિ જણાવો.

(A) પ્રથમા (કર્તા) (B) દ્વિતીયા (કર્મ)

(C) તૃતીયા (કરણ) (D) ષષ્ઠી (સંબંધ)

(6) 'મારે હવે ઘરે જવાનું છે.' - વાક્યમાં 'જવાનું' કયો કૃદંત દર્શાવે છે?

(A) વર્તમાન કૃદંત (B) ભૂત કૃદંત

(C) ભવિષ્ય કૃદંત (D) સંબંધક ભૂતકૃદંત

વિષય : ગુજરાતી (અર્થગ્રહણ આધારિત) TEST-15

વિદ્યાર્થીનું નામ :		ટેસ્ટ આપ્યા તારીખ :	કુલ ગુણ
ટેસ્ટ માટે લીધેલો સમય :	સાચા પડેલા જવાબની સંખ્યા :	ખોટા પડેલ જવાબ :	મેળવેલ ગુણ :	15

ડાઉટ સોલ્વ માટે બુકના છેલ્લા વિભાગમાં આપેલા સ્કોર ચાર્ટને તૈયાર કરો અને આજે જ **શિક્ષણ સાગર ટીમ** સાથે જોડાઈ જશો. દરેક પરીક્ષાર્થીની સફળતા માટે શિક્ષણ સાગર ટીમ હંમેશા તત્પર છે.

સૂચના નીચે આપેલો ગદ્યખંડ ધ્યાનપૂર્વક વાંચી, તેની નીચે આપેલા પ્રશ્નોના (પ્રશ્ન ૧ થી ૧૫) યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરો.

ગદ્યખંડ : શબ્દોની ગેરહાજરી એટલે મૌન, એવી સામાન્ય સમજ ભ્રામક છે. ખરું મૌન તો કોલાહલની વચ્ચે પણ અનુભવી શકાતી એક આંતરિક અવસ્થા છે. તે વિચારોનું શૂન્ય નથી, પરંતુ વિચારોનું ઊર્ધ્વીકરણ છે. જ્યાં શબ્દો પોતાની અભિવ્યક્તિની સીમા પર પહોંચીને અટકી જાય છે, ત્યાંથી મૌનનો પ્રદેશ શરૂ થાય છે. આધુનિક જગતનો ઘોંઘાટ આપણી પાસેથી આત્મસંવાદની ક્ષણો છીનવી રહ્યો છે. મૌન એ માત્ર વાણીનો વિરામ નથી; તે સર્જનાત્મકતાનો ગર્ભ છે, ઊંડાણપૂર્વકના ચિંતનનો આધારસ્તંભ છે અને સંબંધોમાં શબ્દોથી પર રહેલી સમજણનો સેતુ છે. જે વ્યક્તિ મૌનની ભાષાને પામી શકે છે, તે જ આત્મ-સાક્ષાત્કારના માર્ગ પર પ્રથમ પગલું માંડે છે. મૌન ભીરુતાની નિશાની નથી, પરંતુ અખૂટ આત્મવિશ્વાસનું પ્રતિક છે.

(1) લેખકના મતે 'ખરું મૌન' શું છે?

(A) શબ્દોનો સંપૂર્ણ અભાવ.
(B) બાહ્ય ઘોંઘાટ વચ્ચે જાળવી શકાતી આંતરિક શાંતિ.
(C) કશું પણ વિચાર્યા વગરની શૂન્ય અવસ્થા.
(D) વાતચીત કરવાનું ટાળવું તે.

(2) "તે વિચારોનું શૂન્ય નથી, પરંતુ વિચારોનું ઊર્ધ્વીકરણ છે." - આ વાક્ય દ્વારા લેખક શું સ્પષ્ટ કરે છે? (HOTS)

(A) મૌન સમયે મગજ કામ કરતું બંધ કરી દે છે.
(B) મૌન એટલે નકારાત્મક વિચારોનો ત્યાગ.
(C) મૌન દરમિયાન વિચારોનો નાશ નથી થતો, પરંતુ તે વધુ ઉચ્ચ અને સૂક્ષ્મ સ્તરે પહોંચે છે.
(D) સામાન્ય વિચારો અને મૌનના વિચારોમાં કોઈ ભેદ નથી.

(3) 'આત્મસંવાદ' શબ્દનો સમાસ ઓળખાવો.

(A) દ્વંદ્વ સમાસ (B) તત્પુરુષ સમાસ
(C) ઉપપદ સમાસ (D) કર્મધારય સમાસ

(4) લેખકના મતે આધુનિક જગતની મુખ્ય સમસ્યા કઈ છે જે મૌનને અવરોધે છે?

(A) સતત વધતો જતો બાહ્ય કોલાહલ અને વ્યસ્તતા.
(B) લોકોની એકબીજા સાથે વાત ન કરવાની વૃત્તિ.
(C) ટેકનોલોજીનો અભાવ.
(D) આંતરિક શાંતિ મેળવવાની અનિચ્છા.

(5) "મૌન... સર્જનાત્મકતાનો ગર્ભ છે." - આ પંક્તિમાં કયો અલંકાર પ્રયોજાયો છે? (HOTS)

(A) ઉપમા (B) રૂપક
(C) ઉત્પ્રેક્ષા (D) વ્યતિરેક

(6) 'ભીરુતા' શબ્દનો વિરોધી શબ્દ જણાવો.

(A) ડરપોક (B) કાયરતા
(C) નિર્ભયતા (D) સાહસ

(7) "જ્યાં શબ્દો પોતાની અભિવ્યક્તિની સીમા પર પહોંચીને અટકી જાય છે, ત્યાંથી મૌનનો પ્રદેશ શરૂ થાય છે." - આ વાક્ય શું સૂચવે છે? (HOTS)

(A) શબ્દો દ્વારા બધું જ વ્યક્ત કરી શકાતું નથી.
(B) જે અનુભવો અને ભાવો શબ્દોમાં વર્ણવી ન શકાય, તે મૌન દ્વારા વ્યક્ત થાય છે.
(C) મૌન રહેવાથી શબ્દોની કિંમત સમજાય છે.
(D) (A) અને (B) બંને.

(8) 'આધારસ્તંભ' શબ્દની સાચી સંધિ છૂટી પાડો.

(A) આધાર + સ્તંભ (B) આધ + ઉરસ્તંભ
(C) આધાર્ + સ્તંભ (D) આધઃ + સ્તંભ

(9) ફકરા અનુસાર, મૌનની ભાષા પામવાથી વ્યક્તિને કઈ ઉપલબ્ધિ થાય છે?

(A) તે દુનિયા પર વિજય મેળવે છે.
(B) તે વધુ ધનવાન બને છે.
(C) તે સ્વ-ઓળખ અને આધ્યાત્મિક વિકાસના પંથે આગળ વધે છે.
(D) તે એક સારો વક્તા બની જાય છે.

(10) 'અખૂટ' શબ્દ માટે કયો શબ્દસમૂહ યોગ્ય છે?

(A) જે ખૂટી ગયું છે તે.

(B) જે ખૂબ જ ઓછું છે.

(C) જે ક્યારેય ખૂટે નહીં તેવું.

(D) જેને માપી ન શકાય તે.

(11) નીચેનામાંથી કયું વિધાન ગદ્યખંડના સાર સાથે સુસંગત નથી? (HOTS)

(A) મૌન એ ઊંડા ચિંતન માટે આવશ્યક છે.

(B) મૌન એ નબળાઈ અથવા અક્ષમતાની નિશાની છે.

(C) સાચું મૌન બાહ્ય પરિસ્થિતિ પર નહીં, આંતરિક સ્થિતિ પર નિર્ભર છે.

(D) સંબંધોમાં ઊંડાણ માટે મૌન એક સેતુનું કાર્ય કરે છે.

(12) 'પ્રદેશ' શબ્દનો ફકરામાં કયો લાક્ષણિક અર્થ રહેલો છે?

(A) ભૌગોલિક વિસ્તાર.

(B) રાજ્ય અથવા દેશ.

(C) એક ચોક્કસ ક્ષેત્ર અથવા અવસ્થાની શરૂઆત.

(D) સરહદ.

(13) ''જે વ્યક્તિ મૌનની ભાષાને પામી શકે છે...'' - આ વાક્યમાં 'પામી શકે છે' કયા પ્રકારની વાક્યરચના દર્શાવે છે?

(A) સંભાવનાર્થ (B) આજ્ઞાર્થ

(C) નિશ્ચયાર્થ (D) વિધ્યર્થ

(14) સમગ્ર ગદ્યખંડનો મુખ્ય ઉદ્દેશ શો છે? (HOTS)

(A) શબ્દોના મહત્વને ઓછું આંકવાનો.

(B) મૌનના સાચા, ગહન અને સકારાત્મક સ્વરૂપને ઉજાગર કરવાનો.

(C) આધુનિક જીવનશૈલીની ટીકા કરવાનો.

(D) લોકોને ઓછું બોલવા માટે પ્રેરિત કરવાનો.

(15) નીચેનામાંથી કયા શબ્દની જોડણી સાચી છે?

(A) આંતરીક (B) ઊર્ધ્વીકરણ

(C) શ્રૃંખલા (D) પ્રતિક

વિષય : ગુજરાતી (અર્થગ્રહણ આધારિત) TEST-16

વિદ્યાર્થીનું નામ :		ટેસ્ટ આપ્યા તારીખ :	કુલ ગુણ
ટેસ્ટ માટે લીધેલો સમય :	સાચા પડેલા જવાબની સંખ્યા :	ખોટા પડેલ જવાબ :	મેળવેલ ગુણ :	15

ડાઉટ સોલ્વ માટે બુકના છેલ્લા વિભાગમાં આપેલા સ્કોર ચાર્ટને તૈયાર કરો અને આજે જ **શિક્ષણ સાગર ટીમ** સાથે જોડાઈ જશો. દરેક પરીક્ષાર્થીની સફળતા માટે શિક્ષણ સાગર ટીમ હંમેશા તત્પર છે.

સૂચના નીચે આપેલો ગદ્યખંડ ધ્યાનપૂર્વક વાંચી, તેની નીચે આપેલા પ્રશ્નોના (પ્રશ્ન ૧ થી ૧૫) યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરો.

ગદ્યખંડ : આપણી પેઢી સમયની સાપેક્ષતાનો જેવો અનુભવ કરી રહી છે, તેવો કદાચ પૂર્વે ક્યારેય નથી થયો. ડિજિટલ ઉપકરણોએ આપણને ક્ષણાર્ધમાં વિશ્વ સાથે જોડી દીધા છે, પરંતુ એ જ ક્ષણિકતાએ આપણી પાસેથી સમયની ગહનતા અને ધીરજ છીનવી લીધા છે. સમય નથીની ફરિયાદ સાર્વત્રિક બની છે, છતાં મનોરંજન માટે કલાકો વેડફાઈ રહ્યા છે. આ એક વિરોધાભાસ છે, જ્યાં સમયનો ભંડાર હોવા છતાં તેની તંગી અનુભવાય છે. વાસ્તવમાં, સમસ્યા સમયના અભાવની નથી, પરંતુ સમયના વ્યવસ્થાપન અને પ્રાથમિકતા નક્કી કરવાની ક્ષમતાના હ્રાસની છે. સમય એ એવી અદ્રશ્ય મૂડી છે જેનું રોકાણ ચિંતનપૂર્વક ન થાય તો તે વ્યર્થ વહી જાય છે. સાચું જીવન સમયને ગણવામાં નહીં, પણ ગુણવામાં છે; અર્થાત્, કેટલી ક્ષણો જીવ્યા તેના કરતાં કેવી ક્ષણો જીવ્યા તેનું મહત્વ વિશેષ છે.

(1) ગદ્યખંડમાં ચર્ચાયેલો મુખ્ય વિરોધાભાસ કયો છે? (HOTS)

(A) જ્ઞાન અને માહિતી વચ્ચેનો.

(B) ટેકનોલોજીના ફાયદા અને ગેરફાયદા વચ્ચેનો.

(C) સમયની વિપુલતા હોવા છતાં તેના અભાવનો અનુભવ થવા વચ્ચેનો.

(D) ઓનલાઈન અને ઓફલાઈન જીવન વચ્ચેનો.

(2) લેખકના મતે, ડિજિટલ ઉપકરણોની મુખ્ય નકારાત્મક અસર કઈ છે?

(A) લોકો વધુ આળસુ બન્યા છે.

(B) તેમણે આપણી પાસેથી ઊંડાણપૂર્વક વિચારવાની અને રાહ જોવાની ક્ષમતા ઘટાડી છે.

(C) તેઓ ખૂબ મોંઘા હોય છે.

(D) તેનાથી સામાજિક સંબંધો તૂટી ગયા છે.

વિષય : ગુજરાતી (અર્થગ્રહણ આધારિત) TEST-17

વિદ્યાર્થીનું નામ :		ટેસ્ટ આપ્યા તારીખ :	કુલ ગુણ
ટેસ્ટ માટે લીધેલો સમય :	સાચા પડેલા જવાબની સંખ્યા :	ખોટા પડેલ જવાબ :	મેળવેલ ગુણ :	15

ડાઉટ સોલ્વ માટે બુકના છેલ્લા વિભાગમાં આપેલા સ્કોર ચાર્ટને તૈયાર કરો અને આજે જ **શિક્ષણ સાગર ટીમ** સાથે જોડાઈ જશો. દરેક પરીક્ષાર્થીની સફળતા માટે શિક્ષણ સાગર ટીમ હંમેશા તત્પર છે.

સૂચના નીચે આપેલો ગદ્યખંડ ધ્યાનપૂર્વક વાંચી, તેની નીચે આપેલા પ્રશ્નોના (પ્રશ્ન ૧ થી ૧૫) યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરો.

ગદ્યખંડ : વૈયક્તિક ઓળખની સંકલ્પના એ સ્થિર અને અપરિવર્તનશીલ નથી, પરંતુ એક ગતિશીલ અને સાંસ્કૃતિક રીતે ઘડાતી પ્રક્રિયા છે. ડિજિટલ યુગના આગમન પહેલાં, વ્યક્તિની ઓળખ તેના સમુદાય, કુટુંબ અને ભૌગોલિક પરિવેશ દ્વારા મોટાભાગે નિર્ધારિત થતી હતી. પરંતુ આજના વર્ચ્યુઅલ વિશ્વમાં, આપણે સૌ બહુરૂપી અસ્તિત્વ જીવી રહ્યા છીએ. આપણી ઓનલાઈન પ્રોફાઈલ્સ એ આપણી જાતનું કાળજીપૂર્વક સંપાદિત કરેલું અને આદર્શરૂપ પ્રતિબિંબ છે, જે વાસ્તવિકતા કરતાં અભિનયની વધુ નજીક છે. આ ડિજિટલ અવતારોની માયાજાળમાં, સાચા 'સ્વ' અને પ્રદર્શિત 'સ્વ' વચ્ચેની ભેદરેખા ઝાંખી થઈ રહી છે. આત્મપ્રવંચનાનું આ સૂક્ષ્મ સ્વરૂપ આપણને એક તાત્વિક પ્રશ્ન તરફ દોરી જાય છે શું આપણી સાચી ઓળખ એ છે જે આપણે છીએ, કે પછી એ છે જે આપણે દુનિયાને બતાવવા માંગીએ છીએ? સ્વ-ઓળખની આ શોધ કોઈ સ્થિર બિંદુને પામવાની યાત્રા નથી, પરંતુ સતત વહેતા પ્રવાહમાં પોતાની જાતને પુનઃશોધતા રહેવાની અવિરત પ્રક્રિયા છે.

(1) ગદ્યખંડનું કેન્દ્રવર્તી વિષયવસ્તુ શું છે? (HOTS)
- (A) ડિજિટલ ટેકનોલોજીના ગેરફાયદા.
- (B) આધુનિક યુગમાં વ્યક્તિગત ઓળખનું બદલાતું અને જટિલ સ્વરૂપ.
- (C) સામાજિક સંબંધો પર ઓનલાઈન વિશ્વની અસર.
- (D) પરંપરાગત અને આધુનિક જીવનશૈલીની તુલના.

(2) લેખક 'ડિજિટલ અવતાર'ને 'અભિનય' સાથે શા માટે સરખાવે છે? (HOTS)
- (A) કારણ કે તે મનોરંજન માટે બનાવવામાં આવે છે.
- (B) કારણ કે તે વાસ્તવિક સ્વભાવને છુપાવીને એક આદર્શ અને પસંદગીયુક્ત છબી રજૂ કરે છે.
- (C) કારણ કે તેને બનાવવા માટે કલાત્મક કૌશલ્યની જરૂર પડે છે.
- (D) કારણ કે તે થોડા સમય માટે જ અસ્તિત્વ ધરાવે છે.

(3) 'આત્મપ્રવંચના' શબ્દનો સમાસ વિગ્રહ કરી તેનો પ્રકાર જણાવો.
- (A) આત્મા રૂપી પ્રવંચના - કર્મધારય
- (B) આત્માની પ્રવંચના - તત્પુરુષ
- (C) આત્મા અને પ્રવંચના - દ્વંદ્વ
- (D) જે પ્રવંચના આત્માથી છે તે - બહુવ્રીહિ

(4) ''વૈયક્તિક ઓળખની સંકલ્પના એ સ્થિર... નથી, પરંતુ એક ગતિશીલ... પ્રક્રિયા છે.'' - આ વાક્યમાં કયો અલંકાર સ્પષ્ટપણે જોઈ શકાય છે?
- (A) શ્લેષ (B) વ્યાજસ્તુતિ
- (C) વિરોધાભાસ (D) અનન્વય

(5) નીચેનામાંથી કયા શબ્દની જોડણી અશુદ્ધ છે?
- (A) ભૌગોલિક (B) પ્રતિબિંબ
- (C) અસ્તિત્વ (D) પુનઃશોધ

(6) 'નિર્ધારિત' શબ્દની સંધિ કઈ રીતે છૂટી પડશે?
- (A) નિર + ધારિત (B) નિશ્ + ધારિત
- (C) નિઃ + ધારિત (D) નિર્ + ધારિત

(7) ''આપણે દુનિયાને બતાવવા માંગીએ છીએ" - આ વાક્યમાં 'બતાવવા' કયો કૃદંત છે?
- (A) સંબંધક ભૂતકૃદંત (B) હેત્વર્થ કૃદંત
- (C) વર્તમાન કૃદંત (D) ભવિષ્ય કૃદંત

(8) ગદ્યખંડના અંતિમ વાક્યનો ગહનાર્થ શું છે? (HOTS)
- (A) વ્યક્તિએ પોતાની ઓળખ શોધવાનું બંધ કરી દેવું જોઈએ.
- (B) સાચી ઓળખ ક્યારેય શોધી શકાતી નથી.
- (C) સ્વ-ઓળખ એ કોઈ અંતિમ મુકામ નથી, પરંતુ એક સતત ચાલતી વિકાસની પ્રક્રિયા છે.
- (D) ભૂતકાળની ઓળખને વળગી રહેવું જોઈએ.

(9) 'ઝાંખું' શબ્દનો વિરોધી શબ્દ જણાવો.
- (A) અસ્પષ્ટ (B) પ્રકાશિત
- (C) સ્પષ્ટ (D) શ્યામ

(10) ''આપણી ઓનલાઈન પ્રોફાઈલ્સ એ આપણી જાતનું...આદર્શરૂપ પ્રતિબિંબ છે.'' - આ વાક્યમાં 'આદર્શરૂપ' શબ્દ શું સૂચવે છે?

(A) વાસ્તવિક અને યથાર્થ

(B) સંપૂર્ણ અને સર્વશ્રેષ્ઠ કલ્પના મુજબનું

(C) અનુકરણ કરવા યોગ્ય

(D) સામાન્ય અને સરેરાશ

(11) લેખક કયા તાત્વિક પ્રશ્ન પર ભાર મૂકે છે?

(A) ટેકનોલોજી માનવતા માટે લાભદાયી છે કે હાનિકારક?

(B) આપણી વાસ્તવિક ઓળખ અને પ્રદર્શિત ઓળખમાંથી સાચું શું?

(C) શું સામાજિક માધ્યમો વગર જીવવું શક્ય છે?

(D) શું ભવિષ્યમાં માનવ ઓળખ સંપૂર્ણપણે ડિજિટલ થઈ જશે?

(12) 'ભેદરેખા' શબ્દનો અર્થ શું છે?

(A) બે વસ્તુઓ વચ્ચેનો તફાવત.

(B) બે વિસ્તારોને અલગ કરતી સીમા.

(C) ગુપ્ત રહસ્ય.

(D) મર્યાદા અથવા સીમા જે બે બાબતોને જુદી પાડે.

(13) ''આપણે સૌ બહુરૂપી અસ્તિત્વ જીવી રહ્યા છીએ.'' - રેખાંકિત વિશેષણનો પ્રકાર જણાવો.

(A) ગુણવાચક (B) સંખ્યાવાચક

(C) સાર્વનામિક (D) પરિમાણવાચક

(14) સમગ્ર ગદ્યખંડ લેખકના કયા દ્રષ્ટિકોણને રજૂ કરે છે? (HOTS)

(A) પરંપરાવાદી અને ટેકનોલોજી-વિરોધી.

(B) ભવિષ્યવાદી અને આશાવાદી.

(C) વિવેચનાત્મક અને દાર્શનિક.

(D) તટસ્થ અને માહિતીપ્રદ.

(15) ફકરા પરથી કયું તારણ કાઢી શકાય નહીં? (HOTS)

(A) ડિજિટલ યુગમાં ઓળખનું નિર્માણ વધુ વ્યક્તિગત બન્યું છે.

(B) ભૂતકાળમાં ઓળખ વધુ સામુદાયિક અને સ્થિર હતી.

(C) સાચી ઓળખ એ એક પૂર્વનિર્ધારિત અને સ્થાયી તત્વ છે.

(D) ઓનલાઈન જગત વાસ્તવિક અને કાલ્પનિક સ્વ વચ્ચે સંઘર્ષ ઊભો કરે છે.

વિષય : ગુજરાતી (અર્થગ્રહણ આધારિત) TEST-18

વિદ્યાર્થીનું નામ :		ટેસ્ટ આપ્યા તારીખ :	કુલ ગુણ 15
ટેસ્ટ માટે લીધેલો સમય :	સાચા પડેલા જવાબની સંખ્યા :	ખોટા પડેલ જવાબ :	મેળવેલ ગુણ :

ડાઉટ સોલ્વ માટે બુકના છેલ્લા વિભાગમાં આપેલા સ્કોર ચાર્ટને તૈયાર કરો અને આજે જ **શિક્ષણ સાગર ટીમ** સાથે જોડાઈ જશો. દરેક પરીક્ષાર્થીની સફળતા માટે શિક્ષણ સાગર ટીમ હંમેશા તત્પર છે.

સૂચના નીચે આપેલો ગદ્યખંડ ધ્યાનપૂર્વક વાંચી, તેની નીચે આપેલા પ્રશ્નોના (પ્રશ્ન ૧ થી ૧૫) યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરો.

ગદ્યખંડ : સમાજની સહજ વૃત્તિ અનુકરણ તરફી અને એકરૂપતા સ્થાપિત કરવાની હોય છે. સર્વસ્વીકૃત માર્ગ પર ચાલનારને સુરક્ષા અને સ્વીકૃતિનો ભ્રામક સંતોષ મળે છે, પરંતુ આ જ પ્રક્રિયામાં વૈયક્તિકતા અને સર્જનાત્મકતાનું ગળું ટૂંપાય છે. ભીડથી અલગ તરી આવતો વિચાર કે અભિવ્યક્તિ શરૂઆતમાં ઉપહાસ અને વિરોધનો સામનો કરે છે, કારણ કે તે સામૂહિક ચેતનાના સલામત કોચલાને તોડવાનો પ્રયાસ કરે છે. ઇતિહાસ સાક્ષી છે કે જેમને આજે આપણે પુરોગામી અને યુગપ્રવર્તક તરીકે પૂજીએ છીએ, તેમને તેમના સમકાલીનોએ પાખંડી કે બળવાખોર ગણ્યા હતા. આમ, સામાજિક સંવાદિતા અને વ્યક્તિગત સ્વતંત્રતા વચ્ચેનું સંતુલન જાળવવું એ કોઈ પણ સંસ્કૃતિ માટે સૌથી મોટો પડકાર છે. અનુકરણ એ સ્થિરતા આપતું મીઠું ઝેર છે, જ્યારે નવસર્જન એ પીડાદાયક પણ આવશ્યક અમૃત છે.

(1) લેખકના મતે, સમાજની સર્વસામાન્ય વૃત્તિ કઈ છે? (HOTS)

(A) નવીનતાને પ્રોત્સાહન આપવાની.

(B) વ્યક્તિગત સ્વતંત્રતાને મહત્વ આપવાની.

(C) એકસરખાપણું અને પરંપરાગત માર્ગોને અનુસરવાની.

(D) બળવાખોર વિચારોને તરત સ્વીકારવાની.

(2) ''અનુકરણ એ સ્થિરતા આપતું મીઠું ઝેર છે.'' - આ વાક્યમાં લેખક શું પ્રતિપાદિત કરવા માંગે છે? (HOTS)

(A) અનુકરણ કરવાથી સમાજમાં સ્થિરતા આવે છે, જે ફાયદાકારક છે.

શિક્ષક યોગ્યતા કસોટી (TET-I) મોડેલ પેપર - 1

વિદ્યાર્થીનું નામ :		ટેસ્ટ આપ્યા તારીખ :	કુલ ગુણ
ટેસ્ટ માટે લીધેલો સમય :	સાચા પડેલા જવાબની સંખ્યા :	ખોટા પડેલ જવાબ :	મેળવેલ ગુણ :	150

ડાઉટ સોલ્વ માટે બુકના છેલ્લા વિભાગમાં આપેલા સ્કોર ચાર્ટને તૈયાર કરો અને આજે જ **શિક્ષણ સાગર ટીમ** સાથે જોડાઈ જશો. દરેક પરીક્ષાર્થીની સફળતા માટે શિક્ષણ સાગર ટીમ હંમેશા તત્પર છે.

વિભાગ 1 બાળ વિકાસ અને શિક્ષણના સિદ્ધાંતો (30 ગુણ)

સૂચના નીચે આપેલા પ્રશ્નોના યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરો.

(પ્રશ્ન 1 થી 30)

(A) બાળ વિકાસ (15 ગુણ)

1. ધોરણ ૪ નો વિદ્યાર્થી, રોહન, પોતાના પ્રોજેક્ટ કાર્યમાં સતત નિષ્ફળતા મળવાથી હતાશ થઈ જાય છે અને માને છે કે તે બીજા કરતાં નબળો છે. એરિક એરિક્સનના મતે, રોહન કઈ મનો-સામાજિક કટોકટીમાંથી પસાર થઈ રહ્યો છે? (HOTS)

(A) પહેલવૃત્તિ વિરુદ્ધ અપરાધભાવ
(B) ઉદ્યમશીલતા વિરુદ્ધ લઘુતા
(C) ઓળખ વિરુદ્ધ ભૂમિકા-ગૂંચવણ
(D) સ્વાયત્તતા વિરુદ્ધ શરમ

2. એક બાળક જેણે માત્ર કૂતરા જોયા છે, તે પહેલીવાર ઘોડાને જોઈને તેને 'મોટો કૂતરો' કહે છે. થોડા સમય પછી, તે સમજે છે કે ઘોડો અલગ પ્રાણી છે. પિયાજેના સિદ્ધાંત મુજબ, 'મોટો કૂતરો' કહેવું એ શું છે અને ઘોડો અલગ છે તે સમજવું એ શું છે? (HOTS)

(A) સમાયોજન અને આત્મસાતીકરણ
(B) આત્મસાતીકરણ અને સમાયોજન
(C) સંતુલનીકરણ અને વર્ગીકરણ
(D) વર્ગીકરણ અને આત્મસાતીકરણ

3. ''મને એક ડઝન સ્વસ્થ બાળકો આપો, હું તેમને ચોર, ડોક્ટર કે વકીલ કંઈ પણ બનાવી શકું છું.'' આ વિધાન કયા મનોવૈજ્ઞાનિકના વાતાવરણવાદી દૃષ્ટિકોણને રજૂ કરે છે? (TAT 2018)

(A) બી. એફ. સ્કિનર　(B) જે. બી. વોટ્સન
(C) ઈવાન પાવલોવ　(D) સિગ્મંડ ફ્રોઈડ

4. વિકાસના સિદ્ધાંતો મુજબ, વિકાસ માથાથી પગ તરફ આગળ વધે છે, તેને કયો સિદ્ધાંત કહે છે?

(A) કેન્દ્રાનુવર્તી વિકાસ
(B) વર્તુળાકાર વિકાસ
(C) મસ્તકાભિમુખ વિકાસ
(D) પરસ્પર સંબંધનો સિદ્ધાંત

5. એક વિદ્યાર્થી માને છે કે ટ્રાફિક સિગ્નલ લાલ હોય ત્યારે તેને તોડવું ખોટું છે કારણ કે ''તે નિયમ છે અને નિયમ બધાએ પાળવો જોઈએ''. કોહલબર્ગના મતે, આ વિદ્યાર્થી નૈતિક વિકાસના કયા તબક્કામાં છે? (HOTS)

(A) આજ્ઞા અને સજા
(B) વ્યક્તિગત પુરસ્કાર
(C) સારા આંતરવૈયક્તિક સંબંધો
(D) કાયદો અને વ્યવસ્થા જાળવવી

6. ''કિન્ડરગાર્ટન'' (બાળ-ઉદ્યાન) ની સંકલ્પના કયા કેળવણીકારે આપી હતી, જેમાં બાળકને છોડ, શિક્ષકને માળી અને શાળાને બગીચા સાથે સરખાવવામાં આવ્યા છે?

(A) મારિયા મોન્ટેસરી　(B) જ્હોન ડ્યુઈ
(C) ફ્રેડરિક ફ્રોબેલ　(D) રૂસો

7. બુદ્ધિનો 'બહુવિધ બુદ્ધિમત્તાનો સિદ્ધાંત' કોણે આપ્યો, જે મુજબ ભાષાકીય, તાર્કિક, અવકાશી જેવી અલગ અલગ બુદ્ધિઓ હોય છે?

(A) સ્પીયરમેન　(B) થર્સ્ટન
(C) ગિલફોર્ડ　(D) હોવર્ડ ગાર્ડનર

8. એક બાળક રમકડાની કારને પણ જીવંત માનીને તેની સાથે વાતો કરે છે. પિયાજેના મતે, આ કયા પ્રકારના ચિંતનનું ઉદાહરણ છે?

(A) જીવારોપણવાદ (Animism)
(B) આત્મકેન્દ્રિતા (Egocentrism)
(C) સંરક્ષણ (Conservation)
(D) વર્ગીકરણ (Classification)

9. એક બાળક પોતાના મિત્રો સાથે રમીને કોઈ કોયડો

એકલો પડી ગયો છે.

(C) તેની પાસે હજારો મિત્રો છે, પરંતુ કોઈ શત્રુ નથી.

(D) તે ડિજિટલ સાધનો ખરીદવા માટે અસમર્થ છે.

32. 'ડિજિટલ મૃગજળ' શબ્દપ્રયોગ દ્વારા લેખક શું સૂચવવા માગે છે? (HOTS)

(A) ઈન્ટરનેટ પર પાણી બચાવવાની ઝુંબેશ.

(B) ડિજિટલ દુનિયા દ્વારા સર્જાયેલું સુખ અને સંબંધોનું ખોટું આભાસ.

(C) રણમાં મોબાઈલ નેટવર્ક શોધવાની મુશ્કેલી.

(D) ટેકનોલોજીની મદદથી રણને હરિયાળું બનાવવાની યોજના.

33. આ ગદ્યખંડને કયું શીર્ષક સૌથી વધુ બંધબેસતું છે? (HOTS)

(A) ટેકનોલોજીના ફાયદા

(B) સોશિયલ મીડિયા અને રોજગાર

(C) આધુનિક જોડાણનો વિરોધાભાસ

(D) ભવિષ્યનું વિશ્વ

34. 'સંવાદહીનતા' શબ્દનો સમાસ ઓળખાવો.

(A) દ્વન્દ્વ સમાસ (B) કર્મધારય સમાસ

(C) બહુવ્રીહિ સમાસ (D) નઞ્ તત્પુરુષ સમાસ

35. 'આભાસી' શબ્દનો વિરોધી અર્થ ધરાવતો શબ્દ શોધો.

(A) વર્ચ્યુઅલ (B) વાસ્તવિક

(C) સુનિયોજિત (D) નિખાલસ

સૂચના નીચે આપેલું કાવ્ય વાંચી પ્રશ્ન ૩૬ થી ૪૦ ના જવાબ આપો.

વહેતી રહી સરિતા સાગરને મળવા, પથ્થરોની ઠેસ ને કાંટાની પીડ સહેતી. ગિરિવરનાં શિખરોથી નીકળી એકલી, મનમાં બસ એક જ અભિલાષા ધરતી. પણ ના રોકાઈ, ના ડગી, ના હારી કદી, એનું લક્ષ્ય હતું બસ અનંતમાં ભળવાનું.

36. આ કાવ્યમાં 'સરિતા' અને 'સાગર' અનુક્રમે કોના પ્રતીક તરીકે વપરાયા છે? (HOTS)

(A) સ્ત્રી અને પુરુષ

(B) ગુરુ અને શિષ્ય

(C) માનવજીવન અને અંતિમ ધ્યેય

(D) શરૂઆત અને અંત

37. 'ગિરિવર' શબ્દનો સમાસ ઓળખાવો.

(A) ઉપપદ (B) દ્વન્દ્વ

(C) કર્મધારય (D) બહુવ્રીહિ

38. કાવ્યની પ્રથમ પંક્તિમાં કયો અલંકાર સ્પષ્ટપણે જોઈ શકાય છે?

(A) રૂપક (B) ઉપમા

(C) વ્યતિરેક (D) સજીવારોપણ

39. 'અભિલાષા' શબ્દનો સમાનાર્થી શબ્દ નીચેનામાંથી કયો છે?

(A) નિરાશા (B) દુર્દશા

(C) અપેક્ષા (D) સ્પૃહા

40. કાવ્યમાંથી મનુષ્યને શો બોધ મળે છે? (HOTS)

(A) જીવનમાં હંમેશા એકલા જ ચાલવું જોઈએ.

(B) કુદરતી સૌંદર્યનો આનંદ માણવો જોઈએ.

(C) જીવનમાં ગમે તેટલા અવરોધો આવે, પોતાના ધ્યેય પરથી ડગવું નહીં.

(D) નદીની જેમ હંમેશા વહેતા રહેવું જોઈએ.

સૂચના નીચે આપેલા પ્રશ્નોના યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરો. (પ્રશ્ન ૪૧ થી ૪૫)

41. નીચેનામાંથી કયા વાક્યમાં 'ઉપપદ સમાસ'નો સાચો પ્રયોગ થયો છે? (HOTS)

(A) તેણે રાજમહેલ જોયો.

(B) તે ગૃહસ્થ જીવન જીવે છે.

(C) રામ અને લક્ષ્મણ વનમાં ગયા.

(D) તેણે યથાશક્તિ દાન આપ્યું.

42. નીચેનામાંથી કયો શબ્દ 'અગ્નિ' નો સમાનાર્થી નથી?

(A) અનલ (B) પાવક

(C) વહ્નિ (D) અનિલ

43. ''ધીમે ધીમે છટાથી કુસુમરજ લઈ ડોલતો વાયુ વાય.'' - આ પંક્તિનું બંધારણ (મ ભ ન ત ત ગા ગા) કયા છંદને અનુસરે છે? (HOTS)

(A) શિખરિણી (B) પૃથ્વી

(C) મંદાક્રાંતા (D) શાર્દૂલવિક્રીડિત

44. 'વિજ્ઞાન' શબ્દની સાચી ધ્વનિશ્રેણી કઈ છે?

(A) વ્ + ઈ + ગ્ + ન્ + આ + ન્ + અ

(B) વ્ + ઈ + જ્ + ઞ્ + આ + ન્ + અ

(C) વ્ + ઈ + જ્ + ન્ + આ + ન્ + અ

શિક્ષક યોગ્યતા કસોટી (TET-I) મૉડેલ પેપર - 2

વિદ્યાર્થીનું નામ :		ટેસ્ટ આપ્યા તારીખ :		કુલ ગુણ
ટેસ્ટ માટે લીધેલો સમય :	સાચા પડેલા જવાબની સંખ્યા :	ખોટા પડેલ જવાબ :	મેળવેલ ગુણ :	150

ડાઉટ સોલ્વ માટે બુકના છેલ્લા વિભાગમાં આપેલા સ્કોર ચાર્ટને તૈયાર કરો અને આજે જ **શિક્ષણ સાગર ટીમ** સાથે જોડાઈ જશો. દરેક પરીક્ષાર્થીની સફળતા માટે શિક્ષણ સાગર ટીમ હંમેશા તત્પર છે.

વિભાગ 1 બાળ વિકાસ અને શિક્ષણના સિદ્ધાંતો (30 ગુણ)

સૂચના નીચે આપેલા પ્રશ્નોના યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરો.

(પ્રશ્ન 1 થી 30)

(A) બાળ વિકાસ (15 ગુણ)

1. જીન પિયાજેના મતે, બાળક જ્યારે એ સમજે છે કે પદાર્થના બાહ્ય દેખાવમાં ફેરફાર થવા છતાં તેનો જથ્થો બદલાતો નથી (દા.ત., પહોળા ગ્લાસનું પાણી સાંકડા ગ્લાસમાં ભરવા છતાં પાણી એટલું જ રહે છે), ત્યારે તેણે કયો ખ્યાલ વિકસાવ્યો કહેવાય? (HOTS)

(A) જીવારોપણવાદ (Animism)

(B) વસ્તુ-સ્થાયિત્વ (Object Permanence)

(C) સંરક્ષણ (Conservation)

(D) આત્મકેન્દ્રિતા (Egocentrism)

2. એક શિક્ષક પોતાના વર્ગમાં સહકાર અને જૂથ ભાવનાને પ્રોત્સાહન આપે છે. તેઓ માને છે કે બાળક સામાજિક આંતરક્રિયા દ્વારા વધુ સારી રીતે શીખે છે. આ શિક્ષક કયા મનોવૈજ્ઞાનિકના વિચારોથી પ્રભાવિત છે? (HOTS)

(A) જીન પિયાજે (B) લેવ વાયગોત્સ્કી

(C) બી. એફ. સ્કિનર (D) સિગ્મંડ ફ્રોઈડ

3. ''વિકાસ એ પરિપક્વતા અને અનુભવની આંતરપ્રક્રિયાનું પરિણામ છે.'' આ વિધાન શું સૂચવે છે?

(A) વિકાસ માત્ર વારસા પર આધારિત છે.

(B) વિકાસ માત્ર વાતાવરણ પર આધારિત છે.

(C) વિકાસમાં વારસો અને વાતાવરણ બંનેની સંયુક્ત ભૂમિકા છે.

(D) વિકાસ પુખ્તાવસ્થામાં અટકી જાય છે.

4. એરિક એરિક્સનના સિદ્ધાંત મુજબ, તરુણાવસ્થાનો મુખ્ય મનો-સામાજિક સંઘર્ષ કયો છે? (TAT 2021)

(A) વિશ્વાસ વિ. અવિશ્વાસ

(B) ઉદ્યમશીલતા વિ. લઘુતા

(C) ઓળખ વિ. ભૂમિકા-ગૂંચવણ

(D) આત્મીયતા વિ. એકલતા

5. એક બાળક ચોકલેટ મેળવવા માટે જ પોતાનું ગૃહકાર્ય કરે છે. કોહલબર્ગના મતે, આ બાળકની નૈતિકતા કયા તબક્કામાં છે? (HOTS)

(A) આજ્ઞા અને સજા

(B) વ્યક્તિગત પુરસ્કાર અને વિનિમય

(C) સારા આંતરવૈયક્તિક સંબંધો

(D) કાયદો અને વ્યવસ્થા

6. 'નઈ તાલીમ' (બુનિયાદી શિક્ષણ) ની સંકલ્પના કયા ભારતીય કેળવણીકારે આપી હતી?

(A) રવીન્દ્રનાથ ટાગોર (B) સ્વામી વિવેકાનંદ

(C) મહાત્મા ગાંધી (D) ગિજુભાઈ બધેકા

7. ''મનોવિજ્ઞાનની સર્વપ્રથમ પ્રયોગશાળા'' ની સ્થાપના કોણે કરી હતી?

(A) વિલિયમ જેમ્સ (B) વિલ્હેમ વુન્ટ

(C) જે. બી. વોટ્સન (D) સિગ્મંડ ફ્રોઈડ

8. વિકાસનો કયો સિદ્ધાંત જણાવે છે કે બાળક પહેલા આખા હાથનો ઉપયોગ કરતા શીખે છે અને પછી ધીમે ધીમે આંગળીઓનો કુશળતાપૂર્વક ઉપયોગ કરે છે? (HOTS)

(A) મસ્તકાભિમુખ વિકાસ

(B) સામાન્યથી વિશિષ્ટ તરફ

(C) કેન્દ્રાનુવર્તી વિકાસ

(D) એકીકરણનો સિદ્ધાંત

9. હોવર્ડ ગાર્ડનરના મતે, એક સારો શિલ્પકાર કે સર્જન કયા પ્રકારની બુદ્ધિનું શ્રેષ્ઠ ઉદાહરણ છે?

(A) ભાષાકીય બુદ્ધિ

(B) અવકાશીય બુદ્ધિ

(C) તાર્કિક-ગાણિતિક બુદ્ધિ

(D) આંતરવૈયક્તિક બુદ્ધિ

10. એક વિદ્યાર્થીને પરીક્ષાનો એટલો ડર લાગે છે કે તે પરીક્ષાના દિવસે બીમાર પડી જાય છે. ફ્રોઈડના મતે, આ કઈ બચાવ પ્રયુક્તિ હોઈ શકે છે? (HOTS)

(A) દમન (B) યોક્તિકીકરણ

(C) પ્રક્ષેપણ (D) પ્રતિગમન

11. જે. પી. ગિલફોર્ડના બુદ્ધિના ત્રિ-પરિમાણીય સિદ્ધાંતમાં નીચેનામાંથી કોનો સમાવેશ થતો નથી?

(A) ક્રિયાઓ (B) વિષયવસ્તુ

(C) નીપજો (D) ઘટકો

12. થોર્નડાઈકના અધ્યયનના નિયમોમાં સૌથી મહત્વપૂર્ણ નિયમ કયો છે, જે પ્રબલનના સિદ્ધાંતનો પાયો બન્યો? (TET-II 2017)

(A) તત્પરતાનો નિયમ (B) પુનરાવર્તનનો નિયમ

(C) અસરનો નિયમ (D) સંબંધનો નિયમ

13. ''બાળ દેવો ભવ'' - આ સૂત્ર કયા ગુજરાતી કેળવણીકાર સાથે જોડાયેલું છે?

(A) નાનાભાઈ ભટ્ટ (B) હરભાઈ ત્રિવેદી

(C) ગિજુભાઈ બધેકા (D) તારાબેન મોડક

14. જો 8 વર્ષના બાળકની માનસિક વય 10 વર્ષ હોય, તો તેનો બુદ્ધિ-આંક (IQ) કેટલો થશે?

(A) 80 (B) 100

(C) 120 (D) 125

15. વિકાસના કયા તબક્કાને 'ટોળકી-વય' (Gang Age) તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે?

(A) શૈશવાવસ્થા (B) પૂર્વ-બાલ્યાવસ્થા

(C) ઉત્તર-બાલ્યાવસ્થા (D) તરુણાવસ્થા

(B) સમાવેશી શિક્ષણ અને વિશિષ્ટ જરૂરીયાત ધરાવતા બાળકો અંગે સમજ (૦૫ ગુણ)

16. 'ડિસગ્રાફિયા' (Dysgraphia) નામની અધ્યયન અક્ષમતા મુખ્યત્વે કયા કૌશલ્યને અસર કરે છે?

(A) લેખન સંબંધિત મુશ્કેલી

(B) ગણિત સંબંધિત મુશ્કેલી

(C) વાંચન સંબંધિત મુશ્કેલી

(D) શારીરિક હલનચલન સંબંધિત મુશ્કેલી

17. Rights of Persons with Disabilities Act, 2016 (RPwD Act) મુજબ, દિવ્યાંગતાના કેટલા પ્રકારોને સત્તાવાર રીતે માન્યતા આપવામાં આવી છે?

(A) 7 (B) 14

(C) 21 (D) 25

18. પ્રતિભાશાળી બાળકોના શિક્ષણ માટે 'સંવર્ધિત અભ્યાસક્રમ' (Enriched Curriculum) નો અર્થ શું થાય છે? (HOTS)

(A) તેમને આગલા ધોરણમાં બઢતી આપવી.

(B) નિયમિત અભ્યાસક્રમને વધુ ઊંડાણપૂર્વક અને પડકારજનક બનાવવો.

(C) તેમને વધુ ગૃહકાર્ય આપવું.

(D) તેમને અન્ય બાળકોથી અલગ ભણાવવા.

19. જે બાળક સામાજિક વ્યવહાર અને વાતચીત કરવામાં ગંભીર મુશ્કેલી અનુભવે છે અને વારંવાર પુનરાવર્તિત વર્તન કરે છે, તે કઈ સમસ્યા ધરાવતું હોઈ શકે છે?

(A) ADHD (B) ઓટિઝમ

(C) ડિસ્લેક્સિયા (D) મંદબુદ્ધિ

20. નીચેનામાંથી કઈ બાબત સમાવેશી વર્ગખંડના વાતાવરણને પ્રોત્સાહન આપતી નથી? (HOTS)

(A) વિવિધ અધ્યાપન પદ્ધતિઓનો ઉપયોગ

(B) વિદ્યાર્થીઓ વચ્ચે સ્પર્ધા પર અત્યાધિક ભાર

(C) લવચીક બેઠક વ્યવસ્થા

(D) સહકારયુક્ત અધ્યયન પ્રવૃત્તિઓ

(C) અધ્યયન અને શૈક્ષણિક શાસ્ત્ર (૧૦ ગુણ)

21. નીચેનામાંથી કયું પરિબળ અધ્યયનને અસર કરનાર 'અધ્યેતા-સંબંધિત' પરિબળ છે?

(A) અધ્યાપન પદ્ધતિ (B) શિક્ષકનું વ્યક્તિત્વ

(C) અભ્યાસક્રમ (D) અભિપ્રેરણા

22. શિક્ષકનું મુખ્ય કાર્ય શું છે? (HOTS)

(A) પાઠ્યપુસ્તકમાં રહેલું જ્ઞાન આપવું.

(B) વિદ્યાર્થીઓને પરીક્ષા માટે તૈયાર કરવા.

(C) વિદ્યાર્થીઓને શીખવા માટેનું યોગ્ય વાતાવરણ અને અનુભવો પૂરા પાડવા.

(D) વર્ગમાં કડક શિસ્ત જાળવવી.

23. NCF-2005 મુજબ, શિક્ષકની ભૂમિકા શું હોવી જોઈએ? (HTAT 2021)

(A) સત્તાધીશ (Authoritative)

TET 1 બુક ખરીદવા

અહી ક્લિક કરો

વિષય : સ્પેશિયલ (TET-I) પેપર-2

1.	(A)	2.	(A)	3.	(C)	4.	(C)
5.	(B)	6.	(B)	7.	(C)	8.	(B)
9.	(A)	10.	(D)	11.	(A)	12.	(A)
13.	(B)	14.	(D)	15.	(C)	16.	(D)
17.	(B)	18.	(B)	19.	(D)	20.	(D)
21.	(B)	22.	(C)	23.	(A)	24.	(D)
25.	(C)	26.	(D)	27.	(D)	28.	(B)
29.	(D)	30.	(D)	31.	(D)	32.	(B)
33.	(D)	34.	(D)	35.	(A)	36.	(C)
37.	(B)	38.	(C)	39.	(D)	40.	(D)
41.	(A)	42.	(B)	43.	(B)	44.	(B)
45.	(B)	46.	(A)	47.	(C)	48.	(C)
49.	(B)	50.	(C)	51.	(A)	52.	(D)
53.	(A)	54.	(D)	55.	(A)	56.	(C)
57.	(D)	58.	(B)	59.	(B)	60.	(A)
61.	(A)	62.	(B)	63.	(D)	64.	(B)
65.	(D)	66.	(D)	67.	(C)	68.	(B)
69.	(B)	70.	(C)	71.	(C)	72.	(B)
73.	(C)	74.	(D)	75.	(D)	76.	(C)

77.	(D)	78.	(B)	79.	(D)	80.	(B)
81.	(B)	82.	(D)	83.	(B)	84.	(C)
85.	(B)	86.	(A)	87.	(D)	88.	(A)
89.	(D)	90.	(B)	91.	(C)	92.	(D)
93.	(C)	94.	(D)	95.	(A)	96.	(D)
97.	(D)	98.	(B)	99.	(D)	100.	(D)
101.	(A)	102.	(D)	103.	(D)	104.	(C)
105.	(C)	106.	(C)	107.	(B)	108.	(D)
109.	(B)	110.	(D)	111.	(B)	112.	(C)
113.	(C)	114.	(B)	115.	(B)	116.	(C)
117.	(D)	118.	(D)	119.	(D)	120.	(C)
121.	(A)	122.	(C)	123.	(B)	124.	(B)
125.	(A)	126.	(A)	127.	(B)	128.	(C)
129.	(A)	130.	(C)	131.	(C)	132.	(C)
133.	(A)	134.	(B)	135.	(B)	136.	(C)
137.	(D)	138.	(B)	139.	(B)	140.	(B)
141.	(A)	142.	(B)	43.	(D)	144.	(A)
145.	(A)	146.	(D)	147.	(B)	148.	(D)
149.	(A)	150.	(A)				

વિષય : ગણિત (MAT, SAT, અને પદ્ધતિ) TEST-1

વિદ્યાર્થીનું નામ :		ટેસ્ટ આપ્યા તારીખ :	કુલ ગુણ
ટેસ્ટ માટે લીધેલો સમય :	સાચા પડેલા જવાબની સંખ્યા :	ખોટા પડેલ જવાબ :	મેળવેલ ગુણ :	20

ડાઉટ સોલ્વ માટે બુકના છેલ્લા વિભાગમાં આપેલા સ્કોર ચાર્ટને તૈયાર કરો અને આજે જ **શિક્ષણ સાગર ટીમ** સાથે જોડાઈ જશો. દરેક પરીક્ષાર્થીની સફળતા માટે શિક્ષણ સાગર ટીમ હંમેશા તત્પર છે.

પ્રશ્ન-1 નીચેનાં પ્રશ્નોનાં જવાબ માટે આપેલ વિકલ્પમાંથી સાચા વિકલ્પ પસંદ કરી જવાબ લખો : (20)

પ્રશ્ન 1: આપેલ સંખ્યા શ્રેણીમાં ખૂટતું પદ શોધો: $7, 10, 16, 25, 37, \ldots$

(A) 49 (B) 52 (C) 55 (D) 47

પ્રશ્ન 2: શ્રેણી $2, 5, 10, 17, 26, \ldots$ નું આગામી પદ કયું હશે? (HOT)

(A) 35 (B) 36 (C) 37 (D) 38

પ્રશ્ન 3: મૂળાક્ષર શ્રેણી $D, G, J, M, \ldots$ માં ખૂટતો મૂળાક્ષર કયો છે?

(A) N (B) P (C) O (D) Q

પ્રશ્ન 4: મિશ્રણ શ્રેણી $A5, C10, E15, G20, \ldots$ નું આગામી પદ કયું છે?

(A) I25 (B) H25 (C) I30 (D) J25

પ્રશ્ન 5: જો 'LOVE' ને 'OLEV' તરીકે કોડ કરવામાં આવે, તો 'HATE' માટે સાચો કોડ કયો છે? (HOT)

(A) SETA (B) SZEV (C) HSRA (D) SGVE

પ્રશ્ન 6: નીચેના શબ્દોને એક અર્થપૂર્ણ અને તાર્કિક ક્રમમાં ગોઠવો: 1. ફકરો, 2. પુસ્તક, 3. પત્ર (Letter), 4. શબ્દ, 5. વાક્ય

(A) 3, 4, 5, 1, 2 (B) 2, 1, 5, 4, 3

(C) 3, 4, 1, 5, 2 (D) 4, 3, 5, 1, 2

પ્રશ્ન 7: આપેલા વિકલ્પોમાંથી વિષમ પદ (Odd One Out) શોધો:

(A) 121, (B) 64, (C) 169, (D) 25

પ્રશ્ન 8: સંખ્યા $85, 472$ માં 5 ની સ્થાન કિંમત (Place Value) અને 7 ની અંક કિંમત (Face Value) વચ્ચેનો તફાવત કેટલો છે?

(A) 493 (B) 4993

(C) 4300 (D) 5007

પ્રશ્ન 9: નીચેનામાંથી કયું વિધાન અસત્ય (ખોટું) છે?

(A) 2 એ એકમાત્ર યુગ્મ (Even) અવિભાજ્ય સંખ્યા છે.

(B) 1 એ વિભાજ્ય સંખ્યા છે.

(C) સૌથી નાની વિભાજ્ય સંખ્યા 4 છે.

(D) બધી શાંત દશાંશ સંખ્યાઓ સંમેય સંખ્યાઓ હોય છે.

પ્રશ્ન 10: અંકો $7, 4, 0, 9$ નો ઉપયોગ કરીને બનતી સૌથી નાની ચાર અંકની સંખ્યા કઈ છે?

(A) 0479 (B) 4079

(C) 4790 (D) 9740

પ્રશ્ન 11: ઘાતાંકના નિયમ અનુસાર, $3^5 \times 3^8$ નું મૂલ્ય નીચેનામાંથી કયું છે?

(A) 9^{13} (B) 3^{40} (C) 3^{13} (D) 3^3

પ્રશ્ન 12: જો $a = 10$ હોય, તો $a^0 + 5^0 + 1^0$ નું મૂલ્ય કેટલું થાય?

(A) 1 (B) 3 (C) 16 (D) 0

પ્રશ્ન 13: નીચેનામાંથી કયા ચતુષ્કોણમાં પાસપાસેની બાજુઓની બે અલગ જોડીઓ સમાન લંબાઈની હોય છે?

(A) સમાંતર ચતુષ્કોણ (Parallelogram)

(B) સમલંબ ચતુષ્કોણ (Trapezium)

(C) સમચતુષ્કોણ (Rhombus)

(D) પતંગાકાર ચતુષ્કોણ (Kite)

પ્રશ્ન 14: કાટકોણ ત્રિકોણનું પરિકેન્દ્ર (Circumcenter) હંમેશાં કયા સ્થાને આવેલું હોય છે?

(A) ત્રિકોણના અંદરના ભાગમાં

(B) કર્ણના મધ્યબિંદુ પર

(C) કોઈપણ બાજુના મધ્યબિંદુ પર

(D) કાટખૂણાના શિરોબિંદુ પર

પ્રશ્ન 15: ગાણિતિક જ્ઞાનના કયા સ્વરૂપનો સંબંધ ગણિતના 'શા માટે' (Why) અને 'શું છે' (What) ની ઊંડી સમજૂતી સાથે છે? (HOT)

(A) કાર્યપ્રણાલીગત જ્ઞાન (Procedural Knowledge)

(B) તાર્કિક જ્ઞાન (Logical Knowledge)

(C) સંકલ્પનાત્મક જ્ઞાન (Conceptual Knowledge)

(D) નિગમન જ્ઞાન (Deductive Knowledge)

પ્રશ્ન 16: વિદ્યાર્થી દ્વારા ચોક્કસ ગાણિતિક કાર્યો પૂર્ણ કરવા માટે જરૂરી નિયમો, અલ્ગોરિધમ્સ અને ગણતરીની કુશળતા કયા પ્રકારના જ્ઞાન સાથે સંકળાયેલી છે?

(A) સર્જનાત્મક જ્ઞાન (Creative Knowledge)

(B) કાર્યપ્રણાલીગત જ્ઞાન (Procedural Knowledge)

(C) સંકલ્પનાત્મક જ્ઞાન (Conceptual Knowledge)

(D) વ્યવહારુ જ્ઞાન (Practical Knowledge)

પ્રશ્ન 17: કયું લક્ષણ સંકલ્પનાત્મક જ્ઞાન (Conceptual Knowledge) ને રજૂ કરે છે?

(A) ઝડપી ગણતરીની કાર્યક્ષમતા (Calculation Efficiency)

(B) ગોખણપટ્ટી દ્વારા સૂત્રોનું લાંબા સમય સુધી જાળવી રાખવું

(C) સમસ્યા ઉકેલવા માટે વિવિધ વૈકલ્પિક વ્યૂહરચનાઓનો ઉપયોગ (Flexibility)

(D) અલ્ગોરિધમના નિશ્ચિત પગલાંઓનું પાલન કરવું

પ્રશ્ન 18: સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાઓમાં ઝડપી ગણતરી માટે કયા પ્રકારનું જ્ઞાન આવશ્યક છે?

(A) સંકલ્પનાત્મક જ્ઞાન

(B) કાર્યપ્રણાલીગત જ્ઞાન

(C) અર્થઘટન આધારિત જ્ઞાન

(D) નિદાનાત્મક જ્ઞાન

પ્રશ્ન 19: NCF-2005 (રાષ્ટ્રીય અભ્યાસક્રમ રૂપરેખા) અનુસાર, ગણિત શિક્ષણનો મુખ્ય ઉદ્દેશ્ય શું છે?

(A) વિદ્યાર્થીઓને ગણિતના તમામ સૂત્રો યાદ કરાવવા

(B) બાળકના વિચારોનું 'ગાણિતિકીકરણ' (Mathematisation) કરવું

(C) વર્ગખંડમાં શિક્ષક દ્વારા હંમેશાં નિગમન પદ્ધતિનો ઉપયોગ કરવો

(D) વિદ્યાર્થીઓને માત્ર કાર્યપ્રણાલીગત જ્ઞાન આપવું

પ્રશ્ન 20: જો કોઈ વિદ્યાર્થી અપૂર્ણાંકના સરવાળાની સંકલ્પના (Concept) માં ભૂલ કરે, તો ઉપચારાત્મક શિક્ષણ (Remedial Teaching) માટે શિક્ષકે કઈ પદ્ધતિનો ઉપયોગ કરવો જોઈએ?

(A) નિગમન પદ્ધતિ (Deductive Method) દ્વારા સૂત્રોની પ્રેક્ટિસ કરાવવી

(B) સંકલ્પનાને ફરીથી સમજાવવા માટે આગમન પદ્ધતિ (Inductive Method) નો ઉપયોગ કરવો

(C) વિદ્યાર્થીને તેની ભૂલ અન્ય વિદ્યાર્થીઓ સામે જાહેર કરવી

(D) ગણિતના શિક્ષકને બદલે ભાષાના શિક્ષકની મદદ લેવી